

ŠKOLEGVIJUM

Dvolist za pravednije obrazovanje broj 4

Bolje obrazovanje...

...je moguće i svako može tome doprinijeti.

Bespomoćnost nije trajna opcija.

Promjena počinje u svakome od nas.

1001 dobra ideja za akcije u školi, u učionici,
kod kuće, u zajednici, na radnom mjestu.

Vidim da znam, znam da mogu, mogu jer hoću.

www.dobreprice.com

Školegijum raspisuje
konkurs za nastavnice i nastavnike,
profesore i profesorice,
za članak na temu:

ČAS KOJIM SE PONOSIM

Tekst treba da bude dužine
do 7.500 znakova i da sadrži opis
jednog održanog školskog časa
(temu, metod, rezultat).

Svi tekstovi primljeni do 31. 10. 2012.
biće objavljeni odmah nakon primit-
ka i dostupni čitaocima na stranici
Školegijuma.

Uz tekst se može priložiti ilustracija
ili neki drugi likovni/radni prilog.

U potpisu treba stajati:
ime i prezime, škola,
razred i vrijeme kad je čas održan.

**Dodijeliće se tri nagrade,
sve u visini 300 KM.**

- a) nagradu prema broju komentara čitalaca
- b) nagradu redakcije
- c) nagradu žirija

Radove slati na e-mail adresu
skolegijum@gmail.com.

ĐEPE TO VRATI' SE

Šta radi ova lutka, pita dječak vlasnicu prodavnice igračaka u Formiji (Italija). Ništa, odgovara Pompea Scarpellino, ti moraš nešto raditi s njom. Sve više odraslih dolazi u njenu radnju i kupuje ginjole, marionete, drveni alat, slagalice, drvene mehaničke igračke, kolica, muzičke instrumente. Iako su cijene visoke, posao ide sve bolje. Strah da će djeca postati držači playstationa, nintendoa i iPada suočava odgojitelje s pitanjem: Šta učiniti da njihova djeca ne završe u Balokiju, s magarećim ušima na ispražnjenim glavama? Jedan od odgovora koje Školegijum u svakom broju nudi jeste i ovaj: promijeniti školu. Učiniti da u njoj rade ljudi poput IME. Izboriti se za učionicu punu igračaka umjesto djece koja se žele pretvoriti u igračke. Učiniti je prostorom slobode a ne porobljavanja. Ispuniti je smijehom i radošću umjesto strahom i recitovanjem patriotskih besmislica. ●

U ČITANJU JE BUDUCNOST

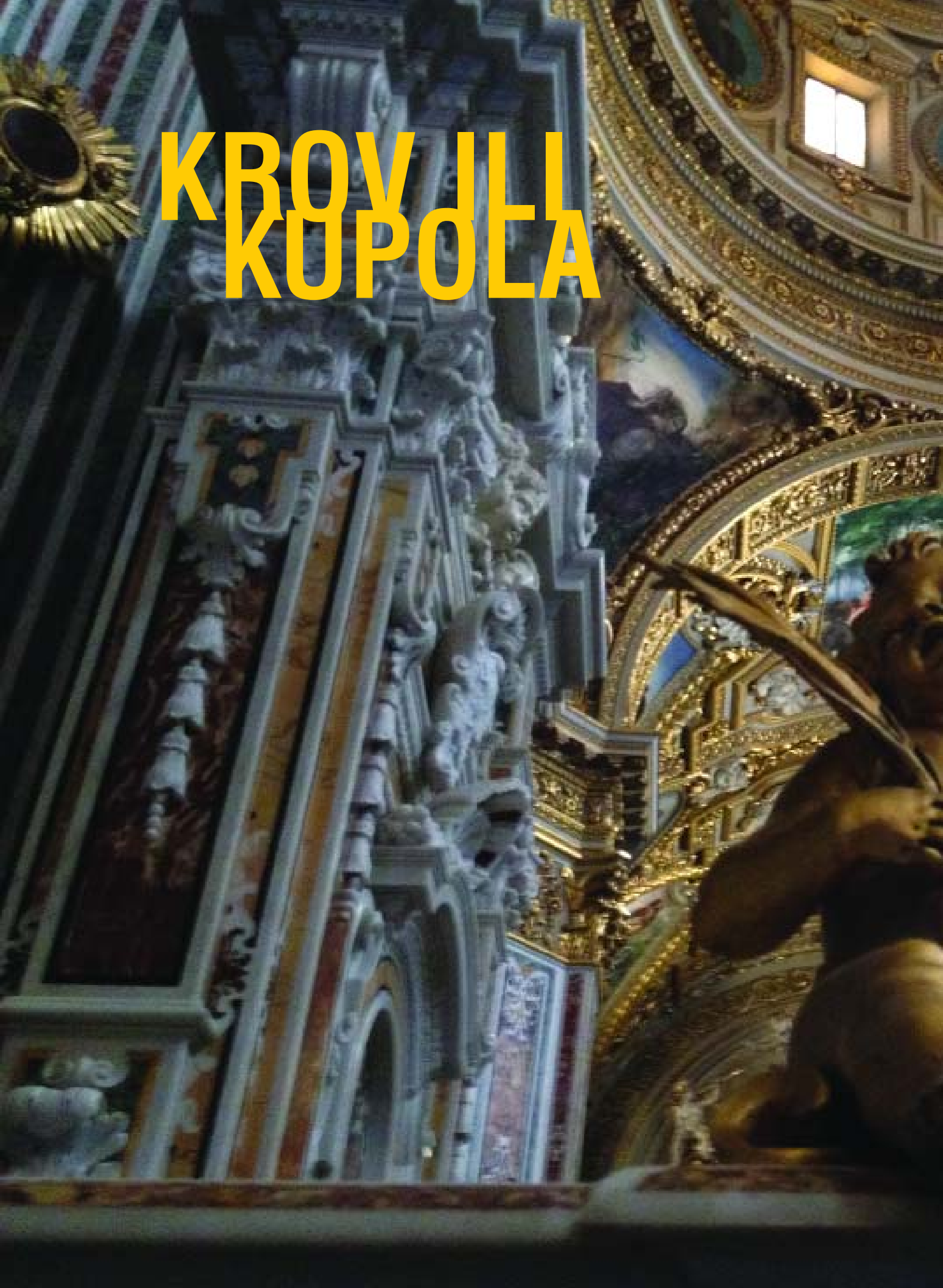

Na poziv Školegijuma nastavnicima da napišu članak na temu *Čas kojim se ponosim* i tako osvoje tri nagrade u iznosu od po 300 KM, u predviđenom vremenu javilo se slovom i brojem troje nastavnika.

Ispostavilo se da ljudi koji svakodnevno traže od djece da pisanjem izraze svoja znanja, stavove, emocije nemaju potrebu i sami raditi isto. Zašto bi i kako će djeca od takvih uistinu naučiti da je izražavanje pisanjem poželjno i potrebno u zajednici? Eto još jednog razloga da iz škole izlaze generacije mladih bića upućenih na opšta mjesta nacionalnih kanona, nezainterosovanih za aktivan i kreativan odnos ne samo prema jeziku i književnosti nego i prema društvu u kojem žive. ●

KROV JIL KUPOLA

Više od godinu dana prošlo je od na nož dočekane inicijative sada već bivšeg ministra za nauku i obrazovanje Kantona Sarajevo Emira Suljagića da se preispita značaj i uloga predmeta vjeronauka u osnovnim i srednjim školama. Istovremeno se navršavaju i dvije godine otkako je na vlasti slogan *Obrazovanje za čovjeka*.

Koliko će još godina proći a da se ne kaže jasno gdje počinje obrazovanje a gdje prestaje dresura i koju tačno ulogu vjeronauka u cijelom obrazovnom procesu ima? Kakva je to (vjero)naučna istina koja pretpostavlja diskriminaciju djece? Zašto ciljevi tog *predmeta* nisu prihvatljivi i poželjni za sve đake, i zašto o njegovom sadržaju imaju konačnu riječ inistitucije izvan nadležnosti ministarstva obrazovanja? ●

SUD i PRESUDA i SUBVERZIJA

Djeca u Bosni i Hercegovini nemaju potrebu učiti po različitim planovima i programima. Naprotiv, njihov je interes da program bude zajednički, fleksibilan, da izlazi u susret prije svega njihovim potrebama i mogućnostima i da ih pripremi za budućnost u kojoj će biti ravnopravni, s jednakim šansama i pravom na pun i srećan život.

Sud je nasilje nacionalista nad generacijom vlastite djece prepoznao u obrazovanju kao oblik diskriminacije i naložio odgovornima da s takvom praksom prestanu. Presudu su okrivljeni ocijenili kao atak na tradiciju i kulturu njihovog naroda i kao diskriminatorску u odnosu na njihova kolektivna nacionalna prava.

Naizvrat izvrnuto shvatanje prava kao prava na nasilje nad slabijima očekivani je refleksan odgovor nacionalne elite koja se ne libi svoje ratne profite braniti životima tuđe djece, osuđene na neznanje, siromaštvo, provinciju, nazadnjaštvo i tavorenje na feudalnim posjedima tajkunopatriota. Ako tome ni sud ne može stati u kraj (a ovlasti i moć sudstva na putu su da postanu poslovičan primjer impotencije), građanima čija opcija budućnosti nije srednji vijek ostaje još da se organizuju i udružuju na načine koji će nemalobrojnim *ostalima* obezbijediti alternativu. Školegijum je otvoren za ideje u službi tog cilja. ●

Криво Писана (1868-1918) био је велики драматург Петровград и Београд. Учествовао је у учествовању са руским српским и italijanskim дворима.

На Црптову је отворена Бого-сликарна и Учитељска школа, а касније и гимназија.

Младић који је добио Берлинског

Битка на Вучјем долу

Историја 5

ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ

Црна Гора је изразито неразвијена земља. Због планинског рељефа и недостатка обрадиве површине сва привреда почива углавном на сточарству. Јачи привредни напредак се осјећа након стицања независности 1878. и излаза на море, као и добијања

Историја 9

н

а

ц

і

о

н

а

л

і

з

а

м

put posvećena sustavna brigada... pojačana, a osnovane su i četiri nove postaje (Banja Luka, Zadar, Dubrovnik i Osijek). Sve su one djelovale u sklopu državnih poduzeća Hrvatski krugoval (prema izričaju krugoval, koji NDH zamijenio riječ radio).

Filmska je proizvodnja organizirana u sklopu poduzeća Hrvatski slikopis. Uz širenje promidžbe putem filma, taj je tjednik imao i zadaću slikom i riječju prikazati vijesti iz Hrvatske i svijeta. U sklopu djelovanja Hrvatskog slikopisa snimljeno je i više dokumentarnih i prosvjetnih filmova koji nisu bili ideološki oblikovani. Snimljen je i prvi hrvatski cjelovečernji zvučni film. Za redatelja Oktavijana Miletića.

Opći kulturna djelatnost u NDH.

1942.

1990. godine političke zahtjeve...

veliku političku krizu i...

1990. godine održani su izbori za Predsjednika Republike. Jednopolitički sustav zamijenjen višestranačkom demokracijom.

1990. godine održani su izbori za Predsjednika Republike. Jednopolitički sustav zamijenjen višestranačkom demokracijom.

1990. godine održani su izbori za Predsjednika Republike. Jednopolitički sustav zamijenjen višestranačkom demokracijom.

$$m = m_0 \left(1 + \frac{v^2}{2c^2}\right)$$

$$= m_0 + m_0 \frac{v^2}{2c^2}$$

$m =$ total mass
 $=$ rest mass + relative mass
 $m_0 =$ rest mass.

Subtract m_0 from both sides, and let relative mass = m

\therefore Since $M - m_0 = m$

$$m = m_0 \frac{v^2}{2c^2}$$

$$= \frac{(\frac{1}{2} m_0 v^2)}{c^2}$$

④ Rem

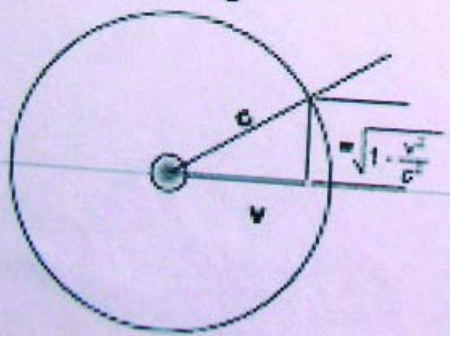
Г **а** **Ц** **1** **О**

$$\therefore m = \frac{E}{c^2}$$

⑤ Rearrange to give: $E = mc^2$

Н **а** **Л** **і** **з** **а** **м**

$$E = \frac{mc^2}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}$$

$$a^2 + b^2 = c^2$$

$$c^2 = a^2 + b^2$$

$$\omega \left(t - \frac{x}{c} \cos \alpha_1 - \frac{y}{c} \cos \alpha_2 - \frac{z}{c} \cos \alpha_3 \right) =$$

$$\omega_0 \left(t - \frac{x}{c} \cos \alpha'_1 - \frac{y}{c} \cos \alpha'_2 - \frac{z}{c} \cos \alpha'_3 \right) =$$

$$= \omega_0 \left[\frac{t - \frac{v}{c^2} x}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}} - \frac{x - vt}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}} \frac{\cos \alpha'_1}{c} - \frac{y}{c} \cos \alpha'_2 - \frac{z}{c} \cos \alpha'_3 \right]$$

$$= \omega_0 \left[\frac{1 + \frac{v}{c} \cos \alpha'_1}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}} t - \frac{\cos \alpha'_1 + \frac{v}{c}}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}} \frac{x}{c} - \frac{y}{c} \cos \alpha'_2 - \frac{z}{c} \cos \alpha'_3 \right]$$

OPREZ PRI LISTANJU!

Možda neko vreba!

Možda je zarazno!

Možda se prepoznaš!

Možda se usudiš!

Možda sebi napraviš problem...

OPREZ, KAD TI LIJEPO KAŽEM!!!

Ako te još zanima, preporučujem:

uzmi ga kad nema nikog (provjeri hodnik da neko ne bahne);

čitaj u zamračenoj sobi (priključaj vrata);

ne pričaj nikome (a i kome bi);

ne razmišljaj dok čitaš (možda uvidiš da je sve istina i da je mnogo nerečenog)...

Izrazite ideje! Izrecite sud! Iskažite kritiku! Pozovite na raspravu! Počnite polemiku! Reagujte! Borite se za bolje! Pobunite se protiv gluposti i lijenosti! Obrazovanje je dijalog ravnopravnih.

Pišite na: skolegijum@gmail.com

SADRŽAJ

**17-29 TEREN + 33-61 ZAPISI IZ TROZEM-
LJA + 67-83 ŠKOLSKA PRAKSA + 85-105
UDŽBENICI + 113-117 BIBLIOTEKA + 119-
129 GAUDEAMUS ID' U TUR**

TE- REN

**18 OSAM ĐAČA CIJELA ŠKOLA + 20 PILOT U PODRUMU,
NASTAVNICI ČEKAJU PLAĆU + 23 SREDNJE + 26 ONI
SU HTJELI DA NAS NEMA, ALI MI NISMO DALI + 29
NEĆEMO ČEKATI SUPERMENA**

Odisej u Kijevu

OSAM ĐAKA CIJELA ŠKOLA

Almir Kolar Kijevski

Neke univerzalne vrijednosti kojim školstvo bilo gdje na svijetu mora biti prožeto, u ovoj školi su stvar koja se prepoznaje

Deset godina rata i deset godina povratka, dvije živopisne decenije izbivanja jednog od najpoznatijih književnih likova kojeg je prije mnogo vremena slijepi pjesnik oživotvorio u Ilijadi i Odiseji, prva je misao koja mi je sinula kad sam poslije tačno dvadeset godina zakoračio u školsko dvorište područne osnove škole "Trnovo" u Kijevu, entitet RS. Nekada Osnovna škola "Boriša Kovačević" a potom "4. april" bila je osmogodišnja škola koja je tokom svog rada 70-ih i 80-ih godina imala prosječno od 150 do 200 učenika, kabinete za pojedine predmete, biblioteku, zatvorenu salu kao i otvoreno uređeno igralište. Bila je to škola savremena po svim ondašnjim standardima i sa vrijednim i predanim nastavnim kadrom. Učila je generacije koje su bez straha mogle da zakorače na sljedeće obrazovne stepenike.

Gdje su učenici?

Danas Kijevo, povratničko naselje, kao i većina takvih naselja u BiH, i dalje vanjstinom svjedoči o minulom ratu. Pored nekadašnjeg kompleksa samoposluge, pošte i neke verzije ruralnog "Doma kulture", koji svjedoče ništavilo posljednje decenije 20. stoljeća, ponikla je kafana, a pedesetak metara dalje obnovljena zgrada osnovne škole. Sada

Foto: Almir Kolar

je to petogodišnja osnovna škola, tačnije područna ispostava Osnovne škole "Trnovo" u Trnovu, RS. Simptomatično šturi podaci o ovoj školi se mogu naći na internetu.

Na igralištu u dijelu poprilično prostranog dvorišta iza same školske zgrade primijetio sam nekoliko učenika i učenica u igri. Vrata škole otvorena širom. Nema domara. Ušavši u školski hol susreo sam stariju gospođu i nakon predstavljanja pitao je za sekretara ili direktora.

"Nema ovdje, sine, nikoga osim mene, ja sam učiteljica Stoja, Stoja Milošević."

Kad sam joj razjasnio razlog moje posjete, ponudila mi je da uđemo u učionicu. Pomalo sablasno se vraćao eho našeg razgovora, dok smo ulazili u razred. "A učenici, gdje su učenici?" – upitah pomalo zbunjeno.

"Ako ste vidjeli na dvorištu djecu, to su učenici. Imamo ukupno osam učenika i učenica. Od prvog do petog razreda. Dvoje drugi razred, dvoje treći, troje četvrti i jedna učenica, peti razred. To je to. Nacionalno: petoro bošnjačke djece, troje srpske", počinje priču učiteljica, pretpostavljajući šta danas interesuje prosječnog pitaoca.

Mogao sam primijetiti kod učiteljice blagu nelagodu koja je kroz daljnji razgovor jenjavala.

Biljka je uvijek biljka

"Sam nastavni program je modifikovan datim uslovima tako da je jedina razlika u tome što bošnjačka djeca prvo uče latinicu, i priroda i društvo

im je iz drugog udžbenika, ali biljka je biljka", dodaje kroz smijeh. "Uglavnom, u trećem razredu i Bošnjaci i Srbi čitaju i pišu na oba pisma, i latinici i ćirilici, bez ikakvih problema. Što se tiče vjeronauke i to je riješeno tako što vjerske institucije šalju nastavnika i za bošnjačku i za srpsku djecu."

"Nastava i odnosi među đacima ovdje savršeno funkcionišu, objekat je obnovljen i u funkciji, djeca dišu kao jedno. Rođendani, praznici... sve zajedno slavimo."

Ispostavlja se da lišena "pažnje" ideoloških mešetara obrazovna misija itekako ima mogućnost vlastitog preporoda.

"Osmogodišnji obrazovni program zamijenjen je petogodišnjim zbog malog broja učenika."

"Da", sa nekim razočarenjem u glasu nadovezuje se učiteljica. "Poslije petog razreda učenici bošnjačke nacionalnosti će u federalni dio, a učenici srpske u RS, u Vojkoviće ili Trnovo".

Ova djeca koju sam zatekao u školskom dvorištu nemaju, dakle, tu mogućnost da budu ista generacija do kraja osnovnog obrazovanja.

Kroz daljnji razgovor se razobličuje cjelokupna slika društva u kojem školstvo preživljava sve one posljedice koje oblikuju i društvo u kakvom jesmo. Njeno veličanstvo: tranzicija. Ova škola je izolovana od gradske vreve, svih negativnosti urbane sredine na koju prosvjetni radnici neprestano ukazuju; kao oaza, rajaska oaza za zdravu i efikasnu nastavu. Postoje dakle svi uslovi, osim nedostatka učenika.

Ovo je zemlja u kojoj je teško planirati

Kijevo je preblizu glavnom gradu, a u drugom je entitetu, tako da je većina porodica stambeno zbrinuta u samom gradu, samim tim ni gradskim ocima iz Sarajeva kao i iz Istočnog Sarajeva nije u interesu da se pretjerano zalažu za ovaj kraj. Ovdje je rat ostavio pustoš i ona je u ovom školskom dvorištu vidna više nego u bilo kojoj statistici i hladnoj retorici nekog političara.

"Nadate li se promjenama u budućnosti?", pitao sam.

"Ovo je zemlja u kojoj je teško planirati puno", odgovara mi učiteljica. "Sljedeće godine idem u penziju, doći će mlađi kadar, možda će biti i više učenika..."

Da, teško je bilo šta planirati.

Zamolio sam učiteljicu da za kraj napravim jednu zajedničku fotografiju svih učenika ispred škole.

"Trebaju li vam imena?", pitala je.

"Ne, hvala" odgovorio sam, "neka to bude fotografija bez imena i odrednica".

Opraštajući se sa prijatnom učiteljicom i razdraganim đacima koje je čekao ljetni raspust pomislio sam da će procesi u školstvu možda ići nabolje, možda su snage progresa i nade danas malobrojne i izolovane, ali nisu za potcjenjivanje, jer neke univerzalne vrijednosti kojim školstvo bilo gdje na svijetu mora biti prožeto, u ovoj školi su stvar koja se prepoznaje. Pa makar i pet razreda činilo samo osam učenika. ●

Zoomom i droomom

PILOT U PODRUMU NASTAVNICI ČEKAJU PLACU

Namir Ibrahimović / Osman Zukić

Foto: Namir Ibrahimović

Posjeta OŠ "Mula Mustafa Bašeskija" u Kaknju donijela nam je neočekivano otkriće. Bista narodnog heroja Rudija Čajavca (po njemu je škola nosila ime do 1992. godine) čami u podrumu, a njeno postolje zauzela je betonska žardinijera.

Mula Mustafa Bašeskija rođen je u Sarajevu. Radio je kao pisar u rodnom gradu i autor je Ljetopisa. Rudi Čajavec rođen je u blizini Kaknja. S Franjom Kluzom i Milutinom Jazbecom krade avione

s banjalučkog aerodroma 1942. godine i slijeće na teritorij koji kontroliraju partizani. Tako nastaje jugoslovenska avijacija.

Čajavcu i Bašeskiji zajednička je jedna od dvije osnovne škole u Kaknju – danas je nazvana po sarajevskom ljetopiscu, nekad je nosila ime po kakanjskom pilotu. Bista narodnog heroja skrivena je daskama u podrumskim prostorijama, na mjestu gdje je nekada stajala – ispred školske zgrade – je betonska žardinijera. Direktor Suad Čeliković ne zna ko je bistu s postolja odnio u podrum, ali kaže da su je slučajno našli kada su tražili uzrok

kvara centralnog grijanja. Domar objašnjava zašto je sakrivena: bolje to nego da je neko ukrade i proda trgovcima bronzom. Bista Rudija Čajaveca vrijedi onoliko koliko je teška. Nekada je ispred škole bio izložen i avion, koji je neposredno pred rat odvezen u Sarajevo, više se niko ne sjeća zbog čega, objašnjava nam Čeliković. Pokušavamo zamisliti kako je izgledao Dan škole predratnih godina kada su jedinice vazduhoplovnih snaga JNA iz Rajlovca dolazile slaviti zajedno s učenicima. Trenutno ispred škole nema ni makete pisarnice sarajevskog ljetopisca.

Provale u školi su česte, jer kantonalni budžet ne predviđa plaćanje noćnih čuvara. Nakon što se izvrši druga smjena, nikoga u školi nema do jutra. "Često smo tragove provala otkrivali ujutro, ali sada je to mnogo manje jer su i kradljivci shvatili da se nema šta odnijeti iz obrazovne ustanove", kaže Čeliković. Zgrada osnovne škole djeluje trošno, vidljivo je da nije bilo skorijih rekonstrukcija. Najveći problem je stolarija – brojni prozori su zakovani jer su počeli ispadati iz ležišta. U školskom holu postavljen je veliki kontejner za skupljanje starog papira, na zidovima, uz dječije radove, vise

i panoi na kojima je objašnjenje kako postupati u slučaju zemljotresa.

OŠ "Mula Mustafa Bašeskija" smještena je u pet objekata – centralni objekt u Kaknju i četiri područne škole. Sredstva su ograničena, tako da i kvaliteta nastave trpi zbog toga – mnogo nastavnika radi/vozari i do udaljenih područnih škola – ne predaju samo učenicima u centralnoj školi. Škola je uključena u proces inkluzivnog obrazovanja – u odjeljenjima su i djeca s posebnim potrebama kao i tridesetak učenika Roma. Učenici se dopisuju s vršnjacima iz jedne južnokorejske osnovne škole s kojom su ostvarili saradnju.

Dok krećemo ka najvećoj područnoj školi (smještenoj u selu Tršće) direktor nam govori da za narednu školsku godinu planira videonadzor koji bi trebao povećati sigurnost učenika u toku trajanja nastave i odmora.

Pozdravljamo se sa direktorom i vozimo ka Tršću. Tamo nas čeka Amel Uzunović, kolega, profesor bosanskog jezika i književnosti koji već godinama pokušava "uhvatiti" stalni posao u nekoj od kakanjskih osnovnih i srednjih škola. Sad je na zamjeni u Tršću. Zovemo ga dok putujemo neravnom i krivudavom cestom stiješnjenom brdima s obje strane. Nema putokaza pa zastajemo i zaustavljamo automobile provjeravajući idemo li pravim putem. Amel se ne javlja, vjerovatno je na času.

U Tršću montažni objekt; ispred dva dječaka igraju fudbal, iz visokog dimnjaka izlazi dokaz da je u školi toplo. Ulazimo u nisku montažnu zgradu; nikog na vratima, sami nalazimo zbornicu. Sjedimo s

nastavnicima koji imaju pauzu ili čekaju naredni čas. Časte nas bosanskom kafom i pričaju o kašnjenju plaće za prošli mjesec. Boje se da je neće dobiti još dugo jer se poslanici u kantonalnom parlamentu ne mogu usaglasiti oko budžeta za ovu godinu. Zvoni, veliki je odmor, dolazi Amel i vodi nas u obilazak škole. Jedino je informatički kabinet pod ključem. Neko je na tabli napisao da učenici ne pale računare dok nastavnica ne dođe. "Čistačica", tvrdi Amel. Na kućištima su ispisane poruke. Odlazimo na čas učenika IV razreda. Likovno je. Učenici boje drvo koje su donijeli sa sobom. Na klupama su stare novine čija slova ubrzo postaju umrljana temperama i vodenim bojicama. Učenici pogledaju stidljivo i brzo obaraju poglede bojeći se da pitaju ko su iznenadni gosti na času.

Amel nas upoznaje i sa sekretarom/bibliotekarom Ahmedom Kadrićem, koji pokazuje biblioteku. Veliki broj knjiga u uskoj prostoriji. Police do plafona pune knjiga, na dnu stari tepisi i drugi predmeti koji trenutno ne koriste nikome. "Nemamo prostoriju za ostavu", kaže bibliotekar, pa smo privremeno smjestili ovdje. Na stolu deseci knjiga u kesama. Bibliotekar objašnjava da on mjesečno uzima knjige i raznosi ih do druge tri područne škole, a vraća one koje su već bile na čitanju. "Sad je lakše", tvrdi, "kako idem autom. Do prije nekoliko godina sam trpao u torbu i pješao bez obzira na vremenske uvjete".

Na dvorištu je sad mnogo više djece. Mreže na golovima su sastavljane od vreća za povrće. Djeca trče. ●

Zoomom i droomom

SREDNJE

Namir Ibrahimović / Osman Zukić

Foto: Namir Ibrahimović

Jedna ruka uzima jedan primjerak Školegijuma. Prelistava, brzo. Ne zadržava se dugo na tekstovima. Nakon nepune minute zatvara svoj primjerak. Vraća ga na gomilu uz komentar – nemam naočare

U zbornici uobičajena slika. Veliki odmor. Nastavnici časkaju o fudbalu, o kvaliteti kafe, o “minjon kockama” i “jadro keksu”. Naslagani primjerci starog i novog Školegijuma na stolu. Dugo već stoje, niko ih ne dira. Kurtoazno nas pitaju šta radimo i

odakle smo. Kolega i ja simultano objašnjavamo. Jedna ruka uzima jedan primjerak. Prelistava, brzo. Ne zadržava se dugo na tekstovima. Nakon nepune minute zatvara svoj primjerak. Vraća ga na gomilu uz komentar – nemam naočare.

Djeci je najteže

U Srednje smo došli uz prethodni dogovor sa kolegicom i nastavnicom B/H/S jezika i književnosti Alisom Kadrić. I ona i direktor ističu da je djeci u ovoj školi najteže: “Izađu ujutro, vrate se navečer. Ne možemo očekivati da oni na nastavi daju mak-

simum, jer, kad se doma vrate, imaju snage samo za ručak.”

Direktor OŠ “Srednje” Refik Kurtović kaže da je područje ove obrazovne ustanove veće nego područje koje pokriva Grad Sarajevo.

“Dok svu djecu autobusima dovezemo do škole, prođu sati”, objašnjava direktor.

Škola jeste u okviru obrazovnog sistema KS-a, ali često ne postoji razumijevanje nadležnih za specifičnosti ove škole pa nastavnici svojim automobilima voze djecu na općinska i kantonalna takmičenja. Ekskurziju je teško održati jer većina učenika ima oba nezaposlena roditelja; a škola u prirodi je jednodnevna – na obližnjim Bijambarama. Iz praktičnih razloga: umjesto u školu, autobus djecu vozi na izletišta tako da učenici ništa ne plaćaju.

U učionicama ništa novo: poluprazne su – mnogo je manje đaka u odnosu na ranije godine. “Roditelji odlaze u Sarajevo. Tamo neki od njih dobiju zaposlenje. Đaka je sve manje” – kaže direktor, dodajući da je Srednje bez perspektive i da su zatvorene i one pilane koje su ranije nudile kakvu-takvu sigurnost.

Pitamo učenike koliko vole školu – od 1 do 10. “Jedan, tri, sedam, šest...”, odgovaraju uglavnom. “Nula”, dobijemo zanimljiv odgovor iz zadnje klupe. “Zašto nula”, pitamo. “Ne volim je nikako!” “Nismo ponudili nulu kao odgovor. Samo od 1 do 10”, uporni smo. “Ako kažem jedan, onda je barem malo volim, a kad kažem nula, onda je nikako ne volim”, insistira plavokosi dječak. Graja i glasan smi-

jeh u razredu. Zbilja, djeca ni ovdje ne vole školu. Ili je do škole, ili je do djece?

Školu obilazimo zajedno sa Alisom. Ona nam priča o mogućoj saradnji sa Školegijumom, o tome kako svi žele raditi samo svoj posao, bez da se petljaju u drugi; kako je teško uopće sarađivati i pokušati mijenjati obrazovni sistem. U biblioteci jako mali fond knjiga. Lektira se često određuje prema autorima i knjigama kojih ima u biblioteci, a ne prema kvaliteti knjiga i potrebi učenika. Bibliotekarka govori kako učestvuje u raznim projektima i da je broj knjiga znatno povećan u zadnjih nekoliko godina. Obilazimo police. Zaista, nema dovoljno knjiga za lektiru, ali dobar dio police zauzima “Pravopis bosanskoga jezika za osnovne i srednje škole” autora Senahida Halilovića.

Odnedavno u prostoru biblioteke je i dječija igraonica, maštovito uređen prostor kako bi nekoliko dana u sedmici po nekoliko sati i djeca koja još nisu krenula u školu provela igrajući se i učeći.

“Srednje nema predškolsku ustanovu pa je ovo kao neka zamjena”, kaže Alisa. Ulazimo i u fiskulturnu salu. Nastava traje. Mnogo je prašine, jer je parket dotrajao. Sa druge strane, na klupi ispod koša, sjede učenici koji iz zdravstvenih razloga ne idu na časove sporta.

Čekajući autobus

Izlazimo da fotografišemo školsku zgradu i krenemo nazad, u Sarajevo. Kad – dječak i dvije djevojčice lutaju školskim dvorištem. Sunce je na sredini neba. Zvono za kraj nastave je već prije pola sa-

ta odradilo svoj dio posla. Prilazimo im s namjekom da razgovaramo. Tiho i stidno, govore kako je nastava završila i čekaju autobus koji će ih odvesti kući. Pitamo se ima li smisla da ih mi vozimo. Nema, složismo se: kako objasniti roditeljima ko smo, gdje smo ih sreli, zašto smo ih dovezli. Stanuju u selima koja su od škole udaljena po dvadesetak kilometara. Mnogo je to dug put da bi išli pješice, a nije ni sigurno. Osuđeni su čekati da školsko zvono oglasi kraj nastave i za učenike starijih razreda, pa da se zajedno s njima ukrcaju u autobus, koji će ih, svraćajući u svako selo, konačno, dovesti kući.

Dječak i dvije djevojčice tako lutaju školskim hodnicima, ako je hladno i kišovito; i dvorištem, ako

je sunčano. Doma će stići kasno popodne, pred samim mrakom.

“Domaću zadaću nekada radimo i u školi, čekajući autobus, jer kad dođemo kući, budemo umorni i iscrpljeni”, govore. Njih troje iz kuće izađu ujutro, prije 7, a vrte se predvečer, oko 16. Četiri sata provedu na nastavi, sat i pol u autobusu, i sat i pol čekajući autobus. Mnogo više sati, umora i opterećenja nego je preporučeno, ali je tako i ne može se promijeniti. ●

Час историје и обиљежавање битке на Жучи

Алмир Колар

Фото: Алмир Колар

Има истине у ономе што неки старији професори су знали рећи: “Хисторија је учитељица која никога није ничему научила”

Свечано обиљежавање битке на Жучи и уједно и дана општине Нови Град, на платоу брда Жуч, 8. 6. 2012. год., предвиђено је као програм од три тачке и то: одавање почести херојима битке, час историје, те пригодан културно-умјетнички програм. Оно што је важно за читатеље Школегијума је час историје на којем су орга-

низовано присуствовали ђаци школа са подручја општине Нови Град.

1

“Само десно, десно и узбрдо” одговарали су ми пролазници на мој упит како да пронађем прави пут до мјеста гдје је постављена централна бина, међутим, већ код мог “скретања десно”, дочекали су ме ревносни полицајци и кратко ошишани младићи у бијелим мајицама на чијој полеђини је био симпатични натпис “редар”.

“Имате ли позивницу?”, упитао ме је полицајац.

“Не”, одговорио сам.

“Онда морате оставити аутомобил и наставити пјешице.”

“Али...”

“Нема али, и брже мало, ускоро пристижу делегације”, не можемо правити гужву, само званице могу аутом.” “Што се мора – није тешко”, помислио сам корачајући уз кривудавау улицу, “само десно”, са свјетином која пристиже, “само десно, не може се залутати”.

Шаренило посјетитеља сјатило се на пространом платоу; пар хиљада; звани и незвани. Било је ту и подмлатка појединих странака које имају вијећнике у опћини, локалног становништва, пензионера, продавцача сладоледа и сокова, роштиљница, и свих оних ствари које иначе и прате овакве манифестације. Школарци су подијељени у групе по школама из којих пристижу, махали државним заставама а понегдје би се наша и понека ратна – бијела са љиљанима.

Централна бина, озвучење, шатори, столице и столови за званице. Спарни каснопрољетни дан. Водитељ са имицом “Man in black” најављује “првог међу једнакима” из опћинског руководства.

“Селам алејк и добро дошли” почео је опћински начелник, одржавши кратак али фразеолошки беспријекоран говор. Потом су почели да се смјењују остали политички активисти држећи краће бесједе упадљиво истог садржаја, као по

матрици. Рат, храброст, патриотизам, угроженост, опстанак и сл.

Дјеца машу заставама. Аплаузи. Спарина осваја. Након тог, уводног дијела, почиње и час историје.

Час је одржао ратни командант Сеад Чардаклија и трајао неких пола сата. Војнички, јасно и разговоријетно прочитао је унапријед припремљени текст са подацима о снази непријатеља, материјално-техничким средствима, важности освојеног платоа. Побројао је датуме припрема, као и чињенице које се вежу за сам ток и резултат битке, закључивши да се никада не смије заборавити на хероје и пале борце и да смо захваљујући њиховој жртви ми данас у могућности да слободно живимо у овом граду. Час је био уистину препун информација и детаља, и изведен је методологијом марширања: “Ми”, “Они”, “Они хтјели да нас нема, а Ми нисмо дали.”

Неко ко је стигао као гост можда је и могао доћи у дилему који смо то “Ми”, али је симпатични Енвер Шадинлија (Man in black) најавивши Хор Меџлиса Исламске заједнице Сарајево да зазвоне умјесто звона на крају историјског часа отклонио ту дилему. Хор је почео илахијом “С дуњалука ић почесмо, ко остане селамимо”, док је угођај историјске подуке заокружила “Шехидска” у новокомпонованој поп рок манири са, мени врло занимљивим стиховима, које овдје наводим:

*Да су мрџиви не решиће, за њлемеће, за шехиде
Сви су живи, насмијани, само очи њо не виде.
Сви шехиди ојетџ желе да се боре и да ѓину,
За свој њоџрак, своју мајку, дини ислам
домовину.*

*Да се родим још сџо њуџа, сџо бих њуџа
умирао,*

*Босна је једина, Аллах је исџина, за њих ја сам
живоџ дао.*

*Ријеч шехида од давнина, као злаџна зрака сија
Слобода је, од живоџа, мајко њреча и врједнија.
С осмијехом су умирали, била им је часџ њџо
ѓину*

*За свој њоџрак своју мајку, дини ислам
домовину.*

Ови стихови, уз карактеристични источни мелос упакован у модерни аранжман и под сугестивном интерпретацијом хора Меџлиса Исламске заједнице Сарајево су употпунили празнине у самом “часу историје” отклањајући дилеме и недоумице код присутних. Како нас одраслих тако и код раздраганих дјечака и дјевојчица.

Школарци који су се до тада углавном налазили у позадинском дијелу, у групицама подијељеним по школама из којих долазе, окуражили су се и похрлили непосредно пред бину опијени милозвучјем, са, мора се признати, јако доброг, скоро па заглушујућег озвучења. Потом су на позорници почеле да се нижу екипе из КУД-ова из

опћине Нови Град и Добриње са упечатљивим народним ношњама средње Босне под слоганом “Босна је њилимом застрта”, да би делириј био у посљедњем дијелу програма када су на сцену изашле локалне звијезде једног телевизијског шоу-програма, симпатичног назива “Звијезда можеш бити ти”.

Шта се десило са часом историје? Ученици, свјетина, и ја међу њима, брзо смо заборавили на тај дио програма закупљени музиком и игром, Изгледало је да је матора учитељица живота – историја – остала загушена између те двије доминантне ставке програма обиљежавања: политичких говора и вјерско-културно-новокомпонованих – турбо фолк интерпретатора. Има истине у ономе што неки старији професори су знали рећи: “Историја је учитељица која никога није ничему научила.” Само што се може додати да то није због немарности учитељице већ до друштва којему и овакве манифестације служе да злоупотребом школског система дјецу перфидно упуту: “Само десно, десно, не може се погријешити.” ●

Nastavnici, voditelji promjena

NEĆEMO ČEKATI SUPERMENA

Osman Zukić

Promjene ne trebamo očekivati "izvana", one moraju biti "iznutra", rekao je David Frost

"Moje iskustvo u radu sa nastavnicima i učesnicima ovog i niza drugih projekata govore da je reformski proces nemoguć bez promjena u nama samima, ličnih i privatnih. Promjene ne trebamo očekivati 'izvana', one moraju biti 'iznutra', jer direktni učesnici obrazovnog procesa najbolje znaju šta su boljke tog procesa i oni znaju kako ih treba liječiti", kazao je Frost, koji je, ilustracije radi, naveo primjer: "U jednoj školi u Bugarskoj, nastavnici su uradili mnogo posla kako bi poboljšali nastavu i tako približili školu učenicima. Nakon uspješnog rada, poslali su razglednicu na kojoj kolektiv škole drži transparent 'Mi ne čekamo Supermana'."

U Osnovnoj školi "Aleksa Šantić" u Sarajevu prošle sedmice nastavnici iz devet sarajevskih osnovnih škola prezentirali su vlastite promjene u radu s djecom. Sami su odredili šta mijenjaju u svom radu i onda, u toku jedne školske godine, bilježili sve etape rada. Rezultate su razmjenjivali s gostima, prosvjetnim radnicima iz Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Makedonije.

U četiri učionice nastavnici su govorili opširnije o kvalitetnijoj nastavi. Muamera Lindov, učiteljica iz Sarajeva, pokrenula je klub čitalaca sa učenicima prvog i drugog razreda. Otkrila je "recept" kako da djeca na odmoru uzimaju knjige i slikovnice, te

Foto: Namir Ibrahimović

vrijeme provode čitajući. Govorila je i o tome kako svake sedmice u učionici ima jednog gosta-roditelja koji čita učenicima. Čitanja nisu monotona, nego se "glume" različiti likovi i traži od učenika da učestvuju i predviđaju razvoj radnje u priči.

Barbara Jeličić, profesorica iz Zagreba, pričala je o tome kako je, zajedno sa učenicima, preuredila školski prostor – od napuštenih i mračnih hodnika za nekoliko dana napravljen je prostor za društvene aktivnosti i razgovore učenika, roditelja i profesora. Svetlana Maksimović je fotografijama prezentirala kako je sa roditeljima i učenicima obnovila sportski teren. Turnir u fudbalu, roditelji navijači, pehar za pobjednike pokazali su da nastavnici učeničku radost mogu izazvati i drugim aktivnostima, osim dobrim ocjenama.

"Sve je ovo urađeno uz pomoć učenika, uz podršku drugih kolega i uz saradnju sa roditeljima. Za sve ovo nije bilo potrebno mnogo novca, niti posebno odricanje – samo potreba da se osjećamo bolje", na kraju je kazala nastavnica Maksimović. Ivona Čelebičić i Alma Kadić iz proMentea, koordinatorice programa za BiH, ističu značajnije rezultate ovog programa: nastavnici više rade s učenicima, prepoznaju lične kapacitete u unapređenju rada u školi te mijenjaju percepciju na navedeni proces u smislu "ja mogu, ja znam". Za nastavnike je program donio novinu – strukturirano prikupljanje podataka o njihovom radu te razmjena s drugim kolegama. ●

Kad ih probudimo, naša djeca pr...

STRESS-CLIPPING

Kud... obra...

dode godišnjica matur...
njerno klanjam svom...
u matematike koji mi...
student poklanjao dvy...
krajio sam mu zahva...
me spasavao trauma...
ao je misle savjesti da...
n, ko zna šta...
e da netalena...
va misija je da...
stavazog mat...
ere bi mogle b...
a bio sistem k...

Škol... dana... U... pi...

SARAJEVO...
u najbolje pisan...
nih škola su na...
sepkar" ove godi...
e pisama Novak...
spisano je iz "Pu...
Tema ovogodi...
sila je "Napisi p...
svoje iz svijeta sp...
ta bi obrazno št...
ke igre". Poljedni...
e Ivo Bulajić, učeni...
"Bugarci" Jure, čy...
tefilar: HIF na 2...

ZAVRŠNI razredi osnovnih škola posljednjih dana ispunjavali testove iz Agencije za obrazovanje **Testovi iz matematike i jezika zbudili učenike**

ZARŠTO BIH NIJE DIO PROGRAMA PISA KOJIM OECD SISTEMATSKI PRATI KVALITET I PRAVEDNOST OBRAZOVANJA **Đaci ništa ne znaju, a nastavnici još manje!**

РУСКИ... ОД...

Више од 20 ученика одликова...
захтевом да им се омогући д...
похађају часове руског језик...

Образовне установе у Б... **Корупције им...**

ve čuda!

la ide azovanje?

a se
es
odnošljivo

čenicima najviše sali Đokoviću

U takmičenju
čenicima osno-
adresa "Pošta
ne uputili najvi-
Đokoviću, sa-
ta Srbije",
njeg takmičenja
samo sportisti ili
ta kojoj se divi,
ti znače olimpij-
k na nivou BiH
k Osnovne škole
e pismo de pred-

jezik draži engleskog

Medicinske škole nedavno se obratilo upravi sa
da umjesto dosadašnjeg engleskog ili njemačkog jezika
i književnosti, kazao Jarodić

Ekскурzije
Nakon tragedije u regiji Emilija Romanja na sjeveru zemlje

ZEMLJOTRES Nakon tragedije u regiji Emilija Romanja na sjeveru zemlje Vlasti BiH savjetuju da se ne ide u Italiju na ekскурziju

Svim školama u Kantonu Sarajevo upućena instrukcija za promjenu maršrute
vještice ekскурzije kojom je predviđen boravak u Italiji

Uli sašali bez stonca

... i u posljednjih petnaest
... dva mjeseca zemljotresu, bo-
... ravilo više od 100 dece iz
... BiH, reagovao je Ministar-
... stvo za obrazovanje, nauku i
... znanje Kantona Sarajeva.
... Svim osnovnim i srednjim
... školama u KS upućena je
... instrukcija za promjenu
... maršrute u slučaju ekскурzi-
... je kojom je predviđen boravak
... u zemlji u Italiji.

Briga za sigurnost

... Jedini savjet za di-
... plomiranje ove instrukcije jeste
... briga za sigurnost i izbjegiti
... vještice i katastrofe koje bi
... parovale na ekскурziju. Škola
... ne dolazi u izravnom opor-
... tunitetu, endevrle i materijal-
... ne oporovke koje su odgovarajuće
... putovanja - naravno, se u instruk-
... ciji koju potpisuje Fakul-
... tet Osnovne škole, osim najvi-

OBRAZOVANJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Reforma prespora za evropske standarde

Čak i oni koji su diplomirali na najboljim univerzitetima na svijetu mogu biti isključeni
iz potrage za radnim mjestima, jer njihove diplome nisu priznate u BiH. Osim što moraju
proći komplikiranu proceduru, oni za taj proces i dalje plaćaju do 6.000 KM

Koordinator za evropske odnose
... i ambasador u Federaciji BiH i potpis-
... nica su diplomirali na najboljim uni-
... versitetima, ali njihove diplome nisu
... priznate u BiH. Osim što moraju
... proći komplikiranu proceduru, oni za
... taj proces i dalje plaćaju do 6.000 KM

BiH nemaju efikasne metode borbe protiv nepravilnosti u radu

na od vrtića do fakulteta

ZAPISI IZ TROZEMLJA

**34 MOŽEMO LI SE OBRAZOVATI O OBRAZOVANJU? +
60 KRAJ PODIJELJENIH ŠKOLA U BiH + 62 KAD BIH BIO
SIN ŠEHIDA...**

Školegijum istražuje

MOŽEMO LI SE OBRAZOVATI O OBRAZOVANJU?

Jasmina Bajramović

Analiza web stranica ministarstava nadležnih za obrazovanje u Bosni i Hercegovini s akcentom na preglednost, ažurnost, komunikaciju s korisnicima i transparentnost(1)

S obzirom da danas mnogobrojnim informacijama pristupamo preko interneta, i obrazovanje bi trebalo biti dijelom ovog *globalnog* sistema znanja. Prema godišnjem izvještaju Regulatorne agencije za komunikacije (RAK), u BiH je, zaključno sa 31. decembrom 2010. godine, bilo dva miliona korisnika interneta. Ovaj broj se, prema rezultatima ovog izvještaja, stalno povećava. Stoga je razumljivo da institucije javnog sektora imaju zvanične web stranice, koje mogu služiti kao svojevrsna

glasila trenutnih projekata, te pružiti uvid u vlastiti rad, kao doprinos transparentnosti. Kako je u BiH obrazovanje uglavnom pod upravom, prije svega, entitetskih, a zatim i kantonalnih ministarstava, jedan od problema informisanja mogao bi biti razjedinjenost informacija, odnosno postojanje zvaničnih stranica za svaki pojedinačni kanton. Međutim, ukoliko su ažurirane, jasno klasificirane i pregledne, ove stranice mogu korisniku dati konkretnu informaciju na konkretan upit. Školegijum je ovom malom istraživanju pristupio s ciljem provjere različitih kriterija kojima bi se svakodnevni korisnik i posjetilac određene stranice mogao voditi ukoliko ga interesuje obrazovanje u vlastitom gradu, kantonu ili šire – entitetu. Istraživanje je imalo namjeru obuhvatiti deset kanto-

(1) Linkovi na stranice ministarstva:

<http://portal.monks.ba/start/> (Kanton Sarajevo);

<http://www.monkstka.ba/> (Tuzlanski kanton);

http://www.sbk-ksb.gov.ba/index.php?option=com_contact&Itemid=27 (Srednjobosanski kanton);

<http://www.vladausk.ba/v2/index.php> (Unsko-sanski kanton);

<http://www.vlada-hnz-k.ba/home.php?mod=ministarstva&mod2=mpzks> (Hercegovačko-neretvanski kanton);

http://www.vladazzh.com/ministarstva/ministarstvo_prosvjete_znanosti_kulture_sporta (Zapadnohercegovački kanton);

<http://www.vladahbz.com/pages/ministarstva> (Kanton 10);

<http://www.zdk.ba/ministarstvo-za-obrazovanje-nauku-kulturu-i-sport/kriteriji> (Zeničko-dobojski kanton);

http://www.zupanijaposavska.ba/nova2/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=37&Itemid=198 (Posavski kanton);

<http://mo.bpkg.gov.ba/> (Bosansko-podrinjski kanton);

<http://www.bdcentral.net/index.php/ba/odjeljenja-vlade-brko-dsitrakta-bih/obrazovanje> (Distrikt Brčko);

http://www.fmon.gov.ba/index.php?option=com_do_cman&task=cat_view&gid=56&Itemid=131 (Federacija BiH);

<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpk/Pages/default.aspx> (Republika Srpska).

školegijum drugo polugodište 2011/12.

slika

Kreativnost

u dresuri smeta.

Konfekcija

to je školi meta.

na, Distrikt Brčko i entitete, polazeći od pretpostavke da svaka od ovih "jedinica" ima oficijelnu stranicu ministarstva obrazovanja, odnosno vid informisanja o obrazovanju koje je pod određenom nadležnosti. Međutim, jedan od nalaza jeste činjenica da svaki kanton nema web-strukturu za pojedinačno ministarstvo obrazovanja, te tako može pružiti slab ili nikakav vid informisanja o svom radu.

Rezultati ovog istraživanja rađeni su prema četiri kriterija: navigacija, ažurnost i količina aktuelnih informacija, transparentnost i komunikacija s korisnicima. Svaki od kriterija ustanovljen je prema potrebama prosječnog posjetioca, ali i onog kojeg bi mogao zanimati, npr. izvještaj o radu ministarstva, način trošenja budžeta predviđenog za ovaj sektor, saradnja škola itd. U nastavku ćemo objaviti analize prema svakoj od navedenih tačaka, objašnjavajući šta je svaki od kriterija značio u kontekstu istraživanja.

1. NAVIGACIJA

Prvi kriterij koji je bio od interesa za ovo istraživanje jeste navigacija. Kako bi svaka stranica dobila prolaznu ocjenu iz navigacije, potrebno je da se posjetilac stranice, pri ulasku na početnu stranicu, može s lakoćom snalaziti pri pretraživanju sekcija, podsekcija i izbornika. Također, pod navigacijom podrazumijevalo se i klasificiranje podataka u određene sekcije, podsekcije i izbornike: za korisnika je važno da li će kompletnu informaciju o konkretnoj temi pronaći na jednom mjestu ili će ta informacija biti podijeljena u niz drugih podsekcija, time otežavajući posjetiocu da pronađe kompletan odgovor na pitanje. Pored klasificiranja, za navigaciju je važno i jasno upućivanje na određenu informaciju, odnosno precizno imenovanje svake stavke izbornika i sekcija. Tehnička funkcionalnost je još jedna od manjih stavki koje obuhvata navigacija; ukoliko određeni link, izbornik, sekcija itd. vode na praznu stranicu, stranica tada ne može zadovoljiti potrebe korisnika.

Još jedna od mogućnosti ocjenjivanja nametnula se kroz pregled ovih stranica: za sedam kantona ne postoje oficijelne stranice ministarstava obrazovanja, već su informacije o ministarstvima smještene na zvanične stranice vlada kantona.

U nastavku ćemo dati opisne ocjene (prednosti i nedostaci) i tabelarni prikaz brožanih ocjena za ovaj kriterij.

2. AŽURNOST I KOLIČINA AKTUELNIH INFORMACIJA

Iako se radi o dva kriterija, odlučeno je da se razmatraju skupa, jer ažuriranje informacija koje se nalaze na stranici podrazumijeva i njihovu aktuelnost. Pod ažurnošću mislilo se na kontinuirano postavljanje sadržaja, bez velikih vremenskih razmaka, kako bi posjetilac mogao imati stalni uvid u rad određenog ministarstva. Količina aktuelnih informacija ne pretpostavlja isključivo aktuelnosti novinarskog tipa, već i postavljanje zakona, pravilnika, analiza itd. te unošenje eventualnih izmjena, ukoliko do njih dođe. Posjetilac nema velike koristi od informacije koja je zastarjela ili od zakona koji nije važeći. Raznovrsnost informacija je važna u smislu mogućnosti informisanja o svim obrazovnim sferama (stipendije, radionice, reforme obrazovanja, itd.). Usklađenost pojedinih sekcija važna je za aktuelnost; posjetilac mora biti u stanju da istu informaciju pročita npr. u vijestima i aktuelnostima, ali i da je pronađe (nakon što prestane biti aktuelnost) u sekciji koja je za nju predviđena.

U nastavku ćemo dati opisne ocjene (prednosti i nedostaci) i tabelarni prikaz brožanih ocjena za ovaj kriterij.

3. TRANSPARENTNOST

Pod ovim kriterijem podrazumijeva se mogućnost jasnog pregleda sadržaja, bez polovičnih informacija ili sadržaja koji su formalno postavljeni, ali nisu dostupni. Ovaj se kriterij podjednako odnosi na zakone i pravilnike, kao sadržaj od javnog interesa, kao i na moguće analize, reforme, strateške planove itd., odnosno dokumente koji preispituju rad ministarstva, te omogućuju posjetiocu uvid u napredak ili nazadak ovog sektora. Izvještaji o radu ministarstva, mogućnost preuzimanja određenih sadržaja i mogućnost praćenja aktivnosti ministarstva su neke od odlika koje podrazumijevaju transparentnost.

U nastavku ćemo dati opisne ocjene (prednosti i nedostaci) i tabelarni prikaz brožanih ocjena za ovaj kriterij.

4. KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA

Pod ovim kriterijem misli se na mogućnosti kontaktiranja sa svim sektorima ministarstva, odnosno navođenju podataka preko kojih je moguće uspostaviti kontakt. Kriterij je, prije svega, podra-

slika & slika

Zadaća je

moderne škole

da pretoči misli

u parole.

POŠTENJE I
PRA
IDA!

zumijevao mogućnost komunikacije s ministarstvom posredstvom same stranice (s obzirom da postojanje stranice implicira i postojanje e-mail adresa svih obrazovnih sektora pri ministarstvu) ili postojanje informativne službe koja bi zainteresirane mogla uputiti na mogućnost saznavanja informacija koje ih interesuju.

U nastavku ćemo dati opisne ocjene (prednosti i nedostaci) i tabelarni prikaz brožanih ocjena za ovaj kriterij.

Funkcionalno, ali dosadno

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo

NAVIGACIJA – Na web stranici postoji nekoliko sekcija (Novosti, Propisi, Ustanove, Bolonjski proces, Provođenje propisa iz oblasti saobraćaja (vozači), PPZ, Portal www.skola.ba, Naučni registar i Linkovi). Sve pomenute sekcije su tehnički funkcionalne. Glavni izbornici (Novosti, Ministarstvo, itd.) postavljeni u zaglavlju stranice, vidljivi su samo ukoliko se preko njih pređe kursorom, te stoga mogu ostati neprimijećeni, a posjetilac stranice uskraćen za važne informacije (ukoliko ga interesuje npr. konkretan dio obrazovnog procesa, poput predškolskog odgoja ili srednjoškolskog obrazovanja). U tom se smislu ova tehnička poteškoća može shvatiti kao nedostatak. Konfuzija u smještaju pojedinih dokumenata postoji i ukoliko, npr., želimo pronaći određenu analizu koja se tiče obrazovanja (poput analize NPP devetogodišnjeg obrazovanja, objavljenu krajem 2011. godine); ova je analiza smještena u sekciju "Ministarstvo", podsekciju "Javni pozivi i konkursi". Fizički su odvojene sekcije "Ministarstvo" i "O nama", koje bi suštinski trebale pružati iste podatke; u sekciji "O nama" smještene su samo dvije podsekcije "O ministarstvu" i "Kako doći do nas", koje bi trebale biti unutar glavne sekcije koja informira o sastavu ministarstva, o kontaktu, adresama itd. Stoga je ovo odvajanje bespotrebno. Nefunkcionalna je i podsekcija "Sektor plana, analize i statistike" u kojoj nema niti jednog podatka koji se odnosi na plan, analizu i statistiku; unutar ove podsekcije je samo jedan dokument (Odluka o načinu obrazovanja i visini naknade za rad stručnih komisija, savjeta i drugih radnih tijela (...)); nije jasno zašto se ovaj dokument ne nalazi u sekciji "Propisi", gdje su smješteni dokumenti i odluke sličnog tipa; istovremeno, u sekciji "Ustanove" jedna od klasifika-

cija je i "Statistika i adresar ustanova". U ovom dokumentu se zaista nalaze statistički podaci koji obuhvataju broj upisanih učenika i nastavnika u periodu od školske 1996/97. do 2007/08., stoga nije jasno zašto se ovaj dokument ne nalazi u pomenutoj sekciji statistike. Sekcija "Fotogalerija" je prazna.

AŽURNOST – Bez obzira na pomenutu funkcionalnost sekcija, podaci (dokumenti, oglasi, odluke, saopštenja, zakoni) u velikoj su mjeri zastarjeli. Ažuriranje podataka unutar sekcije "Novosti" nije usklađeno sa ostalim sekcijama. Tako je unutar sekcije "Novosti" objavljen podatak o stipendiranju uspješnih studenata za školsku 2010/11. godinu, dok istog podatka nema u sekciji "Obrazovanje", podsekcija "Stipendije". Štaviše, ukoliko se pregledaju dokumenti postavljeni u ovoj sekciji, moguće je primijetiti da su najrecentniji podaci iz 2008. godine. Ukoliko se studenti, učenici ili profesori žele informirati o stipendiranju, a propustili su vijest u momentu kada je bila postavljena na stranicu, morat će pretraživati novosti, stranicu po stranicu (opet, pod uvjetom da znaju da vijest postoji). Isti je slučaj sa sekcijom "Takmičenja", u kojoj su podaci o događajima ovog tipa iz 2009. godine. Izmjene zakona i propisa su ažurirane u sekciji "Obrazovanje", odnosno podsekcijama "Predškolski odgoj", "Osnovno obrazovanje" i "Srednje obrazovanje" (nastavni planovi i programi, školski kalendari za tekuću godinu itd.). Starost podataka problem je i kod pretraživanja ustanova, jer u zaglavlju dokumenta koji bi trebao sadržavati adresar obrazovnih i drugih ustanova, te prateće podatke, ažuriran je posljednji put 2008. godine.

Najaktuelnije se informacije postavljaju unutar sekcije "Novosti". U momentu pregleda stranice, posljednja je vijest bila stara šest dana. Od najvećeg su interesa, sudeći prema pregledu 5 posljednjih stranica, vijesti koje se tiču popune radnih mjesta, raspisivanja konkursa, te upisa u prve godine osnovnih i srednjih škola, te fakulteta.

TRANSPARENTNOST – Svi dokumenti su dostupni direktno na stranici ili se mogu preuzeti. Manjkom bi se moglo smatrati nedostatak sekcije "Analize", gdje bi se postavljale analize koje se tiču obrazovnog procesa.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Sekcija koja sadrži pitanja korisnika i odgovore zaposlenika ministarstva ne postoji, ali su unutar sekcije "Uredi-kontakti" navedeni telefoni i e-mail adrese

slika

Studiranje je

suvišan stres.

Od diplome

teži je dres.

svih uposlenih lica; opet, sektora za komunikaciju s korisnicima ili službe koja je zadužena za informacije nema ili nije navedena na samoj stranici.

Neusklađenost informacija

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Tuzla

NAVIGACIJA – Glavni izbornici nalaze se u zaglavju stranice (Ministarstvo, Obrazovanje, Nauka, Kultura, Sport, Kontakti). Početna stranica koncipirana je na način da se posjetilac može informirati o posljednjim obavještenjima i novostima (na desnoj strani vijesti su smještene pod sekcije "Izdvojeno", "Obavještenja" i "Javni pozivi"). Na početnoj stranici trenutno su, ispod glavnih izbornika, postavljene fotografije i osnovne informacije o aktualnim učenicima generacije osnovnih škola. Ispod galerije, ažurirane su vijesti unutar dva odjeljka, "Vijesti" i "Školske aktualnosti", od najnovije ka najstarijoj. Spomenuti glavni izbornici podijeljeni su jasno u sekcije, u skladu sa strukturom navedenog izbornika (tako je sekcija "Ministarstvo" podijeljena na "Ministar", "Rukovodeći službenici", "Struktura" itd.). Nedostatak sekcije "Inkluzivno obrazovanje" jeste to što nije istaknuta na vidnom mjestu, te časopisi i spomenuti materijali nisu izdvojeni iz sekcije "Dokumenti" u posebnu sekciju koja se tiče nastavnih materijala; zbog ovog tehničkog nedostatka moglo bi ih se propustiti.

AŽURNOST – U potpunosti je ažurirana jedino sekcija s vijestima. Zastarjele informacije najprisutnije su u izborniku "Ministarstvo". Program rada i izvještaji dostupni su do 2009. godine; postojanje sekcije "Zakonska regulativa", te podsekcije arhivirane po godinama od 1996. do 2010. godine potpuno su suvišne jer nude samo spiskove starih akata, zakona i propisa; niti jedan od ovih zakona nije dostupan posjetiocu. Sekcija "Finansije" je, sudeći po natpisu "U pripremi", još uvijek u izradi, iako postoje dva dokumenta (Operativni planovi za 2011. godinu). Isti je slučaj sa sekcijom "Inspektorat" – osim osnovnih zadataka inspektora, posjetiocu je dat uvid (u vidu dokumenata u pdf-formatu) u Izvještaj i Program rada inspektorata, ali opet samo za 2008. i 2009. godinu. Aktualni zakonski propisi su ipak dostupni na stranici, te nije jasno zašto nisu uvršteni u spomenutu sekciju "Zakonska regulativa". Unutar sekcija "Obrazovanje" te podsekcija koje se odnose na određeni obrazovni stepen (osnovne i srednje škole, te fa-

kulteti), za svaki od stepena dostupna je zakonska regulativa. Također, postoji i sekcija "Inkluzivno obrazovanje" koja nudi pregled dokumenata u vidu zakonske regulative koja se tiče inkluzije, ali i dječijih časopisa, priča i slikovnica, te terapija koje su korištene u radu s djecom (u okviru kriterija navigacije spomenut je nedostatak ove sekcije).

AKTUELNOST INFORMACIJA – Problem neusklađenosti aktualnih i neaktuelnih informacija postoji na liniji početna stranica – podsekcije. Posjetilac se može informirati o temama koje su od interesa jedino preko početne stranice ili sekcije "Izdvojeno". Također, ni ovaj vid uvida u informacije nije apsolutno pouzdan jer je u momentu posjete stranici najnovija informacija bila stara više od 30 dana. Ukoliko posjetioca interesuje određena informacija koja se tiče određene oblasti obrazovanja, neće je pronaći, jer se u podsekcijama kao što je "Osnovno obrazovanje" nalaze samo podaci strukturne prirode (broj škola, važeći pravilnici i aktuelni NPP). Dešavanja u školama, takmičenja i stipendiranja nisu spomenuta. Također, statistički podaci i analize nisu dostupni, niti su spomenuti.

TRANSPARENTNOST – Nemogućnost uvida u sve postojeće i prijašnje zakonske regulative nije ohrabrujuća za posjetioca. Također, unutar sekcije "Ministarstvo" postoji podsekcija "Pristup informacijama", unutar koje posjetilac može preuzeti formular, odnosno zahtjev za pristup informacijama. Nije naveden razlog zašto su zakonske regulative samo formalno navedene; s obzirom da su nevažeće, nije jasno zašto nisu dostupne na stranici, već ih se mora formalno tražiti preko ministarstva.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Posjetiocu su dostupni osnovni kontakt-podaci (telefonski broj, e-mail adresa) kako sa ministarkom, tako i sa rukovodećim članovima ministarstva. Međutim, korisniku nije dostupan direktan vid kontakta s ministarstvom preko oficijelne stranice. Tako ne postoji ni arhiva sa korisničkim pitanjima i odgovorima (informativna služba).

Stranica bez informacija

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Srednjobosanski kanton

Oficijelna stranica NE POSTOJI. Informacije o Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK mogu se pronaći na zvaničnoj stranici Vlade

slika

Škola ko Pilat

ruke trlja:

na maloj savjesti

mala i mrlja.

SBK, unutar glavnog izbornika "Ministarstva". Klikom na postojeći link otvara se spisak uposlenika ovog sektora, zajedno sa njihovim funkcijama i kontakt-telefonima. E-mail adrese nisu navedene. NAVIGACIJA – Na zvaničnoj stranici Vlade SBK može se pronaći veoma mali broj informacija o situaciji u obrazovanju ovog kantona, već zbog činjenice nepostojanja zvanične stranice Ministarstva obrazovanja. Posjetilac je prisiljen pretraživati cjelokupan fond vijesti koje se odnose na aktivnosti vlade, u potrazi za informacijama o obrazovanju. Vijesti nisu klasificirane niti postoji bilo kakav vid selekcije s obzirom na određeno polje. Dodatna otežavajuća okolnost jeste što početna stranica sadrži, u momentu posjećivanja, isključivo dvije informacije i nije kompatibilna sa sekcijom "Novosti", koja se nalazi na petom mjestu unutar pratećih izbornika s lijeve strane. Također, nije jasno zbog čega je sekcija "Čestitke" izdvojena u posebnu oblast.

AŽURNOST I AKTUELNOST INFORMACIJA – Jedina novost vezana za obrazovanje na oficijelnoj stranici Vlade SBK odnosi se na posjetu studenata Univerziteta Vitez, a stara je 11 mjeseci. Ujedno je ovo jedina novost u vezi sa obrazovanjem unutar cjelokupne arhive vijesti. Unutar sekcije "Zakoni" nema niti jedne zakonske regulative koja se odnosi na obrazovanje. Također, u sekciji "Službene novine SBK" posjetilac neće pronaći propise, zakone niti pravilnike koji bi se odnosili na obrazovanje. U sekciji "Tenderi i pozivi" najnovija informacija ove vrste datira iz 2010. godine. Jedini direktniji pristup informacijama o obrazovanju moguć je putem sekcije "Linkovi", odnosno preko pojedinačnih institucija (od kojih se, opet, niti jedna ne nalazi u SBK).

TRANSPARENTNOST – Posjetiocu, odnosno svakom zainteresovanom za određenu informaciju neće biti dovoljna posjeta stranici, već će morati popuniti zahtjev za pristup informacijama (koji se može preuzeti na stranici, unutar sekcije "Zakoni"), te ga "dostaviti službeniku za informisanje Vlade SBK/KSB e-mailom ili poštom", kako je striktno naznačeno. Zahtjevi su dostupni na hrvatskom i bosanskom jeziku.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Pored navedenog načina zahtijevanja informacija, unutar sekcije "Kontakt" posjetiocu je omogućeno da, uz naznaku imena, e-mail adrese i teme, pošalje poruku informativnoj službi. Arhiva ovakvih poruka

nije dostupna na stranici, te u tom smislu ne može biti od veće pomoći posjetiocu.

Bez dokumenata u sekciji Dokumenti Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona

Oficijelna stranica NE POSTOJI. Podaci o ovom ministarstvu smješteni su, zajedno sa podacima ostalih ministarstava kantona, na oficijelnu stranicu Vlade USK. Sekcija koja bi upućivala posjetioca stranice na ministarstvo obrazovanja također ne postoji.

NAVIGACIJA – Snalaženje na ovoj stranici izuzetno je otežano zbog neklasificiranih sekcija i nepregledno postavljenih informacija. Unutar glavnih izbornika, u zaglavlju stranice, nema sekcije o ministarstvima; ona je vidljiva tek na drugi pogled, jer je smještena u desni dio stranice, u malom pravougaonom prozoru između fotografije premijera Hamdije Lipovače i video-vijesti. Otvaranje ove sekcije donosi samo kratak i formalan pregled svih ministarstava, uključujući ministre, kontakt-telefone, e-maileve i adrese. Dodatnih informacija ni linkova koji bi vodili posjetioca u pravcu informacije koju traži nema. Također, sekcija "Značajniji dokumenti" nije smještena u zaglavlje stranice i vidljiva je tek pomicanjem stranice ka dnu, a, opet, ne uključuje niti jedan dokument, zakon ili regulativu koji bi se odnosili na obrazovanje u ovom kantonu. Vijesti o obrazovanju nema unutar recentnih novosti.

AŽURNOST I AKTUELNOST INFORMACIJA – S obzirom da su vijesti koje se tiču dešavanja u svim ministarstvima na istom mjestu, posjetiocu je otežan pristup konkretnoj informaciji, naročito imajući u vidu da na oficijelnoj stranici ne postoji pretraživač koji bi olakšao navigaciju i potragu. Unutar sekcije "Novosti i najave" posljednja vijest povezana sa sektorom obrazovanja stara je dva mjeseca (od ukupno tri vijesti). Konkretnijim podacima kao što je struktura obrazovnog sistema, nastavni planovi i programi, adrese škola, statistika, analize – nema traga.

TRANSPARENTNOST – Kako je uvid u rad Ministarstva (što se tiče podataka koji bi se mogli naći na stranici) u potpunosti ograničen, ne može biti govora o transparentnosti. Adekvatno su ažurirani i posjetiocu dostupni službeni glasnici, kojima je omogućen pristup preko linka na početnoj stranici. Glasnici su arhivirani po godinama (1995-

Slika

Da načine

škole se trude

od bivše djece

bivše ljude.

2012), te u tom smislu omogućuju posjetiocu da s lakoćom pristupi zakonima, izmjenama i dopunama. Međutim, i ovaj vid pretraživanja (ukoliko se potražuje određeni dokument iz sfere obrazovanja) zahtijeva vrijeme i strpljenje.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Osim jednog maila Ministarstva obrazovanja, ne postoji drugi kontakt koji bi posjetilac mogao iskoristiti. Telefonski brojevi su nepregledno postavljeni i nije jasno koji je broj povezan s kojim ministarstvom. Služba za komunikaciju s korisnicima ili za informacije, kao takva (na samoj stranici ili pri ministarstvu) ne postoji ili nije navedena.

Samo informacije o strukturi i zaposlenicima

Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona

Oficijelna stranica NE POSTOJI. Informacije o ovom ministarstvu smještene su na zvaničnu stranicu Vlade HNŽ, zajedno s ostalim ministarstvima ovog kantona. Na stranici postoji zasebna sekcija "Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta".

NAVIGACIJA – Klikom na sekciju "Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta" posjetilac može saznati osnovne informacije o sastavu i strukturi ove institucije. U zaglavlju je kratka biografija ministra obrazovanja, kontakt-podaci (uključujući telefonske brojeve, e-mail adrese i adresu ministarstva), te opis poslova Ministarstva, zakona i propisa formalno navedenih. Osim ovih informacija, u navedenoj sekciji nije moguće pronaći druge podatke kao što su trenutni projekti, nastavni planovi i programi, analize itd. Kako je stranica integralna, svaka se pojedinačna informacija mora tražiti posebno. Pojedini zakoni vezani za obrazovanje su postavljeni i moguće ih je preuzeti u formi word dokumenta unutar izbornika "Vlada", sekcije "Zakoni". Isti je slučaj sa mogućim novostima iz obrazovnog sektora; jedan od načina pretraživanja je otvaranje arhive unutar koje su smještene vijesti iz svih struktura vlasti ovog kantona. Osim toga, na stranicu je postavljen pretraživač, koji bi posjetiocu eventualno mogao olakšati traženje određene informacije.

AŽURNOST I AKTUELNOST INFORMACIJA – Kako informacije iz ovog sektora nisu objedinjene unutar sekcije ministarstva, potrebno ih je posebno tražiti. Posljednja novost vezana za ovaj se-

ktor, a unutar sekcije "Obavijesti odjela za odnose s javnošću" stara je dva mjeseca. Vijesti su uglavnom vezane za posjete ministra obrazovnim institucijama. Spomenuti pretraživač je tehnički funkcionalan i daje pregled vijesti u četiri skupine (Zakoni, Ostali dokumenti, Tijela, Vijesti). Od svih sekcija, najviše se ažurira sekcija "Vijesti". Ukoliko je posjetilac zainteresiran npr. za stipendije i programe stipendiranja, neće pronaći aktuelne vijesti. Informacije koje se dobiju putem pretraživača vezane su za period 2004-2007. godine.

TRANSPARENTNOST – Uvid u rad Ministarstva preko stranice nije moguć ili je moguć na formalnoj razini, u smislu saznanja posjeta, donacija i dogovora između ove institucije i firmi, drugih obrazovnih institucija i vlada. Detaljnijih informacija o radu ove institucije na stranici nema. Unutar sekcije "Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta", a ispod biografije ministra, postoji link "Vodič za pristup informacijama". U vodiču je sadržan i formular koji pojedinac zainteresovan za određene informacije mora popuniti (indeks podataka koji se moraju tražiti preko Ministarstva sadržava, između ostalog, i podatke o mreži škola, statističke podatke o učenicima i uspjehu učenika, tražena zanimanja, te podatke o obrazovnoj reformi). Također, u vodiču je navedeno da se, ukoliko se licu odobri pristup informacijama, svaka stranica informacija, iznad kvote od predviđenih pet, naplaćuje 0.50 KM. Isto tako, informacije je moguće dobiti u elektronskom zapisu – na disketi, po cijeni od 5 KM.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Unutar sekcije "Kontakti" u okviru glavnih izbornika, postavljene su kontakt informacije za svako ministarstvo. Ove informacije uključuju e-mail adresu, nekoliko brojeva telefona i adresu Ministarstva. Mogući način kontaktiranja sa korisnicima na stranici ne postoji.

Dvije vijesti stare tri sedmice

Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Zapadnohercegovačkog kantona

Oficijelna stranica NE POSTOJI. Podaci o ovom ministarstvu smješteni su na oficijelnu stranicu Vlade Županije zapadnohercegovačke, pod sekcijom "Ministarstva", odnosno podsekcijom "Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta".

NAVIGACIJA – Iako je stranica Vlade jasno koncipirana, sa jasno uočljivim sekcijama i izbornicima,

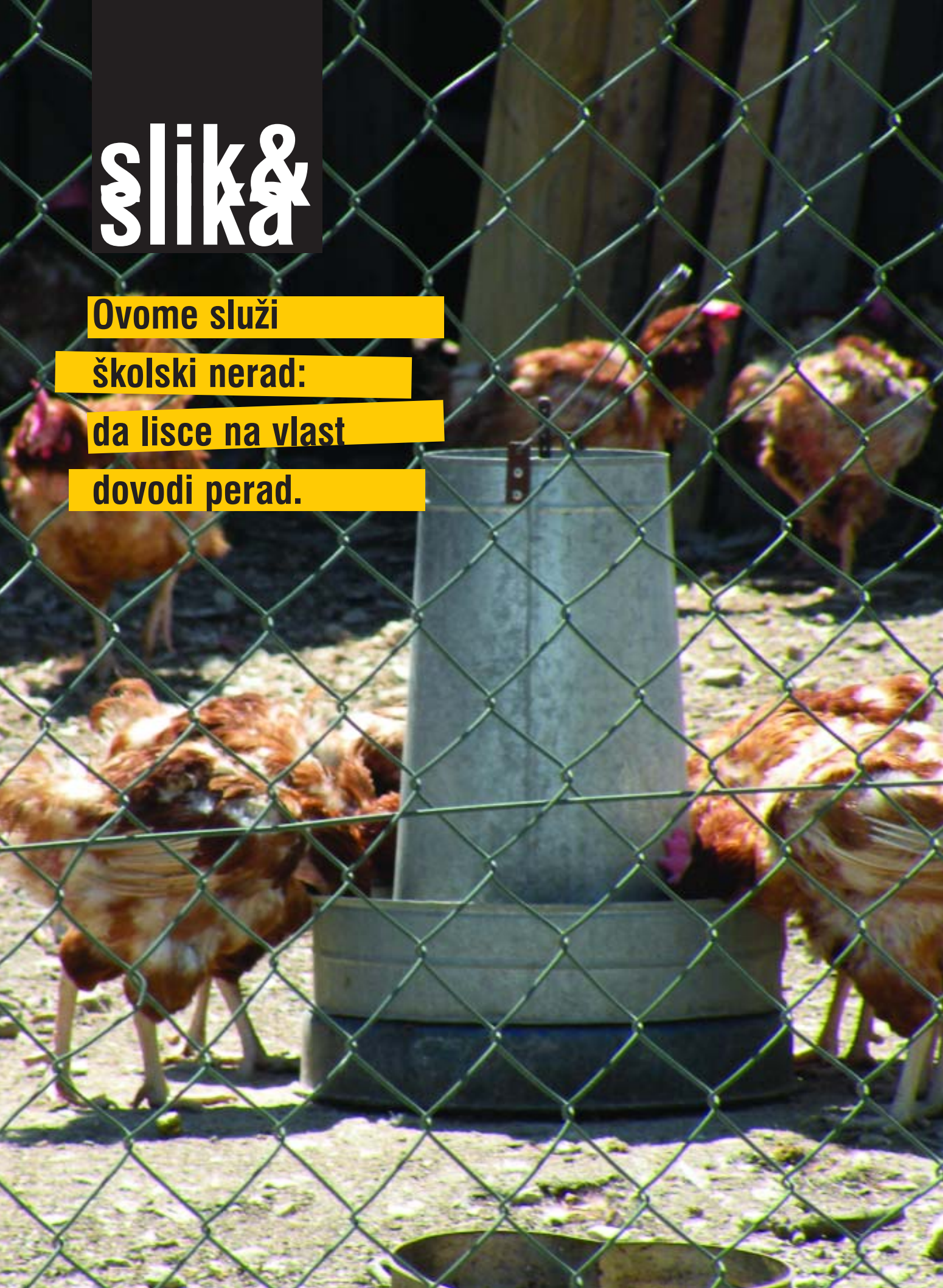
slika &

Ovome služi

školski nerad:

da lisce na vlast

dovodi perad.

samom Ministarstvu obrazovanja posvećeno je izuzetno malo prostora. Unutar ove sekcije, u zaglavlju je ime trenutne ministricе, te spisak nadležnosti ove institucije, sumiran u 12 tačaka. U gornjem desnom uglu postavljeni su kontakt-podaci (adresa, telefon, faks, e-mail adresa). Iako je u ovim podacima dat link na web stranicu ministarstva, klik vodi do obavještenja da je stranica "nedostupna. Mogući razlozi su: nadogradnja servera".

AŽURNOST I AKTUELNOST INFORMACIJA – Veoma je mali broj informacija vezanih za sektor obrazovanja. U sekciji "Novosti" ukupno se dvije vijesti odnose na sektor obrazovanja, a stare su 20 dana (u momentu pregleda stranice). Jedinstvena arhiva novosti ne postoji; jedini način pregleda starijih informacija moguć je preko kalendara u kojem su podebljani dani kada je postavljena nova informacija. Primjera radi, u maju tekuće godine tri su informacije postavljene za sve institucije Vlade ovog kantona. U trećem mjesecu ove godine, takvih informacija je osam. Samo su navedene dvije informacije vezane za obrazovanje.

TRANSPARENTNOST – Uvid u novosti Ministarstva nije moguć, jer se na stranici takve novosti postavljaju vrlo rijetko ili nikako, sudeći po pregledu. Sekcija "Dokumenti" postoji, ali za period od 2007-2009. godine. Posjetilac stranice, zainteresovan za informacije o obrazovanju, neće ih moći dobiti.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Osim navedene adrese, e-mail adrese i telefonskog broja Ministarstva, te linka na nepostojeću oficijelnu stranicu Ministarstva obrazovanja, drugi način kontaktiranja ne postoji ili nije naveden.

Samo osnovne informacije

Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa, Kanton 10

Oficijelna stranica NE POSTOJI. Informacije vezane za ministarstvo postavljene su na zvaničnu stranicu Vlade Hercegbosanske županije, unutar izbornika "Ministarstva", podsekcija "Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i športa".

NAVIGACIJA – U zaglavlju stranice vlade postavljeni su osnovni izbornici (Novosti, Sjednice, Ustrojstvo, Ministarstva, Uredi i službe). Unutar izbornika "Ministarstva" postavljene su podsekcije koje se odnose na svako pojedinačno ministarstvo. Podsekcija Ministarstva obrazovanja sadrži isključivo osnovne informacije o ovoj instituciji,

uključujući ime trenutne ministricе i nekoliko članova Ministarstva, sa kontakt-telefonima. Sa desne strane početne stranice postavljena je sekcija "Izdvojeno", sa podsekcijom "Dokumenti". Unutar ove sekcije postoji jasan i precizan pregled dokumenata za svako pojedinačno ministarstvo, sa podgrupama "Zakoni", "Odluke" i "Pravilnici", te ostali dokumenti. Sekcija "Novosti" integralna je za sve Vladine sektore, tako da je pretraživanje vijesti povezane sa obrazovanjem otežano, jer ne postoji pretraživač, već isključivo arhiva koju posjetilac mora pregledati.

AŽURNOST I AKTUELNOST INFORMACIJA – Unutar spomenute sekcije dokumenata za svako ministarstvo, zakoni, pravilnici i odluke djelomično su ažurirane i za ministarstvo obrazovanja (unutar ovih dokumenata, koji su dostupni za preuzimanje, postoje i popisi škola, aktuelni školski kalendar itd.). Iako npr. postoji NPP za devetogodišnje obrazovanje iz 2009. godine, aktuelnog NPP-a za srednje škole nema. Unutar sekcije "Novosti", koja je integrisana za sve vladine sektore, jedino se pretraživanjem arhive može pronaći određeni podatak ili vijest o obrazovanju. U momentu pregleda stranice, najnovija vijest iz ovog sektora stara je dva mjeseca, a može joj se pristupiti isključivo pretraživanjem arhive.

TRANSPARENTNOST – Iako postoji djelimično dobro organizirana sekcija dokumenata, može se zaključiti da je postavljanje sadržaja periodično. Na taj način, posjetilac stranice nema kontinuiranog uvida u dokumentaciju. Isti je slučaj sa obavještenjima i vijestima o trenutnim projektima, analizama i aktivnostima ministarstva.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Na početnoj stranici, sa desne strane, postavljene su kontakt-informacije Službe za odnose s javnošću, a koja se odnosi na aktivnosti Vlade ovog kantona (telefonski brojevi i e-mail adrese, te adresa ministarstva). Unutar sekcije Ministarstva obrazovanja nema mogućnosti kontaktiranja ministricе, već isključivo tajnice (preko e-mail adrese i telefona). Još je jedan kontakt, u vidu telefonskog broja, dat za Odsjek stručno-pedagoškog nadzora. Ostalih informacija o mogućem načinu kontaktiranja Ministarstva nema, niti je na stranici uveden bilo kakav vid komunikacije korisnika sa institucijom.

slika

Iz školskih klupa

čuje se lavež

znanje je glupost

život je grabež.

Bez informacija, samo izvještaji o radu Ministarstvo za obrazovanje, nauku kulturu i sport, Zeničko-dobojskog kantona

Oficijelna stranica NE POSTOJI. Informacije o ovom ministarstvu sadržane su unutar izbornika "Ministarstva", podsekcije "Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport" na oficijelnoj stranici Zeničko-dobojskog kantona.

NAVIGACIJA – Nakon otvaranja podsekcije "Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport", posjetiocu je omogućen pregled opštih informacija o ministrici, sa fotografijom i osnovnim kontakt-podacima. Iznad biografije postoje manji izbornici (Informacije, Programi, Uputstva, Kriteriji, Odsjek za poslove saobraćajne edukacije, Ostalo, Programi utroška sredstava). Posjećivanje svakog od ovih izbornika otkriva neprecizno razvrstavanje dokumenata; u izborniku "Ostalo" postavljeni su i izvještaji o radu Ministarstva, i pravila udžbeničke politike, i konkursi itd. Konfuzan raspored podataka i linkova, zbog velikog broja manjih podsekcija i linkova, zahtijeva detaljno pregledanje cjelokupne stranice. Ispod biografije ministrice navedene su organizacione jedinice Ministarstva, sa pratećim linkovima na svaki od njih. Međutim, otvaranje stranice Sektora za obrazovanje i nauku nudi isključivo informacije strukturne prirode (rukovodilac i nadležnosti sektora). Sa desne strane klasificirane su informacije o svakom sektoru obrazovanja (Visoko obrazovanje, Osnovna i srednja škola), te sekcije "Kriteriji" i "Programi".

AŽURNOST I AKTUELNOST PODATAKA – Spomenuta sekcija s vijestima na svakom pojedinačnom nivou obrazovanja, odnosno s odvojenim kategorijama visokog obrazovanja, s jedne strane, i zajedničkom kategorijom osnovnog i srednjeg obrazovanja, s druge strane, ne sadržava aktuelnije vijesti (u momentu pregleda stranice, posljednja postavljena vijest bila je stara 3 mjeseca za obje kategorije). Sekcije "Kriteriji" i "Programi" također nisu ažurirane: u momentu pregleda stranice, u obje sekcije postavljeni su sadržaji stari oko godinu dana. Aktuelan sadržaj je postavljen izvještaj o radu Ministarstva za 2011. godinu, koji posjetilac može preuzeti u pdf-verziji. Unutar svih gore navedenih sedam informativnih sekcija, ovaj Izvještaj je najaktuelnija informacija (osim navedenih obavještenja vezanih za stepene obrazovanja). Arhive svih sekcija sadrže veoma malo mate-

rijala, od jednog (Kriteriji) do 14 dokumenata (Odsjek za poslove saobraćajne edukacije).

TRANSPARENTNOST – Pored spomenutog Izvještaja o radu Ministarstva za 2011. godinu, drugih obimnijih izvještaja nema ili se odnose na period 2010. godine. Zbog nekontinuiranog ažuriranja stranice, posjetilac nema načina provjeriti trenutne aktivnosti Ministarstva.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Pored navedenog kontakta s ministricom (brojevi telefona, e-mail adresa, adresa Ministarstva), druge mogućnosti kontaktiranja ovog ministarstva nema. Iako je navedeno ime rukovodioca Sektora za obrazovanje i nauku, kontakt s ovim sektorom nije naveden, niti u vidu telefona, niti u vidu e-mail adrese.

Umjesto informacija, dužnosti i zadaci Ministarstvo znanosti, prosvjete, kulture i sporta Posavske županije

Oficijelna stranica Ministarstva NE POSTOJI. Informacijama o Ministarstvu moguće je pristupiti isključivo preko zvanične stranice Vlade Županije posavske, unutar glavnog izbornika "Vlada", podsekcija "Ministarstva".

NAVIGACIJA – Snalaženje na stranici posjetiocu bi moglo biti otežano ukoliko traži informacije o obrazovanju, prvenstveno zbog rascjepkanosti podataka u odvojene sekcije, iz nejasnih razloga. Tako, unutar glavnog izbornika "Vlada", podsekcije "Ministarstva", postoje formalni opisi dužnosti i zadataka svakog pojedinačnog ministarstva, bez naznake dodatnih informacija. Unutar drugog većeg izbornika "Županija posavska", u podsekciji "Obrazovanje" postoji tabelarni pregled odgojno-obrazovnih ustanova u Županiji posavskoj, sa kontakt-podacima i web stranicama, ukoliko postoje. Na početnoj stranici, na kojoj se postavljaju svi tipovi vijesti vezanih za Vladu kantona, nije moguće odmah uočiti bilo kakav podatak vezan za obrazovanje, upravo zbog velikog broja različitih tipova vijesti i popratnih sadržaja (videovijesti, rubrika "Najčitanije, fotogalerija, Statistika posjeta, Zadnje izmjene, Tko je online itd.).

AŽURNOST I AKTUELNOST PODATAKA – Na početnoj stranici, gdje se postavljaju novosti i aktuelnosti vezane za Vladu kantona, moguće je pronaći vijesti koje se tiču obrazovanja. S obzirom da vijesti nisu postavljene tematski, niti su tako klasificirane, posjetilac je prisiljen pretraživati sve

slika

Za razum koji

boji se groma

smokvin list je

pradiploma.

vijesti u arhivi. U momentu posjete, na početnoj stranici bila je postavljena jedna videovijest (nepoznatog datuma), te dvije vijesti iz oblasti osnovnog obrazovanja, stare 10 dana (jedna od njih je sa popratnom fotogalerijom). Unutar sekcije "Najčitanije" najaktuelnija vijest iz oblasti obrazovanja stara je dva mjeseca. Unutar glavnog izbornika "Vlada", u podsekcijama "Dokumenti", "Proračuni" i "Javni pozivi" sadržaja vezanih za obrazovanje nema, dok je unutar sekcije "Javni natječaj" moguće pronaći konkurse za dodjelu stipendija, ali iz 2009. godine. Unutar sekcije "Zakoni" postavljen je natpis o pregledu zakona u periodu 1996-2010. godine, ali u sklopu Narodnih novina Županije posavske (novine je moguće preuzeti u posebnoj sekciji "Narodne novine"). Drugih podataka o radu Ministarstva nema.

TRANSPARENTNOST – Jedini vid informisanja o obrazovanju jeste preko početne stranice i pretraživanja arhive vijesti. Također, sve vijesti su kratkog, informativnog tipa, prilagođene potrebama novinarskog portala. Analiza, strateških planova i konkretnih aktivnosti ovog ministarstva na web stranici nema.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Unutar glavnog izbornika "Kontakt" u zaglavlju stranice, naveden je niz kontakt-telefona vlade; s obzirom da, uz ove brojeve, nisu navedeni sektori ni Ministarstva, posjetiocu ne može biti jasno koji broj može nazvati kako bi dobio Ministarstvo obrazovanja. E-mail adresa za svako pojedinačno ministarstvo je navedena.

Niz sekcija koje ničemu ne vode

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona

NAVIGACIJA – Početna stranica ministarstva je dobro uređena i klasificirana. Unutar glavnih izbornika (Aktuelno, Ministarstvo, Obrazovanje, Pedagoški zavod, Nauka, Kultura, Sport, itd.) postoji niz podsekcija koje jasno upućuju posjetioca na sadržaje. Tako unutar izbornika "Obrazovanje" postoji podjela prema obrazovnim stepenima, te mogućnost pregleda stipendija i takmičenja. Na početnoj stranici ažurirane su vijesti iz oblasti obrazovanja (četiri su najaktuelnije vijesti postavljene, s mogućnošću pregleda arhive), a ispod njih postavljene su sekcije sa pregledom konkursa i obavještenja. Na početnoj stranici, na desnoj strani, postavljena je stalna informacija o trenutnoj

ministrici i kontakt-podacima (telefonski brojevi, e-mail adresa), te kontakt-podacima Ministarstva. **AKTUELNOST I AŽURNOST PODATAKA** – Iako je stranica tehnički dobro urađena, te postoji mogućnost informisanja u vidu jasno urađenog klasificiranja podataka, postoji niz sekcija koje ne vode nikakvom sadržaju, nisu uređene ili je posjetilac jednostavno obaviješten da je "došlo do unutarnje greške". Takav je slučaj sa podsekcijom "Projekti" unutar glavnog izbornika "Ministarstvo", gdje je posjetilac obaviješten da je "u toku osvježanje ove kategorije". Sekcije podijeljene po obrazovnim stepenima (Predškolski odgoj, Osnovno obrazovanje, Srednje obrazovanje itd.) nude isključivo aktivne linkove na pojedine obrazovne institucije, gdje se posjetilac može informirati o aktivnostima pojedinih osnovnih, srednjih škola, vrtića i fakulteta. Izbornik "Preuzimanja" je u potpunosti nefunkcionalan i ne vodi do bilo kakvog sadržaja unutar odjeljaka Zakoni i propisi, Zahtjevi i obrasci i Budžet. Početna stranica, odnosno sekcija "Novosti", ponajbolje je ažurirana: posljednja vijest stara je devet dana (u momentu pregleda stranice). Postoji izvjesna neusklađenost između pojedinih sekcija i rubrike "Novosti", jer se npr. unutar sekcije "Takmičenja" nalazi samo kalendar takmičenja predviđenih za ovu godinu, ali ne i aktuelna vijest (koja se trenutno nalazi na početnoj stranici) koja se tiče jednog od takmičenja. Rubrike "Konkursi" i "Obavještenja" su ažurirani (posljednji postavljeni sadržaji bili su stari tri dana). Sekcija "Javne rasprave" također nije usklađena sa rubrikom "Novosti", pa tako obavijesti o javnim raspravama posjetilac može pronaći jedino u arhivi vijesti.

TRANSPARENTNOST – Posjetilac, kako je već spomenuto, nema mogućnosti pregleda zakona, propisa, zahtjeva, obrazaca i budžeta, kao i javnih nabavki. Ove su sekcije u potpunosti tehnički nefunkcionalne. Posjetilac se, dakle, o aktivnostima Ministarstva može djelomično informirati, kroz sekciju "Novosti", te obavještenja koja se postavljaju na stranicu.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Na početnoj stranici, sa desne strane, stalno su postavljene adrese Ministarstva, te kontakt-telefoni ministrice i e-mail adrese. Drugi vid kontaktiranja, te kontaktiranje preko stranice ne postoji ili nije naveden.

slika

Škola je gnijezdo

gdje neka sila

kljun ti ojača

a skreše krila.

Malo prostora za obrazovanje

Odjeljenje za obrazovanje Distrikta Brčko

NAVIGACIJA – Na oficijelnoj stranici vlade Distrikta Brčko, obrazovanju je posvećeno malo prostora. Unutar glavnih izbornika, pod izbornikom "Odjeljenja", postoji sekcija "Obrazovanje". Otvaranje ove sekcije posjetioca vodi na spisak od šest tačaka zaposlenja i zadataka ovog odjela. Sa desne strane, koja bi, sudeći prema natpisu "Obavještenja odjeljenja za obrazovanje" trebala da sadrži dokumente i obavještenja, stoji da "dokumenata nema". Problem nejedinstvenosti i neobjedinjenosti dokumenata vezanih za obrazovanje u integralnu sekciju i ovdje je prisutan. Daljnjom pretragom ostalih izbornika na stranici Vlade moguće je pronaći, unutar izbornika "Važniji akti", četiri dokumenta koja se odnose na obrazovanje. Početna stranica, koja nudi spisak aktualnih obavještenja, također omogućava posjetiocu pretraživanje pojedinih vijesti iz obrazovanja, ali kroz pretragu svih postavljenih i vijesti neklasificiranih po sektorima. Unutar izbornika "Servisi za građane", te sekcije "Oglasi i obavještenja", postoji podsekcija "Obavještenja iz odjeljenja za obrazovanje", koja je, iz nejasnih razloga, potpuno odvojena od sekcije "Odjeljenje za obrazovanje". Također, nije jasno zašto spomenuti zakoni nisu klasificirani u dokumentaciju unutar prostora predviđenog za obrazovanje. U tom smislu, navigacija za posjetioca mogla bi biti prilično otežana, ukoliko detaljno ne pretraži svaku pojedinačnu sekciju.

AKTUELNOST I AŽURNOST PODATAKA – O ovim se tačkama evaluacije može govoriti jedino u smislu novosti koje se postavljaju unutar rubrike "Aktuelno". Unutar sekcije "Posljednje vijesti" tri su se informacije odnosile na obrazovanje, a posljednja je bila stara pet dana (u momentu pregleda stranice). Drugih podataka iz sfere obrazovanja nema.

TRANSPARENTNOST – Podaci iz sektora obrazovanja na stranici Vlade su minimalni. Detaljno pretraživanje svih sekcija nudi nekolicinu sadržaja, iz nejasnih razloga postavljenih u nepripadajuće rubrike. O strateškim planovima, raspravama i analizama na stranici nema informacija.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Još jedna od konfuznih klasifikacija jeste i informacija o kontaktiranju Ministarstva: unutar sekcije "Obrazovanje", pored navedenih zaduženja, ne postoji niti jedna informacija o trenutnom upravniku ili

šefu ovog odjeljenja. Tek u potpuno odijeljenoj sekciji "Vlada", odnosno podsekciji "Članovi Vlade Brčko distrikta BiH", posjetilac može pronaći informaciju o trenutnom šefu ovog odjeljenja, odnosno jedan kontakt-podatak u vidu e-mail adrese. Telefonski broj je, iz nejasnih razloga, opet odvojen u drugu sekciju (Kontakt). Ovakva rascjepkanost informacija posjetiocu znatno otežava saznavanje traženih sadržaja, te ih može previdjeti zbog neklasificiranosti.

U prvom planu aktivnosti ministra, pa onda institucije

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

NAVIGACIJA – Stranica Ministarstva je tehnički dobro urađena. Zbog više mogućnosti pretraživanja, kao i mape sajta, posjetiocu je omogućeno lako snalaženje kroz stranicu. U zaglavlju se nalaze standardni izbornici (Aktuelnosti, Ministarstvo, Propisi, Odnosi s javnošću, Kontakt), a dodatni izbornik s lijeve strane, kroz nešto detaljnije podsekcije omogućava preciznije pretraživanje. Veći izbornici u zaglavlju jasno su podijeljeni u podsekcije koje se odnose na strukturu Ministarstva, te podjelu na pojedinačne nivoe obrazovanja (Sektor za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Visoko obrazovanje itd.). Postoji manja neusklađenost u smislu kategorizacije podataka: dok u sekciji "Sektor za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje" ne postoji odvojena kategorija koja se odnosi na zakone koji se tiču ovog obrazovnog stepena, kod sekcije "Sektor za visoko obrazovanje" podsekcija "Zakoni" postoji. Isti su zakoni postavljeni unutar sekcije "Propisi", a odnose se na sve nivoe obrazovanja, podijeljeni po kantonima; stoga je ova podsekcija unutar sektora visokog obrazovanja suvišna.

AKTUELNOST I AŽURNOST PODATAKA – Jedna od glavnih sekcija "Aktuelnosti" posjetiocu nudi uvid u aktivnosti unutar Ministarstva (posjete, međunarodne saradnje, odluke itd.), bez obzira na obrazovni stepen. U momentu pregleda stranice, posljednja postavljena vijest bila je stara četiri dana. Također, postoji mogućnost pregleda vijesti unutar svakog pojedinačnog sektora, npr. vijesti koje se tiču sektora predškolskog obrazovanja postavljene su u istoimenoj sekciji (u momentu pregleda stranice, posljednja postavljena vijest bila je stara mjesec dana). Unutar sekcije "Propisi", koja je podijeljena prema kantonima i obrazo-

slika

Od kolijevke

pa do groba

najmržnje je

đačko doba.

vnim stepenima, postoje postavljeni zakoni. Međutim, samo se pojedini zakoni mogu preuzeti, dok drugi postoje samo u popisu. Posjetiocu se nudi opcija preuzimanja newslettera ovog ministarstva, ali se ovaj dokument odnosi na period jula prošle godine (2011.). Podsekcija "Bolonjski proces" nudi mogućnost informisanja o reformi obrazovanja u vidu videoizlaganja, obavijesti o predavanjima i konferencijama na ovu temu, ali nisu postavljeni podaci i informacije o mogućem napretku ili nazatku ovog procesa. Iako unutar sekcije "Dokumenti" postoje jasno podijeljene kategorije (Koordinacija, Sektor za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Sektor za nauku i tehnologije, Sektor za udžbeničnu politiku, analitiku i izvještavanje u obrazovanju i nauci, Inspektorat), dvije od navedenih kategorija nemaju sadržaja. Sektor za udžbeničnu politiku, analitiku i izvještavanje sadržava isključivo spiskove odobrenih udžbenika u periodu 2007-2010. godina. Podataka u vidu analiza koje se tiču obrazovnog procesa nema. Moguće je informisanje o trenutnim fondovima finansiranja projekata (pozivi na apliciranje). U sekciji "Međunarodna saradnja" posljednja postavljena informacija stara je dvije godine.

TRANSPARENTNOST – Uvid u rad Ministarstva je moguć kroz pregled trenutnih aktuelnosti, te kroz informisanje o pojedinačnim obrazovnim stepenima i drugim podsekcijama otvorenim na stranici. Postavljenih izvještaja o radu Ministarstva nema; u kategoriji "Inspektorat" postavljen je jedan dokument, koji datira iz 2007. godine. Zakone koje se odnose na visoko obrazovanje svih kantona pod upravom Federacije moguće je pregledati, ali ne i sve zakone koji se odnose na osnovno i srednje obrazovanje. Unutar izbornika "Odnosi s javnošću" moguće je preuzeti formular zahtjeva za pristup informacijama, kao i pročitati vodič za pristup informacijama. Uvjeti nakon čijeg se ispunjenja daje tražena informacija slični su uvjetima koji se spominju u vodiču Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa HNŽ (u smislu naknade, obima informacija itd.).

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Unutar glavnog izbornika "Kontakti" stoje podaci o adresi glavnog ureda, kao i ureda u Sarajevu, sa telefonskim brojevima, mapom grada i e-mail adresom. U drugom izborniku (Ministarstvo) posjetilac može saznati da s kabinetom ministra može stupiti u kontakt preko šefice kabineta, tehničke

sekretarice i sekretara jer su njihovi telefoni i e-mail adrese navedene na stranici. Stupanje u kontakt s pojedinačnim sektorima nije navedeno ili nije moguće.

Posljednja vijest stara šest dana

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske

NAVIGACIJA – Podatke o ovom ministarstvu moguće je pronaći na oficijelnoj stranici Vlade Republike Srpske, unutar glavnog izbornika "Ministarstva", podsekcija "Ministarstvo prosvjete i kulture". Otvaranje ove podsekcije omogućava pregled informacija iz ove oblasti na nekoliko načina: početna je stranica podijeljena na novosti, ispod kojih se moguće opredijeliti za vijesti ili najave, arhivirane po datumu; u produžetku stranice postavljeni su linkovi na konkurse, odluke o priznavanju stranih diploma itd. Na početnoj stranici, na samom kraju, nalazi se i fotogalerija. Dodatna kategorizacija opcija, na lijevoj strani stranice, omogućava detaljniji pregled aktivnosti u vidu organizacije, planova i projekata, zakona i odluka, te pojedinačnih informacija iz svakog obrazovnog sektora. U zaglavlju stranice, ispod glavnih izbornika, postavljen je link na portal za obrazovanje Republike Srpske (e-obrazovanje). Ovakva klasifikacija podataka posjetiocu omogućava jasno i precizno navigiranje stranicom. Ipak, neusklađenost između pojedinih sekcija postoji: sekcija "Planovi, programi i projekti" nudi mogućnosti apliciranja na projekte koji su već počeli ili završili; podataka o novim projektima unutar ove sekcije nema, dok je na početnoj stranici postavljena informacija o projektu koji, opet, nije sadržan unutar sekcije kojoj bi trebao pripadati.

AKTUELNOST I AŽURNOST PODATAKA – Unutar sekcije "Vijesti" posljednja postavljena vijest je, u momentu pregleda stranica, bila stara šest dana. Vijesti su ažurirane. Također, moguće je pregled zakonskih akata za svaki obrazovni stepen; sve je dokumente moguće preuzeti u pdf-formatu. U okviru svake od pojedinačnih sekcija koje se odnose na spomenute sektore obrazovanja postoji mogućnost pregleda aktuelnosti. Većina se aktuelnosti odnosi na postavljanje školskih kalendara, obavještenja o odgodi nastave, upisima itd. Također, sekcija "Javni pozivi" je ažurirana, te posjetilac ima mogućnost pregleda određenih važećih poziva za partnerstvo škola, te konkursa i stipendija.

slika & slika

Razum i znanje
gurni pod tepih

u sutra gledaj

očima slijepih.

ODABERI

43

Budi mangup

nosilac liste za
zastupnički/predstavnički
dom Parlamenta FBiH

**POBIJEDIMO
BEZNAĐE**

TRANSPARENTNOST – Iako u okviru informativnog programa ovog ministarstva postoji prostor predviđen za moguće projekte i planove, ne postoje arhivirani izvještaji o projektima, niti su aktuelni projekti (u smislu mogućnosti prijave) saržani na stranici. Posjetilac se u okviru početne stranice i aktuelnosti sadržanih na njoj može informirati o radionicama, projektima i aktivnostima Ministarstva, od kojih se veliki dio odnosi na posjete ministra, rezultate takmičenja itd. Ne postoje postavljene analize, niti mogućnost uvida u nastavne planove i programe.

KOMUNIKACIJA S KORISNICIMA – Unutar sekcije "Info-centar" posjetilac se može informisati o telefonskim brojevima za svaki pojedinačni sektor, uključujući i dodatno raslojavanje (Stipendije, Priznavanje dokumenata za visoko obrazovanje itd.). Također, sa desne strane stalno je postavljena rubrika sa imenom ministra, kao i telefonskim brojem, faksom, adresom i e-mail adresom.

Zaključak: Korisnik u trećem planu

Analiza oficijelnih stranica ministarstava obrazovanja u BiH obuhvatila je deset kantona, Brčko distrikt, te ministarstva na entitetskom nivou (FBiH, RS). Namjera je bila ustanoviti funkcionalnost ovih stranica, kao internetske sfere javnog informisanja, te uvidjeti količinu i kvalitet postavljene informacije. Pod kvalitetom informacija prije svega se misli na raznovrsnost koja ne obuhvata isključivo vijesti formalnog tipa (potpisivanje ugovora, zvanične posjete školama, obavještenja opšteg tipa), već i strategije ministarstva, buduće razvojne planove i uvid u konkretan rad na rješavanju konkretnih problema. Jedan od kriterija bio je i komunikacija s korisnicima, koja je podrazumijevala iskorištavanje potencijala olakšane komunikacije (što jeste jedna svrha interneta), te formiranje određenog vida direktne komunikacije s ministarstvom preko web stranice. Također, posjetiocu stranice mora biti jasna organizacija informacija, jer neselektivan pregled i konfuzne klasifikacije podataka mogu rezultirati potpunim odustajanjem od bilo kakvog pretraživanja, a time obesmisлити i sam čin ovakvog vida informisanja.

Analiza je krenula od opšteg stava da jedna web stranica, kao oficijelno sredstvo komunikacije jedne vladine institucije sa javnošću, mora ispunjavati sve gore navedene uvjete, kako bi u potpunosti zadovoljila potrebe korisnika. Treba uzeti u

obzir da obiman administrativni aparat nimalo ne olakšava jednom građaninu informiranje o razgranatoj strukturi svakog vladajućeg sektora, te bi ove stranice mogle doprinijeti lakšem i selektivnijem pregledu informacija. Međutim, po većini primijenjenih kriterija one nisu zadovoljile. Od trinaest pregledanih stranica (uključujući i dvije na entitetskom nivou) za svako ministarstvo ili odjeljenje za obrazovanje, sedam ministarstava nema svoju stranicu, već postoji kao odjeljak na zvaničnoj stranici kantonalne vlade. Također, na jednoj od stranica link za oficijelnu stranicu postoji, ali nije funkcionalan. Činjenica da stranica ne postoji ne bi nužno morala biti otežavajuća okolnost, s obzirom da se informacije i dalje mogu klasificirati pravilno, ukoliko postoji organizacija web portala. Jedan od većih problema svih stranica ministarstava koje funkcioniraju kao jedna od opcija na zvaničnoj stranici vlade jeste veoma mali broj podataka, koji se uglavnom odnosi na strukturu ministarstva, zaduženja predviđena zakonom, te brojeve telefona i adresu. Stranice koje, pak, imaju infrastrukturu za sve informacije su npr. oficijelne stranice ministarstava obrazovanja TK, KS, BPK, te entitetskih ministarstava. Sve nabrojane stranice navigacijski su dobro organizovane; međutim, konstantan je problem usklađivanja informativnog sadržaja i njegovog stalnog ažuriranja. Sudeći prema pregledu svih stranica, najbolje i najviše su ažurirane aktuelnosti, čija se starost u momentu pregleda kreće od četiri do mjesec dana. U tom smislu, kriterij aktuelnosti bi u potpunosti mogao zadovoljiti kada bi se upotpunila tipologija sadržaja, kako se ne bi radilo isključivo o kratkim vijestima sa prolaznom vrijednošću. Samo je na jednoj stranici primijećeno postavljanje sadržaja koji se tiče inkluzije (TK), dok su ostala ministarstva – makar u svojoj web verziji – u potpunosti zanemarila ovaj obrazovni segment. Problem komunikacije sa korisnicima je prisutan; na samo jednoj stranici (SBK) zabilježeno je postojanje direktnog kontaktiranja informativne službe ministarstva na samoj stranici. Također, na stranici entitetskog ministarstva (RS) postoji sekcija Info centra, koja jedina daje kontakte za svaki pojedinačni obrazovni sektor. Dva pozitivna primjera su i postojanje portala kao što su www.skola.ba (portal osnovnih i srednjih škola KS), te www.eobrazovanje.com (portal za obrazovanje RS), koji funkcioniraju kao vrsta dopunskih sadržaja školskih

Slika

Skoli su potrebni

kut i prut

da stvori mozak

sparušen i ljut.

sa ministarstvima. Međutim, ovo su osamljeni primjeri i nisu u potpunoj koordinaciji sa zvaničnim stranicama svojih ministarstava.

Manjak analiza je apsolutna pojava; također, niti jedan sajt ne sadrži strateški plan za rad ministarstva (kada je riječ o ovom segmentu, misli se na planove usmjerene na budućnost, jer nema velike koristi za korisnika da u 2012. godini pregleda planove za 2007. godinu). Zakonska regulativa je arhivirana u 50% slučajeva; ostale stranice daju popis dokumenata, propisa i zakona koje nije moguće preuzeti niti pregledati.

Uzimajući u obzir sve nabrojane faktore, kriterij transparentnosti je malo ili djelomično zadovoljen kroz spomenuto postavljanje zakonske regulative; međutim, i tu je riječ o statičnim informacijama. Kada je riječ o sadržaju koji se, s vremena na vrijeme, mora ažurirati radi promjene statusa ili bilježenja određenih rezultata (kao što su projekti ministarstva), samo se na entitetskim nivoima govori o ovom segmentu. Pri kantonalnim ministarstvima o projektima nema riječi; ako se spomenu, pojave se u vidu kratke vijesti na početnoj stranici.

Napokon, može se zaključiti da web infrastruktura za sistematizaciju podataka postoji. Ukoliko postoji, zašto nije adekvatno iskorištena? Na koji će se način roditelji, nastavnici i profesori – oni koji su aktivno uključeni u obrazovni proces – moći informirati i pratiti sadržaje? Potencijal ovih stranica je velik, jer bi time bila jasno uspostavljena veza između javnosti i obrazovanja, a način saznavanja bi se radikalno promijenio. Ministarstva, u tom smislu, gube šansu da promoviraju pozitivne aspekte svog rada, da govore o stvarima koje su urađene i na kojima se radi. Potrebno je sistematizirati građu, napraviti jedinstven model za svaki kanton (odnosno zvanične stranice svakog ministarstva), te sadržaj upotpuniti istraživanjima, anketama, analizama; osvježavati sekcije i usklađivati sadržaje, kako ne bi dolazilo do nepotpunosti informacija. Ovim bi se postupkom mogao zaobići negativan aspekt novinskog izvještavanja – čest senzacionalizam u obrazovnim temama – te svakoj od obrazovnih institucija priskrbiti titulu sektora koji radi svoj posao. ●

Web stranice ministarstava obrazovanja	Navigacija	Ažurnost	Transparentnost	Komunikacija
	Ocjena	Ocjena	Ocjena	Ocjena
KANTON SARAJEVO	3	3	4	2
TUZLANSKI KANTON	4	3	2	2
SREDNJOBOSANSKI KANTON	2	1	1	2
UNSKO-SANSKI KANTON	1	1	2	1
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKI KANTON	2	2	2	2
ZAPADNOHERCEGOVAČKI KANTON	1	1	1	1
KANTON 10	2	2	2	2
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON	3	1	2	1
POSAVSKI KANTON	2	2	1	2
BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON	4	2	2	2
DISTRIKT BRČKO	2	1	1	1
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	4	3	3	2
REPUBLIKA SRPSKA	4	4	3	3

slika

Obrazovanju

šta je svrha:

da se gradi

il da se krha?

Iz drugog ugla

KRAJ PODIJELJENIH ŠKOLA U BiH

Mervan Miraščija

Najveći dobitnici strateških parnica i presuda u slučajevima podijeljenih škola u Bosni i Hercegovini su djeca

Općinski sud u Mostaru je, 27. aprila 2012. godine, ne-sumnjivo utvrdio da se na području Hercegovačko-neretvanskog kantona djeca u škole upisuju i razdvajaju zavisno od svoje etničke pripadnosti. Pritom, djeca povratnika Bošnjaka nemaju jednako pravo na obrazovanje kao hrvatska djeca jer školu pohađaju u neuslovnim prostorijama, dok djeca ostalih etničkih grupa nastavu ne mogu pohađati na svom maternjem jeziku. Dugogodišnju i prije rata nepoznatu praksu razdvajanja djece na etničkom principu, poznatu i pod nazivom "dvije škole pod jednim krovom", sud je okarakterisao kao direktnu diskriminaciju, i prvostepenom presudom naložio njeno ukidanje najkasnije do početka nove 2012/2013. školske godine.

Postojanje podijeljenih škola, poznatih i pod nazivom "dvije škole pod jednim krovom", predstavlja najočigledniji primjer segregacije i diskriminacije djece u obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine. Sedamnaest godina nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, u tri kantona Federacije Bosne i Hercegovine, još uvijek funkcioniraju 54 etnički podijeljene javne osnovne i srednje škole i njihova područna odjeljenja. Preciznije, u Hercegovačko-neretvanskom, Srednjobosanskom i Zeničko-dobojskom kantonu djeca različitih nacionalnosti pohađaju iste i/ili potpuno odvojene

školegijum drugo polugodište 2011/12.

Foto: Omnibus

jednonacionalne škole, u kojima se predaju različiti nastavni planovi i programi, u različito vrijeme, pa se djeca ne susreću ni na nastavi, niti tokom odmora. Po istom principu, nastavnici i nastavno osoblje koriste različite zbornice, a i školske administracije su potpuno podijeljene.

Kršenje elementarnih prava

U ustavima Bosne i Hercegovine i entiteta, ali i zakonskim i podzakonskim aktima, ne postoje odredbe na osnovu kojih bi se postojanje podijeljenih škola, i u različitim modalitetima, moglo smatrati pravno utemeljenim. Upravo suprotno, činjenica protivpravnog postojanja različitih modaliteta "dvije škole pod jednim krovom" pokazuje da država Bosna i Hercegovina krši odredbe prihvaćenih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, jer u praksi ne sprječava segregaciju u obrazovanju, odnosno ne osigurava uslove za pristup obrazovanju bez diskriminacije po bilo kojem osnovu. Različite međunarodne organizacije i institucije (1), ali i neki domaći organi vlasti (2), godinama upozoravaju da se sistemom podijeljenih škola direktno krše elementarna ljudska

(1) Npr. Komitet UN-a za prava djeteta, Komitet UN-a za eliminaciju rasne diskriminacije, Komitet UN-a za ekonomska, socijalna i kulturna prava, Komesar za ljudska prava Vijeća Europe...

(2) Npr. Kancelarija ombudsmana za ljudska prava u BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH...

prava i slobode djece i odraslih. Međutim, to nije spriječilo vladajuće političke elite da na terenu zadržavaju postojeće stanje i podstiču nacionalno nepovjerenje, te strah od "drugih i drugačijih".

U okviru Antidiskriminacijskog programa BiH (3) i na inicijativu Fonda otvoreno društvo BiH, organizacija za pružanje besplatne pravne pomoći "Udruženje Vaša prava BiH" je pokrenulo postupak strateškog parničjenja slučajeva podijeljenih škola u Bosni i Hercegovini. U februaru 2011. godine podnesena je tužba protiv Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, te osnovnih škola "Stolac" i "Čapljina", a u aprilu 2011. godine i tužba protiv Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Srednjobosanskog kantona. Primarni cilj pokrenutih sudskih postupaka jeste da se ukine dugogodišnja praksa segregacije i diskriminacije djece u obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine i ustanove jedinstvene, integrisane, multikulturne škole sa jedinstvenim nastavnim planovima i programima, i uz puno poštivanje prava djece na obrazovanje na maternjem jeziku. Istovremeno, dodatni ciljevi ovakvih i sličnih strateških sudskih postupaka koji su pokrenuti jesu i da se podstakne korištenje postojećih mehanizama zaštite ljudskih prava, te doprinese boljem razumijevanju, prepoznavanju i efikasnijoj pravnoj zaštiti građana od različitih formi diskriminacije sveprisutne u bosanskohercegovačkom društvu.

Tačka na diskriminaciju

Presudom Općinskog suda u Mostaru, od 27. aprila 2012. godine, nesumnjivo je utvrđeno da su Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, Osnovna škola Stolac i Osnovna škola Čapljina, organizovanjem škola na etničkom principu, i donošenjem i implementacijom školskih planova i programa na etničkom principu, odvajali učenike u školama Hercegovačko-neretvanskog kantona na osnovu njihove etničke pripadnosti, čime su počinili diskriminaciju. Istom presudom se nalaže Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona da prestane dalju diskriminaciju djece u školama na osnovu njihove etničke pripadnosti, tako što će, najkasnije do 1. septembra 2012. godine, ustanoviti jedinstvene integrisane multikulturalne obrazovne ustanove – škole za utvrđena upisna područja, sa jedinstve-

nim nastavnim naučnim planom i programom, uz puno poštivanje prava djece na obrazovanje na maternjem jeziku; osnovnim školama Stolac i Čapljina nalaže se da, takođe do 1. septembra 2012. godine, integracijom stvore osnov multikulturalnosti škole i obrazovanja djece, bez obzira na njihovu etničku pripadnost, i po jedinstvenom planu i programu na maternjem jeziku.

Iako se još čeka na istovrsnu presudu Općinskog suda u Travniku za slučajeve "dvije škole pod jednim krovom" u Srednjobosanskom kantonu, već sada se vidi kraj praksi podijeljenih škola u Bosni i Hercegovini. Zajedničkim naporom organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini i nezavisnog i profesionalnog pravosuđa, ukida se jedna od najozbiljnijih prepreka održivog povratka, demokratizacije države i njenog približavanja evropskim integracijama.

Najveći dobitnici – djeca

Ovo je nesumnjivo ogroman uspjeh za obrazovni sistem Bosne i Hercegovine jer se konačno omogućava ispunjavanje jednog od njegovih najvažnijih ciljeva – razvijanje svijesti o pripadnosti državi Bosni i Hercegovini, vlastitom kulturnom identitetu, jeziku i tradiciji, na način primjeren civilizacijskim tekovinama, upoznavajući i uvažavajući druge i drugačije, poštujući različitosti i njegujući međusobno razumijevanje, toleranciju i solidarnost među svim ljudima, narodima i zajednicama u Bosni i Hercegovini i svijetu. Istovremeno, ovo je i od nemjerljivog značaja za bosanskohercegovačko pravo, jer se i praktično afirmira pravo na obrazovanje pod jednakim uslovima za sve naše građane, te se dosadašnji rascjep između teorije i prakse ljudskih prava zasigurno smanjuje. Ipak, najveći dobitnici strateških parnica i presuda u slučajevima podijeljenih škola u Bosni i Hercegovini su djeca, jer se njihovo pravo da, u skladu sa odredbama domaćih ustava, zakona i međunarodnih konvencija koje je potpisala naša zemlja, imaju pristup kvalitetnom, prihvatljivom i njihovim potrebama prilagođenom obrazovnom procesu, više neće kršiti. ●

(3) Vidi više na <http://www.diskriminacija.ba/...>

Konkursi za posao u prosvjeti

KAD BIH BIO SIN ŠEHIDA...

Amer Tikveša

Zeničko-dobojski i Bosanskopodrinjski kanton prednjače u diskriminaciji sposobnih

Pasionirani sam čitatelj konkursa za posao, pogotovo u prosvjeti. Na tržištu rada prosvjeta je jedno od područja unutar kojeg se smatram konkurentnim. Čitam konkurse od 2007. intenzivno i ono što pouzdano mogu tvrditi je da ih nikad nije bilo više nego ove godine. Tim bi moja radost trebala biti veća, ali... postoje zaista objektivni problemi za moj prijem, pogotovo ako hoću da apliciram na konkurse u Zeničko-dobojskom ili Bosanskopodrinjskom kantonu.

Jedan je mjesto boravka. To se, međutim, lako rješava, odeš i prijaviš se, kao za glasanje u Srebrenici. Druge su zapreke nezgodne. Šta ću s tim što nisam ratni vojni invalid, demobilisani borac, civilna žrtva rata, u porodici nemam šehida, poginulog ili nestalog borca, po mogućnosti jednog ili oba roditelja. U odnosu na mene, a pod ostalim jednakim uvjetima sa mnom, npr. imaju istu diplomu, gore nabrojani će imati prednost. To im omogućuje Zakon o dopunskim pravima branilaca i njihovih porodica na koji se u konkursima pozivaju. Tu stoji da je branilac svaki "pripadnik Armije Republike Bosne i Hercegovine, Hrvatskog vijeća obrane i policije nadležnog organa unutrašnjih poslova (...) koji je učestvovao u odbrani Bosne i Hercegovine (...) od 18. 9. 1991. do 23. 12. 1996., odnosno do pre-

Foto: Amer Tikveša

stanka ratne opasnosti i koji je demobiliziran rješenjem nadležnog vojnog organa, kao i lice koje je učestvovalo u pripremi za odbranu i u odbrani Bosne i Hercegovine u periodu prije 18. 9. 1991. godine a koje je angažirano od nadležnih organa". Armija RBiH i HVO su bili dobrim dijelom rata neprijatelji pa je nejasno, bez obzira koliko me se to ne trebalo ticati, kako obje suprotstavljene strane mogu biti branitelji nečega zbog čega jedni protiv drugih ratuju? Ako, pak, mogu, zašto onda prednost za prijem u radni odnos u školama spomenuta dva kantona nemaju i pripadnici Vojske Republike Srpske, Abdićevi autonomaši, Hrvatske oružane snage? Teško je to dokučiti. Uglavnom, ja, autonomaši, vojnici Vojske RS-a, odmilja četnici, i HOS-ovci, u konkurenciji s vojnicima ARBiH i HVO-a, a pod jednakim uvjetima kako u konkursima navode, za rad u školama Ze-do i Bosanskopodrinjskog kantona smo donji. Zbunjuje me i datum početka rata. Tad jest napadnuto Ravno, ali tad nije bilo ni Armije RBiH ni HVO-a?! Ili su svi oni na suprotnoj strani od tadašnje JNA retroaktivno upisani u pripadnike dvije o(d)brambene vojske? To me zanima jer mi značajno povećava broj konkurenata za posao. A dokle tek sve seže period prije 18. 9. 1991. i ko sve može dobiti potvrdu da je u tom periodu učestvovao u pripremi odbrane BiH... Nema kraja mojim konkurentima jednakijim od mene.

Foto: Amer Tikveša

U hrvatskim školama, a one se kao hrvatske poznaju po nazivima ili po jeziku konkursa ili, pak, što imaju katolički vjeronauk i niti jedan drugi, ili traže samo nastavnika hrvatskog a ne bosanskog ili srpskog jezika, takve potvrde ne traže. Možda se one podrazumijevaju?

Kao što rekoh, nemam ni značajnih rodbinskih veza s nekom od poželjnih kategorija. A i da sam, npr., sin šehida, ništa mi ne bi značilo. Djeca šehida mogu posebna prava ostvarivati kad je prednost pri zapošljavanju u pitanju samo do 25. godine, meni je 33. Ako postoji dijete šehida koje je pred konkursnu proceduru napunilo 26 godina a položilo je i stručni ispit koristeći se svojim statusom da bi imalo prednost pri stažiranju, gore mu je nego meni.

Da sam kvalifikovan za bilo šta drugo što u Ze-do i Bosanskopodrinjskom kantonu traže, citirani zakon na mene ne bi imao utjecaja. Iako bi trebao da se odnosi na sve poslodavce, samo se škole na nje ga pozivaju. Branioci i njihove porodice izgleda da su posebno talentirani za rad u prosvjeti Ze-do i Bosanskopodrinjskog kantona ili se, pak, preko njih i ionako ruiranog sistema obrazovanja jeftino kupuje socijalni mir? Prije će biti ovo drugo.

Da su obrazovne ustanove postale prije svega socijalne, potvrđuju i neki drugi uvjeti konkursa i to ne samo u Ze-do i Bosanskopodrinjskom kantonu, već i u drugim kantonima. Gotovo svugdje je moguće naići, s manjim ili većim modifikacijama, po-

traživanje sljedećih dokumenata: rješenje o tehnološkom višku, potvrda o smanjenoj normi, kopija radne knjižice, uvjerenje da se nalazi na evidenciji službe za zapošljavanje kao nezaposlena osoba... itd. Uglavnom, po konkursima izgleda da je preduvjet za rad u prosvjeti bivstvovanje u egzistencijalnom očaju. Npr., u *Kriterijima o načinu bodovanja kandidata prilikom zasnivanja radnog odnosa nastavnika, stručnih saradnika i odgajatelja i ostalih zaposlenika u osnovnim i srednjim školama i đačkim domovima na području Zeničko-dobojskog kantona* jasno stoji da prioritet pri zapošljavanju imaju pripadnici ARBiH, MUP-a i HVO-a i njihove porodice, potom osobe proglašene tehnološkim viškom i na kraju civilne žrtve rata. Ko spada u više nabrojanih kategorija, njegova je sreća najveća. Ko kaže da se ne mogu dva dobra sastaviti?

A gdje smo mi, naivni, što vjerujemo da zasluge u radu krče put od trnja do zvijezda prosvjete? Zašto je za posao nastavnika književnosti i jezika važnije srodstvo s mobilisanim braniteljem protiv branitelja nego koautorstvo u izradi četiri čitanke, mentorstvo na produkciji nekoliko školskih časopisa, uređivanje školske monografije, izrada i održavanje školske internetske stranice, magisterij na temu iz struke, javni angažman u polju književnosti, jezika i prosvjeta uopće?

Zašto je zakonu o prosvjeti krv važnija od mozga? ●

ĐACI IZ ČESME STEŠ

Poslije dva napada na učenike na Dobrinji

Policijska uprava školska dvorišta

STRESS CLIPPING

Uhitimo ih i dajmo im se za štito. Šešezdesetke kaže direktorica Miskin

Nadležni iz OŠ "Safvet-beg Bašagić" strahuju za svoje đake

Komadi fasade s Prve gimnazije obrušavaju im se u dvorište

Ništa od no

ALARMANTNO Zbog lošeg krova vrtić "Kekec" stalno poplavljen

Okolo 130 mališana boravi u prostorijama punim vlage

U TOKU DOGRADNJA OBJEKTA
PODRUČNE ŠKOLE U DEBELJACIMA

Đacima nova učionica

NOVA S

Ško

Mesto za ispašu
krave, đaci i dalje p
na obećanu izgra

ŠKOLNICI U DVE PROSTORIJE

Situacija je grozna

Fatima Kulovac, čiji unuk boravi u ovom vrtiću, kazala nam je da ga ostavlja zato što mora, jer nema drugog izbora.

Kulovac: Zao mi unuka
posla da unuka uvedem
odavde - govori Kulovac.

- Svi smo zaposleni, a unuk je mali da bi sam ostajao kući, zato ga dovođim ovdje. Situacija je grozna. Zao mi je dijete, zato gledam da što prije odem s

ličovic.
Ona kaže da su prije dva dana dobili dopis Ministarstva u kojem su ih obavijestili da će projektom za vršić

IZBOR DIREKTORA U OSNOVNIM ŠKOLAMA

Komšiluk bitan kao i kompetencija

KROV PROJEKCIJA,
ZIDOV SI JE OVA DREĆE
Škola je opustošena

Vandali uništili školu!

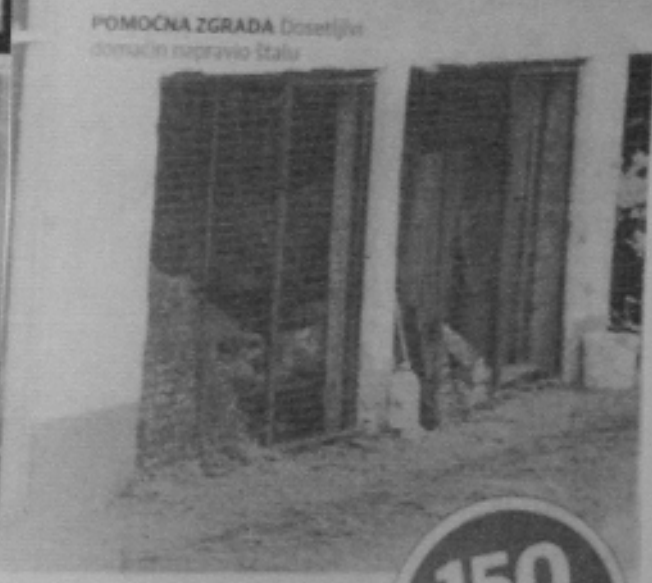
ove škole

ALA PUKO OBEĆANJE

ŠKOLA U MOTIKAMA OST

SAGRAĐENA 1921.
Škola u Motikama
sada je ruina

POMOĆNA ZGRADA Dosteljivi
domaćin napravio štalu

150
daka bez škole
dve godine

la postala štala

Dvorište i deo stare škole u Motikama nastanjuju
pohađaju nastavu u Petričevcu i Novoj Varoši,
adnju nove školske zgrade vlasti su zaboravile

bla
orena
ne radi,
raden,
ut crep

ŠKOLSKA PRAKSA

68 ŠAH U ŠKOLI + **69** IZMEĐU ŠKOLE I UČENIKA + **70**
NEPAŽNJA ILI NEŠTO DRUGO + **71** IPAK SE OKREĆE +
72 TRIJADE I ODISEJE + **76** RADOSTI ČITANJA + **79**
BIBLIJA U NASTAVI KNJIŽEVNOSTI

Пат позиција

ШАХ У ШКОЛИ

Енес Куртовић

Ако “ум царује, а снага кладе ваља”, да ли је у настави физичког васпитања важније дизање тегова или шах?

Заједничком језгром наставног плана и програма за предмет физичког васпитања није предвиђен никакав садржај везан за шах. Овакво стање је у складу са вјечитом полемиком о томе да ли је шах спорт или није. Док једни тумаче да је шах и наука и умјетност, али и спорт јер подразумева међусобно такмичење, други сматрају да спорт мора подразумевати људску физичку активност, у складу са максимумом “брже, више, јаче”. Додатни аргумент им је да међусобног такмичења има и у покеру или у “Не љути се човјече”.

БХ гамбит

Ови други су вјероватно писали заједничку језгру и наставне планове и тако оставили могућност да ученици који би хтјели усавршавати се у шаху, своју жељу евентуално испуне у оквиру шаховске секције, ако зато постоји интерес неког наставника. А наставни предмет се ионако зове “физичко васпитање” (или тјелесни одгој), што значи да је намијењен првенствено правилном развоју тијела. Некако се заборавља да је и мозак као орган саставни дио сваког људског тијела.

Мала анкета проведена у двије основне школе у околини Санског Моста показује да шах и није баш омиљена игра ученика. У првој школи од упитаних 206 ученика, њих 27 (13,1%) изјавило је да знају играти шах (и то у 3. разреду: ниједно од њих 17, у 4. разреду: 3 од 18, у 5. разреду: 1 од 15, у 6. разреду: 6 од 27, у 7. разредима: 7 од 51 и у 8. разредима: 10 од 78 упитаних). У другој школи у којој су испитани ученици од 5. до 8. разреда, од 155 ученика, 47 се изјаснило да знају играти шах (30,3%) Шаховски клуб “Доктор Дидо” из Санског Моста има своју кадетску екипу у којој су дјеца основношколског узраста. Постижу добре резултате, али све је базирано на ентузијазму и упорности појединаца који воде клуб.

Да ли би ученици бјежали са часа шаха?

У Арменији је почетком школске 2011/2012. године шах уведен као редовни наставни предмет за 40 000 ученика у 1500 школа. Психологиња Рузанна Гхарибиан подржава ову одлуку јер сматра да играње шаха помаже дјецу не само да унаприједи интелектуалне способности већ и да развију осјећај одговорности за своје поступке. Поред Арменије, шах у различитим формама у школским програмима постоји у још око 30 земаља свијета. Писану декларацију број 50/2011 за увођење шаха у школски програм ЕУ, 13. марта 2012. године потписала су 392 заступника Европског парламента и ова је декларација упућена Европској комисији на разматрање. Док једни сматрају да се ради о додатном оптерећењу за ионако претрпан школски програм, други сматрају да игра не може бити оптерећење, већ – управо супротно, да се ради о активности која би дјецу требала растеретити и омогућити им да се креативно изражавају и развијају своје менталне способности.

Како би се слична идеја проводила у БиХ претпоставио је форумаш “convict” на порталу Клиц.ба: “Прве године би учили о историји шаха и биографије шахиста, друге године теорије отварања, треће године средишњи дио партије – нападачке и одбрамбене тактике, четврта година у првом полугодишту завршнице, а у другом полугодишту би наставник донио свој шах од куће да дјеца виде како се стварно игра.”

Овакав коментар матира цјелокупно бх. образовање. ●

Образовне непогоде

ИЗМЕЂУ ШКОЛЕ И УЧЕНИКА

Јасмина Бајрамовић

Сви заинтересовани су били позвани да присуствују драмском приказу неколико кључних проблема образовања – онако како их види група ђака.

Као изненађење за све оне који тврде да је ученицима средњих и основних школа једино битна оцјена и екскурзија, те извлачење од одговарања и тестова, уприличена је аматерска представа групе ученика сарајевских средњих школа у Арт кину Критерион у Сарајеву. Улаз је био бесплатан и сви заинтересовани су били позвани да присуствују драмском приказу неколико кључних проблема образовања – онако како их види група ђака. Након представе гледаоцима је било омогућено да виђено прокоментаришу и дају своје приједлоге за побољшање образовних прилика.

Те луде седамдесете

Представљена у форми необавезног разговора међу ученицима једног разреда непосредно прије часа, представа тематизира неколико проблемских јединица: лоше и застарјеле уџбенике, пристрасне и егоцентричне наставнике и опћените предрасуде – наставничке, тако и ученичке. Такођер, свака је тема попраћена одговарајућим примјером, а свака је ситуација имала своје стварно мјесто и вријеме радње у некој од школа које ученици похађају – колико год не-

вјероватне или апсурдне биле. Нарочито је сликовит примјер практичне наставе за вријеме које професорица не дозвољава једном од ученика да се наслони на болнички кревет, јер би “могао добити сиду”. Ученик јој, изненађен, одговара да их је недавно учила да се sida не може пренијети социјалним контактом – загрљајем, додиром итд. Међутим, уџбеник по којем ученици спремају овај предмет датира из давних седамдесетих година, када је ова болест била табу тема и када се, заиста, мислило да се преноси попут грипе, чиме су и болесници били додатно стигматизирани. Проблем застарјелих и неадекватних уџбеника је тако представљен у свом најгорем могућем резултату: у разлици између оног што је чињеница и оног што се наводи у књизи, што (у конкретном случају) може резултирати стигмом, беспотребним страхом и незнањем. Такођер, један од невјероватних примјера је истјеривање једне ученице из разреда, зато што се “усудила” исправити грешку професорице код обраде нове наставне јединице. Ученици постављају питање: “Зар наставник/професор не може погријешити? Зар ученици немају право да питају наставника, евентуално и исправе, уколико имају потребу? Зар је свака корекција од стране ученика осуђена на одлазак код директора, дисциплинске мјере и пристрашност?”

Имаш проблем? Ријешити га!

Нису ови ђаци упирали прстом само у једном смјеру. Напротив, и себе су наводили као кривце и повремене иницијаторе проблема (бјежања са часа, преваре помоћу којих одгађају контролне и испитивања итд.). Међутим, јасноћа с којом су опримјерили све ствари које их муче – попут честог професорског става о непрогресивности и апсолутности знања, који онемогућава ученицима да буду креативни и да пропитују чињенице – јасан је показатељ да школа може бити најљепше доба, али уколико се сви потруде да образовање изведу из мрачног доба. У супротном, све се може завршити на јаловом закључку једног од гледалаца – “Тако је одувijek било и тако ће бити – ту се не може ништа промијенити.” ●

Zašto učenici trpe nepravdu?

NEPAŽNJA ILI NEŠTO DRUGO

Adna Uzunović

Na prvo pitanje, trpite li nepravdu u školi, 92,1% učenica/ka osnovne i srednje škole je odgovorilo potvrdno

Jeremy Bentham, u svom djelu Uvod u principe morala i zakonodavstva je rekao da uzalud govorimo o interesu zajednice, ako ne razumijemo interes individue, a ja kažem da uzalud govorimo o napretku cjelokupnog školstva ako ignoriramo interes učenice/ka.

Učenje je dvosmjernan proces, na koji utiču mnogi faktori, ali njegova uspješnost zavisi od dva: nastavnice/ka i učenice/ka. Ako samo jedna strana od ove dvije ne daje svoj maksimum, rezultati će biti nepotpuni i nezadovoljavajući.

U želji da čak i bez posla uradim nešto za dobrobit škole i djece, posljednje sedmice prvog polugodišta sam napravila anketu. Tema, nepravda u školi – da li ne? U dobijanju odgovora mi je pomoglo 112 učenica/ka i to 67 osnovne i 45 srednje škole, odnosno 3 odjeljenja sedmih razreda i učenici od prvog do četvrtog razreda srednje – slučajnih dvoje iz svakog odjeljenja.

Na prvo pitanje, trpite li nepravdu u školi, 92,1% učenica/ka osnovne i srednje škole je odgovorilo potvrdno. Očekivano, ili zastrašujuće?

Istražujem dalje, od koga trpite nepravdu, i dobijam mnoštvo različitih odgovora: nastavni plan i program, drugarica/drug, šofer autobusa, knjige... no najveći procenat – čak 64,7% – pada na pleća

nastavnica/ka. Zašto? Šta je to što ne štima u onome što je najvažnije za proces učenja?

Na koji način trpite nepravdu – ovim pitanjem su otvorena dva postojeća problema.

Prvi – učenice/ci osnovne škole su u čak 55,2%, kao način na koji se to njima dešava nepravda naveli obimnost gradiva. Ozbiljnost njihovih tvrdnji će možda dobiti na značajnosti ako kažem da im nisam ponudila odgovore a, b, c, gdje bi oni trebali da zaokruže nešto od ponuđenog i na taj način budu povedeni onim što im se nameće, odnosno da misle ono što ne misle.

Drugi – učenice/ci i osnovnih i srednjih škola zajedno su za način na koji trpe nepravdu u školi, naveli nerealno ocjenjivanje – 45,09% od kojih 65,1% smatra da dobija istu ocjenu iz pismenih radova.

Jesi li nekome prijavila/o tu nepravdu – 90,01% ispitanе djece je odgovorilo sa DA. I taman kad ste pomislili da trebamo biti ponosni na djecu koja su u stanju da prepoznaju i prijave nepravdu, dobijete procenat od 41,1% koji znače da osoba, kojoj se dijete obratilo za pomoć, nije uradila ništa!

36,2% njih uopće nije odgovorilo na pitanje – možemo li i ove procenatе uvažiti kao odgovor ništa? Da se desila neka promjena, sigurna sam da bismo dobili nekakav odgovor, odnosno procenti dešavanja nepravde bi bili ispod 92,1%, ne?

Jedna od ideja kako da smanjimo ovih 92,1% procenta jeste da djeca pismene radove predaju pod šiframa. Tada se ne bi znalo ko je čije dijete, ne bi se znalo ko ima prirodan talenat za učenje pa bi mu se davao bod više... Jednostavno bi bili ravnopravni, pa bi možda manje krivili druge za svoje neuspjehe a više se trudili da dosegnu uspjeh. Njih 80,3% se slaže sa mnom u tome da bi se na taj način znanje bolje vrednovalo.

Nažalost, ovo ne bi riješilo problem u potpunosti, još uvijek bi postojalo usmeno davanje odgovora.

U tom slučaju, apeliram na sve nastavnice i nastavnike da definiraju kriterije po kojima ocjenjuju nečije znanje, ako su to i dosad radili – neka ih definiraju jasnije, jer nije uredu da Prvi prolaze paklen put od trojke do petice. Nije uredu da je za bilo koga, a kamoli samo za Druge, rezervirana pretpostavka da će reći pravu stvar prije nego li i progovore! Nije uredu da se Drugima daju odlične ocjene čak i kad iznevjere očekivanja svog ispitivača/čice. Jednostavno, nije uredu! ●

Fizički test

IPAK SE OKREĆE

Средња вриједност брзине. Пут од Бање Луке до Београда од 340 km један аутомобил пређе за четири сата, а други за пет сати. Први аутомобил просјечно је прелазео 85 km за један сат, а други 68 km. Аутомобили се нису кретали непрекидно. На путу су се возачи одмарали, заустављали на semaфорима, пумпној станици, при проласку кроз наплатну рампу... Какав значај онда имају њихове средње вриједности брзине које смо добили диобом цијелог пута Бања Лука–Београд временом проведеним на том путу. Вриједности средњих брзина могу да се користе за упоређивање кретања, али кретања у цјелини, на цијелом путу. Средња вриједност брзине за поједине дијелове пута или у појединим мјестима на том путу, нема посебног значаја. Јер, на неким дијеловима пута, или у неким мјестима на том путу тијело (аутомобил) може да има мању средњу вриједност брзине и могло се кретати брже од тијела (аутомобила) које има већу средњу вриједност брзине.

Zadaci za roditelje trinaestogodišnjaka koji u udžbeniku Fizika 8 (Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Istočno Sarajevo) uče o srednjoj brzini kretanja

Relaciju Banjaluka – Sarajevo od 222 km jedan automobil pređe srednjom brzinom kretanja za četiri sata, a drugi za četiri časa.

Kolika je srednja brzina kretanja ako su oba vozača svratila u Travnik na čevape?

Zavis li srednja brzina kretanja od srednje dužine čevapa?

Relaciju Banjaluka – Sarajevo od 222 km jedan automobil pređe srednjom brzinom kretanja za tri sata, a drugi za četiri sata.

Koji od dva automobila je vozio vozač iz Srednjeg?

Je li srednje prednje ako je ispred njega zadnje?

Relaciju Banjaluka – Sarajevo od 222 km jedan automobil pređe srednjom brzinom kretanja za četiri sata a drugi za pet sati.

Koji automobil je vozio Latifaga, a koji njegov jaran Sulejman?

Koje je srednje ime Latifaginog sina Ibrahimage Čoška?

Relaciju Banjaluka – Sarajevo od 222 km jedan automobil pređe srednjom brzinom kretanja za dva i po sata, a drugi za dva sata.

Koja je razlika u srednjoj brzina kretanja između prednjeg lijevog zadnjeg desnog točka u desnoj krivini na Lašvanskoj petlji?

Je li udaljenost od Banjaluke do Sarajeva 222 kilometra, ako je prva dvojka na srpskom, druga na hrvatskom a treća na bosanskom jeziku? ●

Enpepeting

TRIJADE I ODISEJE

Namir Ibrahimović

Foto: Namir Ibrahimović

Zašto je Nastavni plan i program za devetogodišnje obrazovanje dobar primjer loše, površno i nestručno obavljenog posla

1. ZBRDA, ZBRKA I NEJASNOĆE

Na fotografiji vidite mnogo teksta. Prikazuje dio iz Okvirnog NPP-a, predmet – Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost, razred VII. Na osnovu ovog dokumenta nastavnici su dužni napraviti svoj godišnji program rada: odrediti kada će raditi navedene nastavne jedinice, koliko časova će odvojiti za, recimo, *glagolski oblik/osoba i broj*, kako odrediti ciljeve (odgojne i obrazovne), kakvi će biti ishodi te na koji način provjeriti kako su učenici usvojili nastavnu jedinicu i kako ih ocijeniti.

Glagolska osoba – šta je to?

Na fotografiji je označena lekcija *glagolski oblik/osoba i broj*. U tabeli odgojno-obrazovni ciljevi stoji “razlikovati prijelazne, neprijelazne i povratne glagole”, u minimalnim ishodima učenja za ovu lekciju đaci trebaju “razumjeti ulogu infinitiva u tvorbi glagolskih oblika”, dok oni koji hoće odličnu ocjenu iz ove lekcije moraju “razlikovati i uočavati trajne i učestale glagole”. Tako kreatori NPP-a tjeraju nastavnika da prelijeće preko tabela i pokušava ispravno spojiti lekciju s ciljem i ishodima učenja – kao da je u nekom kvizu. Nastavnik se znoji ispred svog računara i pažljivo precrtava

iskorištene pojmove, vodeći računa da negdje ne pogriješi. No, ubrzo shvati da nema navedenih ishoda učenja za lekciju *glagolski oblik/osoba i broj*; nalazi samo odgojno-obrazovni cilj: “prepoznavati glagolski oblik/osobu i broj u rečenici”. Obrazovni cilj je ovdje vidljiv, ali koji je odgojni? Dobro, nastavnik odustaje, sam će izmisliti odgojni cilj kad bude radio pripremu. No, zašto su oblik i osoba sinonimi u naslovu lekcije? Glagolski oblik je poznat pojam – *glagolska osoba* je novitet. Nastavnik pretražuje gramatike i pojmovnike – ni traga *glagolskoj osobi*. Nada se da će Okvirni NPP ponuditi objašnjenje pojma – uzalud. Ne preostaje ništa drugo nego da pogađa na šta se misli i pretpostavlja da je ova lekcija trebala nositi naziv: *glagolski oblik, lice i broj*.

Parcijalno zbunjivanje

Kreatori NPP-a zbunjuju nastavnike, ne pomažu im. Zbrkana i natrpana tabela ne pomaže nastavnicima u planiranju kvalitetnog godišnjeg plana rada, a ovako postavljen okvir ne zadovoljava ni potrebe nastavnika u trenutnom obrazovnom sistemu, da ne govorimo o tome da ne podstiče nastavnike da nude kvalitetnije obrazovanje.

Ovdje postoje minimalni i maksimalni ishodi učenja, a znamo da nastavnik ima 5 ocjena na raspolaganju. Kreatori ne gube ni vrijeme ni prostor da bi pojasnili očekivane ishode za svaku moguću ocjenu. S druge strane, slaganje Okvirnog NPP-a

RJEČNIK, GRAMATIKA

Programski zahtjevi	Odgojno–obrazovni ciljevi	ISHODI UČENJA	
		MINIMALNI	MAKSIMALNI
Naglašene i nenaglašene riječi (naglasne cjeline) Riječi za imenovanje pripadnosti mjestu, kraju, zemlji narodu Osnovno i preneseno značenje riječi Čestice ili riječice (proširivanje znanja o ovoj vrsti riječi) GLAGOLI	Uočavati nenaglašene riječi i pravilno ih čitati u izgovornim cjelinama Razlikovanje osnovnog značenja od prenesenog (dopunskog, proširenog) značenja riječi Uočiti da česticama možemo preoblikovati rečenično ustrojstvo Prepoznavati glagolski oblik/osoba i broj u rečenici	Pravilno pisanje i izgovor nenaglasnica/atoničkih riječi Uočava preneseno značenje riječi na jednostavnim primjerima Prepoznaje osnovne čestice (da, ne, li, za) Razlikovanje glagola po značenju Razlikovanje glagola po predmetu radnje i po vidu Razumije ulogu infinitiva u	Razlikuje prednaglasnice/predtoničke riječi i zanaglasnice/izatoničke riječi Zamjećuje preneseno značenje iskazano pjesničkom slikom u književnim djelima Uočava da česticama možemo izreći i svoje dojmove (ma, god, doista, naravno, sigurno) Razvrstavanje povratnih glagola na prave povratne, nepravde i uzajamno povratne
Glagolski oblik/osoba i broj Glagoli po predmetu radnje Glagoli po vidu Infinitiv (infinitivna osnova i završeci) Glagolski pridjevi i glagolska imenica Prezent. sprezanje/konjugacija. prezent pomoćnih glagola Perfekt Izricanje prošlosti aoristom, imperfektom i pluskvamperfektom Izricanje budućnosti futurom Izricanje zapovijedi i molbe imperativom Kondicional I i II Glagolski prilozi REČENICA Jednostavna proširena rečenica Predikat – imenski i glagolski Priložne oznake u rečenici	Razlikovati prijelazne, neprijelazne i povratne glagole Razlikovati svršene i nesvršene glagole Prepoznati infinitiv i njegove završetke Prepoznati i tvoriti glagolske pridjeve Prikladno upotrebljavati prezent u govorenju i pisanju Usvojiti prezent pomoćnih glagola Prepoznati perfekt i razumjeti njegovo osnovno značenje Vladati oblicima perfekta pomoćnih glagola Prepoznavanje aorista i imperfekta kao jednostavnih oblika Prepoznavanje pluskvamperfekta kao složenog oblika Prepoznati, razlikovati, pravilno pisati i izgovarati futur prvi i drugi te razumijevati njihova značenja i tvorbe Prepoznati imperativ kao glagolski način i razumjeti	tvorbi glagolskih oblika Pravilno upotrebljava glagolske pridjeve Prepoznaje prezent i razumije njegovo osnovno značenje Spreže glagole u prezentu prema morfološkim obilježjima (osoba i broj) Prikladno upotrebljava perfekt u govorenju i pisanju Može proizvoditi oblike glagola koji se u aoristu, imperfektu i pluskvamperfektu najčešće upotrebljavaju Usvajanje aorista i imperfekta pomoćnih glagola biti i htjeti Samostalno spreže glagole u futuru I i II Prepoznaje imperativ u rečenici Imperativom izriče zapovijed, molbu i zabranu Pravilno koristi kondicional. u govorenju i pisanju Upotrebljava glagolske priloge u govorenju i pisanju Prepoznaje imenski predikat	Razlikuje i uočava trajne i učestale glagole. Razumije ulogu infinitiva u dopuni glagola Uočava glasovne promjene u glagolskim pridjevima promjena je ispred i u o Razumije pravu i prenesenu sadašnjost Uočava palatalizaciju i jotaciju u prezentu Uočava futurski perfekt Može zamjenjivati aorist, imperfekt i pluskvamperfekt perfektom Uočava glasovne promjene u sprezanju Uočava isti oblik prezenta i aorista u 3. licu jednine kod nekih glagola Uočavanje gnomskog i futurskog aorista Zamjenjuje futur drugi svršenim prezentom Preoblikuje prezent u oba futura Uočava pripovjedni i svremenski imperativ Razlikuje istobličnice imperativa

tako da svaki predmet ima svoj plan pojedinačno ili, još paradoksalnije, da unutar predmeta Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost u vezi nisu oblasti koje se obrađuju: književnost, lektira, gramatika, pravopis, kultura izražavanja i medijska kultura, vodi ka lošem odgoju i obrazovanju učenika. Naravno da je nemoguće odrediti odgojni cilj za *glagolski oblik/osoba i broj* kad se posmatra odvojeno u odnosu na druge lekcije iz nastavnog predmeta, ali kad se posmatra samo kao jedan segment školskog programa za VII razred, onda će biti lakše. No, tada možda i shvatimo da nam ova kva lekcija i ne treba.

2. NACIONALNA MULTIKULTURALNOST

U napomeni za predmet Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost Okvirnog NPP-a za VI razred stoji: "Prilikom izrade Nastavnoga programa iz književnosti vodilo se računa o estetskim, etičkim i nacionalnim kriterijima u izboru književnih djela i pisaca, što je uzrokovalo relativno veći broj obaveznih tekstova za čitanku. Zato je važno naglasiti da sami nastavnici prilikom izrade globalnih i operativnih nastavnih planova i programa trebaju izvršiti selekciju obaveznih književnih tekstova, u skladu s planiranim brojem nastavnih časova, ali svi tekstovi moraju biti zastupljeni u čitankama. Prilikom selekcije treba voditi računa o reprezenta-

tivnosti odabranih tekstova, tako da osposobimo djecu za samostalan pristup interpretaciji umjetničkog djela (potrebno je uključiti djela koja predstavljaju različite književne rodove i vrste).“

Nacija važnija od đaka

Paradoksalno, ali istinito: priređivačima su važniji nacionalni kriteriji (etički i estetski kriteriji su sporedni argumenti što je jasno kad se pogleda lista izabranih književnih djela za VI razred) od sposobnosti đaka da preporučena književna djela i interpretiraju. Dakle, prije ove napomene, navedena su književna djela koja su obavezna biti u čitankama za VI razred. S druge strane, sastavljači NPP-a daju na volju nastavnicima/nastavnicama da sami biraju koja će književna djela interpretirati na časovima.

Tako se “nacionalno” izbalansiran spisak književnika i jedne jedine književnice (Isidora Sekulić) sa područja bivše Jugoslavije prilagođava potrebama realnosti. Naprimjer, uvijek, kao nastavnici, mogu izabrati bošnjačke autore Ibrišimovića, Kajara, Bećirbašića, Kulenovića... a preksočim Kranjčevića, Trifunovića, Dučića... Opravdanje je ostavljeno u napomeni i time zadovoljavam odgojno-obrazovni cilj iz predmeta Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost: “Razvijati svijest o opstojnosti naroda i nacionalnih i kulturnih vrednota (domoljublje, junaštvo, hrabrost, vjernost, običaji, tradicija) koje utjelovljuju junaci opjevani u usmenim epskim pjesmama.” Naravno, niti usmena niti bilo koja druga književnost izabrana za čitanke ne podliježe kritici; ona je tu da pouči, ne da je propituju. Kreatori NPP-a kod usmene književnosti preciziraju samo podvrsta: narodna lirski pjesma iz BiH, narodna epska pjesma iz BiH, usmena narodna proza: bajka, basna, kratka priča; ne navode konkretne nazive, bojeći se da bi čitanka bila još deblja ako bi u njoj bila po tri primjera za svaku navedenu podvrstu, a ne smiju predložiti samo jednu – sveto nacionalno trojstvo ne smije biti javno ugroženo, ali može biti zaobiđeno.

Izabrali autori čitanki

Tu se nastavnici ne moraju previše zamarati i tražiti primjere usmene književnosti, autori čitanki su taj posao uradili za njih: niko od recenzenata neće imati zamjerku kad su u udžbeniku ponuđena samo djela iz bošnjačke usmene književnosti. Imajući ovo u vidu, postaje jasno da se ispod fasade multikulturalnosti, nacionalne zastupljenosti

svih konstitutivnih naroda i manjina u BiH krije preporuka za nacionalno oblikovanje.

Sastavljači NPP-a ne žele nastavnicima/nastavnicama prepustiti potpuno odgovornost za izbor književnih djela, a sebi ostaviti posao da definiraju ciljeve koji se mogu ostvariti na časovima književnosti. Ti ciljevi neće imati nikakvu vezu sa nacijom i patriotizmom, nego će tražiti da đaci poboljšaju svoju pismenost i retoriku, pokažu da razumiju pročitani tekst i da su sposobni sami pisati. Takav NPP bi izgurao književnost iz nacionalne grupe predmeta i približio je đacima. Čitanje ne bi bilo zadatak, već užitak.

3. EKSPERIMENTOM DO PROVJERE

U uvodnom dijelu obimnog dokumenta “Okvirni nastavni plan i program za devetogodišnju osnovnu školu” kaže se da će “zasigurno biti tačka nadahnuća za budući razvoj i osavremenjavanje osnovne supstance odgojno-obrazovnog procesa – nastavnog programa u kojem predmetna fragmentarnost prerasta u koherentan sistem utemeljen na interdisciplinarnom pristupu...”

Autori uvodnog teksta su u pravu; ovaj dokument je zaista nadahnuće za dugo i naporno putovanje kroz smisao i tabele. Kao ni drugi predmeti, tako ni B/H/S jezik i književnost nije utemeljen na ciljevima i principima obrazovanja iz kojih bi trebalo odlučivati šta će to djeca učiti u određenom razredu. Posljedica toga su nejasni sadržaji nastavnih planova i programa (NPP). Da kreatori Okvirnog NPP-a ne znaju šta to djeca trebaju usvojiti svjedoči i sljedeći primjer.

“Visoka očekivana postignuća” (u slobodnom prijevodu – učenici s odličnom ocjenom) iz predmeta B/H/S jezik i književnost za V razred, između ostalog, su oni kod kojih je primjetan:

- Razvijen senzibilitet za poetsku riječ
- Doživljavanje snage poetske riječi
- Bogatstvo rječnika i izgrađen kriterij za izbor knjige
- Pokušaji pisanja poezije.

Provjera

Nudimo nekoliko prijedloga prosvjetarima kako provjeriti da li učenici imaju “visoka očekivana postignuća”:

Čitajte poeziju i razredu i pratite lica svojih đaka; ako ste kod nekih natjerali suze na oči, uspjeli ste – razvili ste im senzibilitet za poetsku riječ; ako je neko od đaka skočio iz klupe, kriknuo i/ili izjurio

iz učionice, opet ste na pravom putu – snaga poetske riječi prostrujala mu je tijelom.

Bogatstvo rječnika je lako mjerljivo: podijelite djeci nekoliko praznih listova papira i tražite da za 15 minuta napišu što je moguće više riječi; prebrojite i to tako što ćete za “uobičajene” riječi pisati 1 bod, za novousvojene riječi (koje znaju samo najbolji u razredu) 2 boda, a za neologizme 3. Đaci sa preko 300 bodova su oni koji imaju visoka očekivana postignuća iz bogatstva rječnika.

Da biste provjerili kako ste uspjeli izgraditi kriterij za izbor knjige potrebno je da cijelo odjeljenje odvedete u najbližu knjižaru (ako nema knjižare, improvizujte: iz školske biblioteke prenesite knjige u učionicu i napišite cijene na unutarnjoj strani korice). Visoka očekivana postignuća primijetite kod onih koji posegnu za skupljim knjigama. Ili, druga varijanta – izaberu u moru obavezne školske lektire vješto podvaljeno filozofsko djelo.

Priznajemo da pokušaji pisanja poezije predstavljaju najlakši dio vašeg posla – važno je da dijete uzme prazan list papira i da drži olovku u ruci. Pazite da to ocjenjujete samo na časovima B/H/S jezika i književnosti jer isto dijete, ista olovka i isti prazan papir na času matematike već mogu značiti da svjedočite pokušaju pisanja nove Pitagorine teoreme.

Krivci

Dok čekamo da nekakvo čudo usaglasi planove i programe s ciljevima, možemo postaviti javno pitanje autorima ovako definisanih “visokih postignuća”:

Kako bi ocijenili

- da li imaju razvijen senzibilitet za konvertibilnu marku
- kako doživljavaju snagu pojačane kupovne moći
- jesu li zadovoljni honorarom
- koliko imaju izgrađen kriterij za odabir tezgi
- svoj pokušaj pisanja nastavnog plana i programa

Članovi Potkomisije za bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost (V razred):

Zehra Hubijar – koordinator;

Katica Krešić – Pedagoški fakultet Sveučilišta u Mostaru;

Biljana Nikolić – OŠ “Novi Travnik”, Novi Travnik;

Esma Kapetanović – OŠ “Novi Grad”, Tuzla;

Ivan Penava – OŠ “Ivana Brlić Mažuranić”, Humac, Ljubuški.

(Izvor: Dokument FMON-a: “Okvirni nastavni plan i program za devetogodišnju osnovnu školu”) ●

Nema važnijeg i smislenijeg posla za čovječanstvo od brige da ljudska vrsta opstane i da sačuva Zemlju za budućnost. I nema boljeg mjesta i vremena za taj posao od škole. I nema razloga ni opravdanja da se ključevi budućnosti predaju u ruke bešćutne i nezasite elite. Svako može poslati svoju poruku kroz vrijeme, svako ima u sebi dobrote o kojoj može poučavati, svako je pozvan da vrati radost na ugašena lica.

Vidim da znam, znam da mogu, mogu jer hoću.

www.dobreprice.com

Школегијум у другом разреду

РАДОСТИ ЧИТАЊА

Јасмина Бајрамовић / Осман Зукић

Фото: Јасмина Бајрамовић

Кључно је интересовање ученика – ниједног момента нису препуштени досади, већ напето ишчекују...

Договор са Муамером Линдов, учитељицом у Основној школи “Џемалудин Чаушевић” постигнут је након њеног предавања на тему “Наставници, водитељи промјена”. Договор је подразумијевао да екипа Школегијума дође у учионицу, испрати један час, те се увјери како читање може бити јако интересантно и ученицима другог разреда.

Долазак “новинара” изазов је и за дјецу и њихову учитељицу; чаврљање и дошаптавање не престаје, огледају се и врпоље на клупама, а када ухвате наше погледе, стидљиво окрећу главу. Учитељица нам говори да су питали, сазнавши да ће доћи гости да пишу причу о њима: “Јесмо ли ми то постали популарни?”

Изазовимо друге

“Наравно да својим радом нисам жељела неки публицитет у јавности. Напросто сам испричала шта радим са дјецом, а другима се то допало.

Пристала сам на вашу посјету, јер желим да ова прича буде мотив другима, јер желим да својом гестом изазовем друге. Најсретнија бих била када би то било као са доминама. Да једна позитивна прича, било чија, изазове низ позитивних прича”, у разговору током малог одмора причала нам је Муамера Линдов.

Дјевојчица из задње клупе, док учитељица говори, тихо нам саопштава име своје омиљене књиге; ријеч је о Пинокију. Књиге су у овом разре-

ду популарне и сваке седмице с нестрпљењем се очекује час читалачке секције.

Како се формални дио разговора ближи крају, немир у разреду постаје већи. Припремају се за одлазак у свој читалачки кутак, састављен од десетак мањих столица, пореданих у круг, и двије полице са књигама и сликовницама.

“Иначе не читамо у овој учионици, јер је премала”, каже учитељица. И заиста – средином часа у учионицу долази још једна група дјеце, спремне за данашње читалачке сесије. На нас се претјерано не базиру и одмах одлазе да избе-

ру једну од књига с полица, које ће прегледати неколико минута прије него што учитељица почне причу. Иако су поприлично стијешњени једни уз друге, у моменту када почне читање – жамор се стишава. Ово, ипак, није класично читање – како ће се показати, дјеца учествују у причи од наслова до краја.

Данашња се прича зове “Чупко” и прва постављена препрека јесте разоткривање наслова. Руче су у зраку, сви се желе окушати у погађању и баш свако жели бити тај који ће открити “ко је тај Чупко”. Од неколико приједлога (пас, овца, чупави дјечак) учитељица разоткрива мистерију – данашња прича је о псу званом Чупко.

Интересовање ученика

Кључно је интересовање ученика – ниједног момента нису препуштени досади, већ напетост ишчекују сљедећи Чупков потез јер знају да ће управо један од њих моћи дати своје тумачење потеза ликова из приче. Гестима, мимиком, глумом могу исказати оно што можда не знају описати ријечима, па они храбрији пред осталима имитирају напуштеног и тужног пса, животињу која је изгубила маму. И не само то – ова је прича врло слична свакодневним ситуацијама сусрета дјеце и паса луталица, те честе људске окрутности према напуштеним уличним животињама. Избор није случајан, како нам потврђује учитељица, која тврди да увијек бира поучне и едукативне приче, јер жели да дјеца читањем

науче нешто о животу или да заузму став према постуцима ликова. Свој став, наравно, морају аргументирати. Тако је било и овај пут: учитељица, завршивши причу, поставља наградна питања. Шта је у причи било лијепо, а шта ружно? Опет, сви имају спреман одговор, и сви га желе рећи у исто вријеме (уколико им је наше присуство на почетку било страно, сада су се сасвим навикли и желе показати оно што знају на сваки начин). Већина ученика препознаје окрутност према животињама као нешто што није добро и што се не смије радити, иако неколицина њих невољко признају да су и сами понекад гађали мачке и псе камењем, нису им дали да једу... Није лако овако нешто признати пред друговима и другарицама из разреда па се покушавају оправдати говорећи да никад нису хтјели да повриједе животиње, већ само да их отјерају или уплаше. На челу са учитељицом, закључују шта су из приче научили.

Пажња попушта неколико минута прије краја, јер им је посљедњи час и родитељи их чекају испред школе. Дјеца излазе из учионице, учитељица се захваљује, а на нама је остало да о њеном раду напишемо текст и тако, надамо се, изазовемо домино-ефекат. ●

Čitanje otvorenih očiju

BIBLIJA U NASTAVI KNJIŽEV- NOSTI

Jasmina Ahmetagić

Šta je prednost književnosti u odnosu na vjeronauku?

U prvi razred osnovnih i srednjih škola u Srbiji, u jesen 2001. godine, nakon brojnih diskusija, uvedena je veronauka, posle nešto više od pedeset godina njenog odsustvovanja iz školskog života, da bi već naredne, 2002. godine, od fakultativnog, kako je najpre realizovana, postala izborni predmet. Tako su polemike oko uvođenja ovog školskog predmeta smenjene mogućnostima is-

traživanja efekata verske nastave na učeničkoj populaciji koja je imala priliku da ovu nastavu pohađa.

Analiza pismenih zadataka na uzorku od 20 učenika prvog razreda jedne beogradske gimnazije, na temu "Tako i vjera, ako nema djela, mrtva je po sebi", doprinos je razmišljanju o ulozi veronauke u školama, o načinu na koji se ona predaje i svrsi koju obavlja na tom uzrastu. Pokazalo se, naime, da je od 20 učenika koji su pisali na ovu temu samo troje razumelo da su dela na koja se misli u sferi čovekovog duševnog i duhovnog ispoljava-

nja, dok je većina isključivo razvijala misli o tome da se bez dela – koja su poistovetili sa odlascima u crkvu, znanjem Očenaša, molitvom i postom – ne može ni govoriti o veri. Iako se na časovima književnosti, prirodno, pre davanja pomenute teme, opširno razgovaralo o tome bez kakvih dela je vera “mrtva po sebi”, pri čemu je u interpretaciji *Novog zaveta* prednost data humanističkim porukama, iznenađujuće je što su učenici gotovo sasvim prenebregli taj smisao, ostajući verni – kako smo zaključili – onome što su naučili u okvirima nastavnih sadržaja veronauke. U onim odeljenjima gde je više učenika izabralo da, umesto veronauke, pohađa građansko vaspitanje, razumevanje teme nije bilo tako dosledno jednostrano.

U toku same obrade nastavnih jedinica iz *Jevanđelja po Mateju* (Beseda na gori, Hristovo stradanje), zapaženo je veliko interesovanje učenika za temu (što se poklapa sa nalazima istraživanja koje je sproveo Institut za pedagoška istraživanja, a koja su pokazala da su deca pre svega zainteresovana za *sadržaje veronauke*), ali i odbijanje da se o Bibliji govori kao o književnom delu, te veliki otpor prema upoznavanju sa sadržajem Pekićevog romana *Vreme čuda*, koje počiva na parodiji novozavetnih jevanđelja. Budući da je osnovno polazište proučavanja Biblije u nastavi književnosti upoznavanje sa centralnom knjigom zapadne kulture, te univerzalnim iskazima koji su u njoj sadržani, preko Hristove *Besede na gori*, Hristovih parabola, obrta koji je, u odnosu na *Stari zavet*, Hrist doneo svetu, prirodno je bilo informisati učenike o čitavom nizu dela u koja je utkan biblijski podtekst ili koja počivaju u celini na temi preuzetoj iz Biblije, među kojima su: film *Stradanje Hristovo*, kao i *Hristovo poslednje iskušenje*, koji je ekranizacija Kazancakisovog romana, *Geteov Faust*, roman *Vreme čuda* Borislava Pekića, *Izlazak Radomira Konstantinovića*, *Vrata od utrobe* Mirka Kovača, uz pominjanje Andrićevog opusa, *Seoba Miloša Crnjanskog*, *Majstora i Margarite* Bulgakova, koji se javljaju u programu književnosti u toku četvorogodišnjeg školovanja.

Mada je reč o neposrednoj nastavnoj praksi sprovedenoj u prvom razredu jedne beogradske gimnazije, a analiza pismenih zadataka 20 učenika se ni u kom slučaju ne uzima kao reprezentativan uzorak, činjenica da je među učenicima koji pohađaju veronauku Pekićevo parodiranje jevanđelja izazvalo aprioran otpor (takva reagovanja su izostala među učenicima koja pohađaju građansko

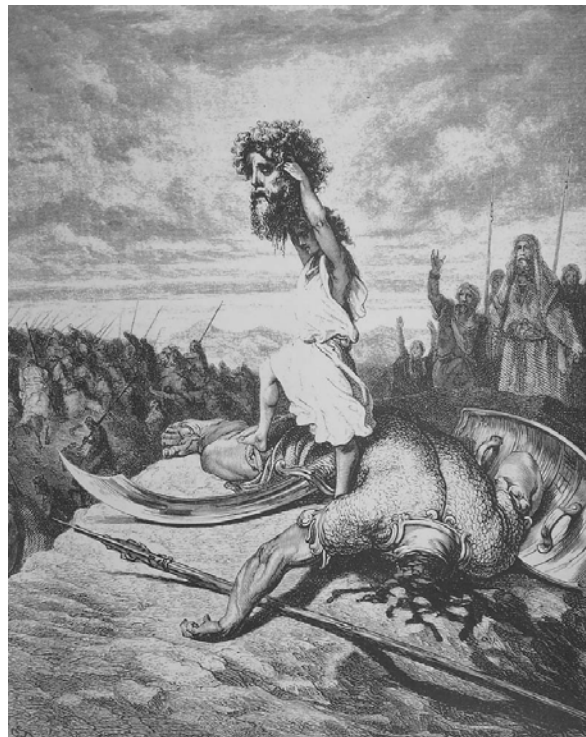
vaspitanje) doprinela je razmišljanjima koja slede. Objašnjenje da je Borislav Pekić, pišući svoje *Vreme čuda*, imao na umu razobličavanje ideologije, usrećiteljskih ideja koje, gledajući iznad čoveka, pokušavaju da izgrade bolji svet, pa i hrišćanstvo ukoliko je ono ideologija, a da je inspiraciju za delo našao u našoj stvarnosti jednoumlja u kojoj je živeo i od koje je, još kao mlad, stradavao, nije pomoglo. Učenici su izrazili nepoverenje prema autoru koji parodira novozavetne epizode.

Naravno da su učenici prvog razreda gimnazije mladi za prihvatanje izvesnih sadržaja, u koje se može ubrojiti i Pekićevo *Vreme čuda*, ali su jednako mladi i za relevantno samoprocenjivanje (mada je ono u velikoj meri uslovljeno karakteristikama ličnosti i može biti loše i u starijim uzrastima) u koje spadaju i iskazi koje daju o svojoj religioznosti. Tako se otvorilo pitanje da li se posredstvom veronauke jača dogmatizam, budući da taj predmet učenici dobijaju u uzrastu u kome definitivnost odgovora koje pruža veronauka nije usklađena sa njihovom emotivnom i intelektualnom zrelošću. Drugim rečima, a to naročito važi za osnovce, definitivne odgovore na pitanja dobijaju i pre no što su ih iz sebe, autentično postavili a, kako je utvrđeno, uticaj veronauke je moćniji što je ona ranije ponuđena (Zorica Kuburović, 2003).

Sve to je izazvalo razmišljanje koliko se, zapravo, upoznavanjem sa Biblijom, učenicima omogućava upijanje duhovnosti kojom je protkan *Novi zavet*. Naime, ako je cilj veronauke usvajanje vere, cilj je nastave književnosti proširivanje emotivnih, doživljajnih registara učenika posredstvom umetničkog dela. Ne samo zbog toga što je centralna knjiga kulture, pa se poznavanje Biblije oduvek nametalo obrazovanom čoveku kao poželjno, omogućavajući mu da razume ogroman broj biblijskih aluzija, citata, referenci sadržanih u svim umetničkim oblastima, ali i u svakodnevnom životu, već se, uvođenjem veronauke još i više pokazuje potreba da se o Bibliji govori i iz druge perspektive, koju omogućava nastava književnosti. Proširivanjem perspektive s kojom se pristupa određenoj pojavi omogućava se sagledavanje njenih vrednosti sa više mogućih aspekata i učenicima pruža prostor slobode i uspostavljanje distance u odnosu na proučavani tekst. Drugim rečima, veronauka može biti dobar temelj za proučavanje književnosti, pošto analiza brojnih književnih dela mora da bude usredsređena na biblijski podtek-

st koji sadrže, a književnost korektiv mogućih učeničkih zastranjenja u recepciji Biblije.

To što je veronauka uvedena u škole, što je dobila poseban status, ne oslobađa profesore književnosti onoga što im omogućava nastavni program, pošto u okviru svoga predmeta obrađuju epizode *Starog i Novog zaveta*. S obzirom na to da je verska nastava u naš obrazovni sistem uvedena kao strogo konfesionalna, a ne kao opšteobrazovni predmet, pa je, shodno tome, njen cilj stvaranje vernika, a ne prevashodno usvajanje znanja o religiji, nameće se potreba da se biblijski sadržaji u nastavi književnosti prošire, pošto je nastava književnosti rukovođena sasvim drugačijim ciljevima. Uostalom, problem Ahmeda Nurudina iz Selimovićevo *Derviša i smrti* nije se sastojao u tome što je pripadao islamu, već što je prigrablivanjem dogmatskog uma povredio svoju izvornu ljudsku prirodu. S obzirom na to da je duhovnost najređe svojstvo čovečanstva, da ono zahteva kao preduslov određenu emocionalnu, ali i intelektualnu zrelost, opravdana je bojazan da će i verska nastava u školama doprineti razvoju duhovnosti kod manjeg broja učenika, dok veliku većinu može uviti u dogmatsku ljušturu i time ozlediti njihove mogućnosti za doseganjem najveće moguće duševnosti. Ako podaci ispitivanja koje je sproveo Institut za pedagoška istraživanja tokom 2001. godine dovede do zaključka – na osnovu razloga kojima roditelji učenika osnovnih škola i učenici srednjih škola obrazlažu svoje pozitivne stavove za uvođenje veronauke u škole – da su oni pre za religijsko obrazovanje sa opšteobrazovnim i vaspitnim ciljevima, nego za uvođenje u veru i formiranje religiozne ličnosti (Zorica Kuburović, 2003), onda to jasno upućuje na postojeći raskorak u razumevanju religije između Srpske pravoslavne crkve i njenih članova. Naime, ako se veronauka prepusti sveštenicima, a osmišljavanje nastavnog programa Srpskoj pravoslavnoj crkvi, onda je jedino što se može očekivati – formiranje vernika, jer bi drugačijom postavkom Crkva izdala samu sebe, pošto se Sveto pismo mora shvatati na osnovu Svetog predanja, odnosno u saglasnosti sa tumačenjem crkve. Očekivanja roditelja i učenika, koja pokazuje pomenu to istraživanje, bila bi ispunjena da su predavači veronauke potraženi na drugoj strani, među sociolozima religije, odnosno da se odabrao drugačiji model sprovođenja verske nastave, koja se tada ne bi ni mogla imenovati kao veronauka.

Pod uticajem verske nastave, kako dalje pokazuju nalazi Instituta za pedagoška istraživanja, "najviše se izmenilo usvajanje i praktikovanje verničkog ponašanja, dok je kod učenika koji pohađaju građansko vaspitanje došlo do promene u socijalnom okruženju i odnosima sa okruženjem" (Slavica Maksić, 2003). Ovaj podatak korelira sa našim polaznim razmišljanjima i u dobroj meri objašnjava zapaženu pojavu iz analize pismenih zadataka. Poštovanje praznika, krštenje, pričest, odlasci u crkvu, sve su to oblici ponašanja koje pravoslavlje ne može da zaobiđe ukoliko hoće da ostane verno sebi kao religiji. Negiranje obrednog i isticanje dovoljnosti humanističkog nije u duhu pravoslavlja. Pri tom, naravno, obredno i ritualno nije samo sebi svrha, već je način "ulaska u svetu liturgiju", koja je sama po sebi čin humanizovanja i socijalizovanja jedinke, odnosno doživljajnog razbuđivanja svesti o njenom vaseljenskom karakteru. Šta se, međutim, dešava sa tom vrstom informacija, koje se sasvim sigurno razmene na časovima veronauke, kada učenici zadržavaju predstavu o tome da ih pravim vernikom čine odlasci u crkvu? Da li je to, možda, pokazatelj da su učenici i na uzrastu prvog razreda srednjih škola mladi da usvoje ne znanja iz veronauke već njihov najveći mogući smisao? Usvajanje oblika ponašanja, u trenutku kada učenici nisu misaono dorasli razumevanju

njihovog suštinskog smisla, a time i održavanju kritičkog odnosa prema materiji, preti da ih formira u duhu ideologije. Pošto veronauka, prirodno, računa sa verom, a vera isključuje racionalne razloge, apsolutna posvećenost ideji obeležiće svakog vernika. Razlika je, međutim, kada se put ka veri trasira vlastitim življenjem, saznanjima i iskustvom (iako tada može biti i dug i krivudav) i kada je pravolinijski i aprioran. Drugim rečima, ovde se sugerije da bi predavači veronauke trebalo da pronađu puteve da u nastavnom procesu ujedine formu i suštinu, te da na taj način otklone moguću opasnost da se razvijanje duhovnosti, koje je uvek proširivanje ličnosti, poistoveti sa razvijanjem ideologije, koja se upravo i prepoznaje po spremnosti da se obavljaju rituali i obredi u ime apsolutne posvećenosti ideji, i uvek je znak sužavanja bića.

Porast religioznosti u jednom društvu trebalo bi – kada bi ta religioznost počivala na najdubljim sadržajima pravoslavlja – da označava boljitak za tu sredinu. Kako se o porastu religioznosti u našoj sredini govori, ali se boljitak još ne zapaža, postavlja se pitanje šta su sadržaji religioznosti o kojoj je reč. Dakle, centralno pitanje nije da li smo i koliko religiozni, već šta konkretna religioznost podrazumeva. U tom bi smislu bilo izuzetno značajno istraživanje koje bi bilo osmišljeno tako da se provere vrednosti koje religioznost sobom nosi. Iako su objektivne metode usmerene na ponašanje, a religioznost je unutrašnji fenomen (mada bi ono što se misli i oseća moralo da se odražava i na ponašanje), mogao bi se istraživati razvoj moralnog ideala, odnosno koncept idealnog moralnog ponašanja koji se oblikuje među školskom populacijom, te bi se s tog aspekta mogli utvrditi i pravi efekti veronauke, budući da ona može biti značajno suprotstavljena idealu koji se oblikuje pod uticajem medija i našeg društveno-političkog života. Drugim rečima, ako postoje antisinergična društvena uređenja (Maslov, 2001), tj. ona koja ohrabruju sebičnost i obeshrabruju uzajamno pomaganje, a u ta bi, ako posmatramo sistem nagrađivanja, negativnu selekciju i poremećeni sistem vrednosti, naše društvo moralo da se ubroji, veronauka bi – zasnovana na razlikovanju duhovnosti i ideologije, religioznosti i crkvenosti – mogla biti značajan put društvenog oporavka.

Uloga veronauke, kako je utvrđeno istraživanjem, prepoznaje se u “doprinosu razvoja ličnosti”: “što

se dete podseća koga i kako treba poštovati; šta je dobro a šta ne; poštovanje drugog, starijih; saznanje da čovek ne sme biti pakostan, da treba opraštati drugima, da je droga najveće zlo; moralni razvoj (bolji čovek), pomaganje drugima” (Zorica Kuburović, 2003). Međutim, ako pođemo od toga da su sve to i sadržaji književnosti, jer upravo moralne dileme, filozofska razmišljanja i snažni doživljaji intrigiraju učenike da se vezuju za sadržaje nastave književnosti, onda se dodatno nameće pitanje na koji je način veronauka razrešila odnos između ovih, suštinskih, i formalnih pitanja koja se zasnivaju na posećivanju crkava, postovima, ispovestima i krštenjima, odnosno svemu ritualnom.

Teško da će neki srednjoškolac, ako se naknadno i odluči da studira književnost, tu odluku doneti na osnovu želje da sazna osobenosti bilo koje stilske formacije, načela versifikacije, odnosno interesovanja za nauku o književnosti. Učenici vole ona književna dela u kojima mogu da prepoznaju vlastita pitanja i dileme, kao i pitanja u kojima se promišlja smisao života, u kojima dominiraju moralna opredeljivanja značajna za njih same. U tom se smislu vaspitni karakter veronauke poklapa sa značajnom vaspitnom ulogom nastave književnosti. Upravo zbog toga što veronauka, u pogledu predavača i udžbenika, još traži svoj pravi put, nastava književnosti bi trebalo da bude obogaćena biblijskim sadržajima, a u susretu dveju perspektiva koje se nude učenicima, preklapajući se u onome što je za njih najvažnije (moralnoj edukaciji), sprečava se mogućnost da se zaluta u ideologiju i dogmatizam.

Već u nazivu Biblije sadržana je njena genetska veza sa samom predstavom o knjizi (grčki: *biblion* – knjiga), a poredak različitih vrste spisa koji je u njoj prisutan uslovljen je bio najpre razvojem materijala za pisanje (kada je pronađen kodeks, fleksibilnost poretka rukopisa, koju su dozvoljavali svitci, bila je izgubljena). Ovi podaci kazuju da se Biblija utiskivala u kulturu i pre no što je bila kanonizovana kao sveti spis. Prisutna u kompletnoj kulturnoj svesti (slikarstvo, muzika, književnost, arhitektura, film, sve oblasti stvaranja obiluju biblijskim temama i motivima), na način na koji to nikada nije bila nijedna druga knjiga, već književnim uticajem koji vrši upozorava na svoje književne kvalitete. “Očigledno je da Biblija predstavlja jedan od glavnih činilaca u našoj vlastitoj imaginativnoj tradiciji, ma šta mi pretpostavljali da o

njoj mislimo" (Fraj, 1985). Na vezu sa književnošću dalje upozorava prisustvo mnogih literarnih žanrova u Bibliji: pripovest, poezija, poslovice, aforizmi, parabole, besede, himne, poslanice, fantastika.

Mnogi citati, aluzije, reminiscencije, stilska sredstva, ukazuju na biblijski podtekst određenih dela i time ostvaruju višak značenja koji određenom delu pritiče iz intertekstualnog dijaloga koji uspostavlja sa biblijskim predloškom, bilo da je reč o deformaciji podteksta ili doslovnom smislu koji se iz njega preuzima. Budući da je književnosti dozvoljeno ono što veronauci, u obliku u kome se odvija, ne može biti, ona Bibliju može da posmatra kao tekst u kome je sadržan hrišćanski mit, u skladu sa Frajevim tumačenjem mita kao književnoinherentne strukture za koju nije bitno da li se u njeno značenje veruje ili ne (Fraj, 1999). Međutim, ako ne zanemarimo činjenicu da je Biblija i sveti tekst, na toj podlozi nastaju tumačenja šta u idejnom smislu jednom delu pritiče od korišćenja biblijskog podteksta. Tako se učenicima, usvajanjem širih znanja iz Biblije, u okviru nastave književnosti, obezbeđuje sigurnije kretanje kroz tekstove domaće, ali i svetske književnosti.

Ukazivanje na prožetost svih oblika stvaralaštva i života Biblijom omogućava da učenici prime Sveto pismo kao knjigu koja je temelj kulture i koja povezuje, integriše svet u celinu, kako je to, kao poželjna vrednost, i sadržano u *Novom zavetu*. Ako veronauka, kako se ističe, omogućava čuvanje sopstvenog verskog i kulturnog identiteta, nastava Biblije u književnosti omogućava da se taj identitet proširi, da se sagleda kao deo evropskog.

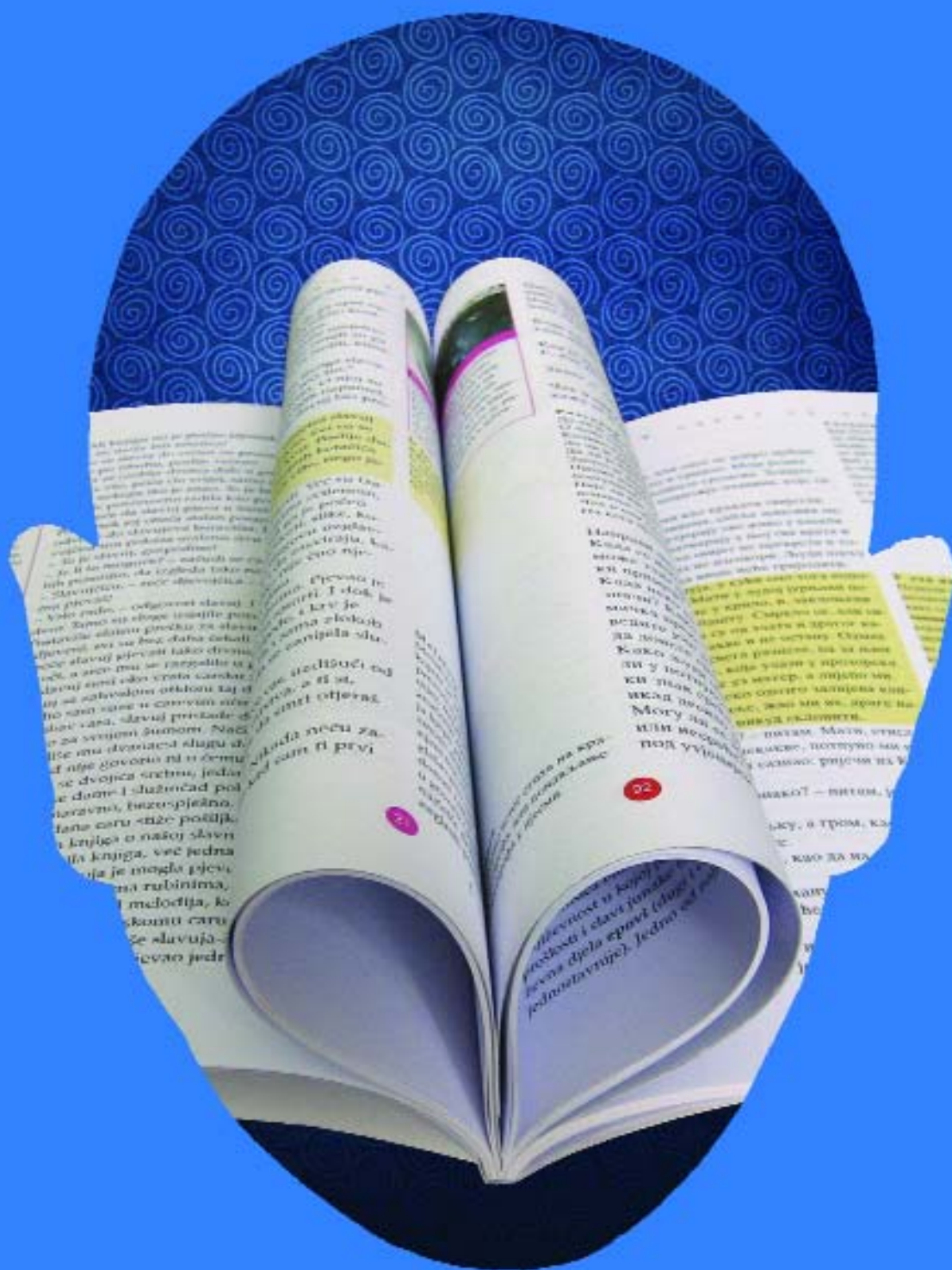
U sadašnjem gimnazijskom programu nastave srpskog jezika i književnosti predviđena je obrada nekih odlomaka iz Biblije. Pre svega, iz Postanja se obrađuje priča o Adamu i Evi i priča o potopu, od kojih poslednja korelira sa *Epom o Gilgamešu*, koji je takođe predviđen planom i programom za prvi razred. Iz *Novog zaveta* obrađuju se, kako je već navedeno, samo dva poglavlja *Jevanđelja po Mateju* (Beseda na gori, Hristovo stradanje). Upravo bi ovo jevanđelje, obrađivano u celini, omogućilo da se o njemu govori kao o romanu u kome se prati životni put Hristov, pa bi se na taj način njegov lik približio učenicima, a ne bi budio apstraktno divljenje. Konačno, da je Hristov lik ispravno shvaćen i da ne presuđuje u njegovom prihvatanju i autoritarnosti učenika, ne bi se moglo dogo-

điti da apsolutne zahteve Hristove učenici u celini razumeju, a da apsolutne zahteve Antigonine većina ocenjuje kao preterane. Stoga se nastava književnosti, obogaćena biblijskim sadržajima, nameće kao značajan korektiv veronauci, naročito u sadašnjoj, "prelaznoj" fazi ostvarivanja verske nastave, u kojoj još uvek ima lutanja u pogledu edukacije predavača za rad sa školskom omladinom, udžbenika i sadržaja koji bi bili u većoj meri prilagođeni učenicima, i skupa bi, u okviru svojih nastavnih programa, ostvarivale onaj moralni cilj koji i jeste u osnovi vaspitno-obrazovnog procesa. ●

Literatura:

1. Berdajev, N. (2001): *Smisao stvaralaštva*. Beograd: Brimo.
2. Bulgakov, S. (2001): *Pravoslavlje. Sofiologija smrti*. Beograd: Brimo.
3. Velimirović, N. (2002): *Religija Njegoševa*. Linc: Pravoslavna crkvena opština Linc.
4. Kuburić, Z. (2003): *Realizacija verske nastave*. Verska nastava i građansko vaspitanje u školama Srbije. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
5. Maksić, S. (2003): *Mišljenje roditelja o verskoj nastavi*. Verska nastava i građansko vaspitanje u školama Srbije. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
6. Maslov, A. (2001): *O životnim vrednostima*. Beograd: Ž. Albulj.
7. Papini, Đ. (1994): *Istorija o Hristu*, Beograd: Narodno delo.
8. *Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*. Beograd: Jugoslovensko biblijsko društvo.
9. Fraj, N. (1985): *Veliki kod(eks): Biblija i književnost*. Beograd: Prosveta.
10. Fraj, N. (1999): *Pesnička mitologija*. Beograd: Književna reč.

UDŽBENICI

**86 NAČIONALIZAM U BOŠNJAČKIM, HRVATSKIM I SRP-
SKIM ČITANKAMA + 96 NEMA UČENJA BEZ MUČENJA +
101 ISPECI PA RECI + 102 HITOVI IZ UDŽBENIKA + 103
ŠTA SE NJUTNU SPUSTILO NA GLAVU + 104 PROV-
JERITE KOLIKO STE PATRIOTA + 106 DUM-DUM SPIRO
SPERO + 108 JESTE LI ZA REFORMU OBRAZOVANJA**

Forenzika čitanki

NAČIONALIZAM U BOŠNJAČKIM, HRVATSKIM I SRPSKIM ČITANKAMA

Nenad Veličković

Predgovor iz knjige *Školokrečina*
Nenada Veličkovića.

1.

Bosna i Hercegovina je država pravno uređena Dejtonskim mirovnim sporazumom 1995. godine. Međunarodna zajednica, odlučna da zaustavi krvoproliće između Bošnjaka, Hrvata i Srba na teritoriji ove bivše jugoslavenske republike, učinila je znatne ustupke nacionalističkim zahtjevima sukobljenih strana i individualna ljudska prava podredila grupnim.

Tako je obrazovni sistem ostao izvan nadležnosti države i podijeljen na tri nezavisna sektora, kojima upravljaju (svako svojim), bez obzira na komplikovano administrativno uređenje, tri vladajuća nacionalizma, čiji su interesi ugrađeni u odgovarajuće zakone, a razrađeni u posebnim nastavnim planovima i programima.

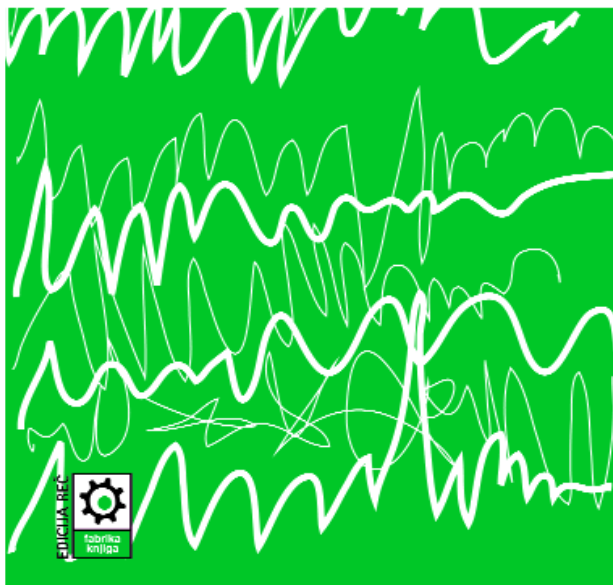
Usporedba sadržaja tzv. nacionalne grupe predmeta koju čine maternji jezik, istorija, geografija i vjeronauka, a za koju je nacionalizam *prirodno* zainteresovan, pokazuje velike razlike u izboru nastavne građe i velike sličnosti u metodama njezne obrade. Praktično, svaki od vladajućih nacionalizama ima u obrazovanju istovjetan cilj: pribaviti naklonost i podršku budućih birača za one vrijednosti u ime kojih vlada i za ciljeve koje proklamuje kao nužne i neupitne.

ŠKOLOKREČINA

NACIONALIZAM U BOŠNJAČKIM,
HRVATSKIM I SRPSKIM ČITANKAMA

NENAD VELIČKOVIĆ

Književnost se tu otkriva kao moćan instrument indoktrinacije. U koncertu školskih ideoloških aparata ona je najglasniji instrument. Sve što nacija vidi kao element svog određenja *pokriveno* je književnošću:

- nacija sebe prepoznaje u jeziku, jezik se konzervira u književnosti;
- nacija drži do tradicije, književnost je pamti i opisuje;
- nacija se okuplja oko simbola, književnost ih prepoznaje i slavi;
- nacija se konstituise na teritoriji za koju književnost osigurava *tapije*;
- nacija se legitimiše istorijom koju pripovijeda književnost;
- nacija živi u mitovima koji žive u književnosti;
- nacija moral temelji na religiji, sveti tekstovi su književni tekstovi;

TUESDAY, 17.

Onđa se saгнуo da dohvati kamen,
Ali kamenje beše zamrznuto,
Svezano za zemlju studenim sindirima,
Jer beše jaka zima,
Kao i ove godino,
Kao uvek oko Savina dana.

Veš su raznosili Savina stopala,
Savini kuk i Savini lakat,
Po prodolima i jarugama zemlja
Zbog koje je podveljen svet.

Kad je Svoti otpasao mač usta,
Jedino oruđe koje je nosio,
A koje je i nama ostavio,
Govoreći ove reči:

— Neka je prokleta zemlja u kojoj su
Pašćad puštena, a kamenje svezano.

21

FRIDAY, 20.

→ Koje je slike lut čuvao u svojim očima? Šta o tome saznajemo iz ovog odlomka: "Da je govorio, rekao bi: Nijesam više onaj koji lovi, nego ulovljen. I činio je ono što je dato i lutovima: pustio bi sazaj; kao što i hoće to biti sa strancem kad se nađe u tuđini?"

→ S vremenom se lut pretvarao u "nešto sasvim drugo od onog što je nekad bio". Pronađite odlomak u priči koji to opisuje!

→ O čemu je lut sanjao noću dok je gledao u nebo i mjesec? Pročitajte još jednom završni dio pripovijetke: "Niko nije mogao vidjeti taj lut — da je mogao, vidio bi u očima lutovima ulovljen mjesec, i njega, bijelog od mjesecine kao kad je nekad bio mladi hrt — mrtvog."

→ Ku je kriv za tako okrutnu sudbinu luta iz naše priče? Mislite li: da su ljudi trebali razumjeti prirodu i karakter hirta, ili — da je lut trebao razumjeti postupke ljudi?

→ Smatra se da kultura i karakter jednog naroda ima veliki utjecaj na prirodu i karakter ruse psa koju je taj narod uzgojio. Šta smo o prirodi i karakteru hirta saznali iz ove priče? Kako taj opis možemo dovesti u vezu s prirodom i karakterom bosanskohercegovačkih ljudi?

92

Nijedna druga umjetnost i nijedan drugi školski predmet nema ovako integrisan ideološki potencijal i zbog toga književnost u obrazovnom sistemu zauzima povlašteno mjesto (brojem nastavnih sati, tretmanom na prijemnim ispitima, imenovanjem škola).

Patriotizam je očekivan i poželjan ishod nastave književnosti i tome je podređen školski obavezni izbor pisaca, djela i tekstova. Od opismenjavanja, koje favorizuje jedno ili drugo pismo, preko nametanja isključivosti kao pravopisnog principa, do stila kao reprezentiva poželjnog modela mišljenja, književni jezik u školi vrijedan je prije kao reprezent nacije nego kao (umjetničko) sredstvo komunikacije.

Zašto mladi ljudi nakon svršetka školovanja ne čitaju, ili ako čitaju zašto čitaju pretežno trivijalno i komercijalno štivo (pa stoga propadaju male nezavisne knjižare sa strožijim odnosom prema kvalitetu teksta), zašto su književne večeri i tribine slabo posjećene, zašto se nerado govori javno a kad se ipak govori onda u frazama? Zato što razvoj i njegovanje jezičke kreativnosti, kritičko vre-

dnovanje teksta, sloboda izbora i polemika s kanonom nisu prioritet među obrazovnim ciljevima nacionalizma.

Nema ni odgojnog ni književnog razloga da dva djeteta rođena u dvije različite nacije ne sjede zajedno u istoj klupi i na istom jeziku čitaju tekst koji traži pažnju, maštovitost, strpljenje, dosjetljivost, ozbiljnost, a sve s ciljem da razumiju kakve veze smisao tog teksta ima s njima; koje im iskustvo prenosi, koju misao, za koje se vrijednosti zalaže, kako ih se one tiču. Pa ipak, to se u Bosni i Hercegovini dešava rijetko i svaki put na štetu djeteta koje pripada manjinskoj grupi, jer ni nastavni planovi i programi za predmet jezika i književnosti, pa prema njima ni udžbenici, čitanke, ne vode iskreno računa o potrebama pojedinca.

Iako su tri naroda (Bošnjaci, Srbi i Hrvati) konstitutivni na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, svaki od njih je manjina na većem njenom dijelu. To je posljedica komplikovanog administrativnog uređenja (sic!) zemlje, koja je podijeljena na Republiku Srpsku, Distrikt Brčko i Federaciju BiH (bošnja-

čko-hrvatsku), sastavljenu opet od deset kantona (šest s bošnjačkom većinom, dva s hrvatskom i dva tzv. *mješovita*). Praktično, nezavisno jedno od drugih, obrazovanjem u BiH upravljaju:

u Republici Srpskoj Ministarstvo prosvjete (i kulture), u svakom od deset kantona kantonalno ministarstvo obrazovanja (i *nauke*, ili i *znanosti, kulture i športa*, i sl.), u Distriktu Brčko vladino Odjeljenje za obrazovanje. Federalno ministarstvo obrazovanja nema nikakve zakonske ovlasti i uglavnom koordinira rad kantona u procesu odabira i štampe udžbenika. Također, u nekim *bošnjačkim* kantonima ministarstva se odriču nadležnosti nad područjima (najčešće opštinama) na kojima su Hrvati većina, na način na koji su ingerencije podijeljene i u *mješovitim* kantonima.

Međutim, iza ove komplikovane strukture stoji jasna i jednostavna podjela na tri obrazovna sektora nad kojim, svako nad svojim, svu vlast imaju srpski, hrvatski i bošnjački nacionalizam.

Rezultat je da školska praksa prilagođena zahtjevima nacionalizma prepoznaje na cijelom području tri oblika izvođenja nastave:

- tamo gdje je manjina neznatna, nevidljiva, *većinski* plan i program obavezan je za sve;
- tamo gdje su *manjina* i *većina* ravnopravni, nastava se izvodi prema različitim planovima i programima, u različitim školskim zgradama, ili u istoj ali podijeljenoj (tzv. dvije škole pod jednim krovom);
- u Distriktu Brčko gdje se sve tri nacije tretiraju jednako bez obzira na brojnost, nastavu pohađaju sva djeca skupa, osim nacionalne grupe predmeta, gdje se razdvajaju.

U ovakvoj školskoj praksi koriste se različite čitanke, koje odobravaju nadležna ministarstva a štampaju i prodaju:

- Zavod za udžbenike i nastavna sredstva u srpskom obrazovnom sektoru
- izdavači *Alfa* i *Školska naklada* iz Mostara u hrvatskom obrazovnom sektoru
- izdavači *NAM*, *Vrijeme*, *Svjetlost*, *Naša riječ*, *Bosanka riječ*, *Sezam* i *Sarajevo publishing* u bošnjačkom obrazovnom sektoru

U distriktu Brčko u razdvojenoj nastavi koriste se udžbenici iz tri navedena sektora prema nacionalnom programu za koji se učenici/roditelji opredijele. Udžbenička politika za koju je nadležno Federalno ministarstvo dozvoljava da se više izdavača ta-

kmiči za plasman udžbenika u škole. Plasman je povezan s velikim i sigurnim profitom, tako da u komplikovanom procesu odabira i odobranja, podložnom korupciji, u škole odlazi nekoliko različitih čitanke nejednakog kvaliteta, o čemu na kraju cijelog procesa odlučuju stranački interesi. Rezultat kvazislobodnog tržišta je naprimjer čitanka izdavačke kuće NAM iz Tuzle za sedmi razred devetogodišnje osnovne škole koju uprkos velikom broju materijalnih grešaka i nekolicini imbecilnih tvrdnji u šk. 2011/11. koristi preko 50 posto sedmaka.

Čitanke *Školske naklade*, koje se koriste u većini hrvatskih škola, praktično su izdanja *Školske knjige* iz Zagreba (Republika Hrvatska), *obogaćene* autorima i tekstovima iz Bosne i Hercegovine. čitanke *Zavoda za udžbenike* iz Srpskog Sarajeva prate nastavni plan i program za srpski jezik i književnost koji se u velikoj mjeri poklapa sa odgovarajućim nastavnim planom u Republici Srbiji. Ovakvim *poništavanjem* državnih granica hrvatski i srpski nacionalizam u Bosni i Hercegovini praktično proširuju uvid u odnos književnosti, obrazovanja i ideologije i na susjedne zemlje, tako da se zapažanja i zaključci jednim dijelom odnose i na Srbiju i Hrvatsku.

Diskriminacija pojedinaca vidljiva je u obrazovnom sistemu u Bosni i Hercegovini jer unutar jedne države tri nacionalizma isključuju *konkurentne* tamo gdje imaju dominaciju (kakvu imaju i srpski i hrvatski nacionalizam u Srbiji i Hrvatskoj) a pregovaraju i čine ustupke tamo gdje su ravnopravni. Ta diskriminacija u obrazovanju i u nastavi književnosti nije vidljiva na isti način u Hrvatskoj i Srbiji, jer se ne dovodi u pitanje i jer se rješava u okviru *manjinskih* prava. Međutim, ostaje otvoreno pitanje kako zaštititi prava djeteta/pojedinca u obrazovnom sistemu koji nacionalizam koristi kao svoj ideološki aparat i u kojem je književnost instrument indoktrinacije.

2.

Nacionalizam *kerberskog tipa* u Bosni i Hercegovini ima tri mozga koja funkcionišu na isti način. U čitankama ekstremno različitim po sadržaju (izbor pisaca, tekstova i ilustracija) prepoznaju se ista namjera i strategija, da se đaci pridobiju za vjernosti *vlastite* nacije.

Razgovor o tekstu:

- Što pjesnikinja postiže kontrastom u prvoj kilici?
- Kako razređa motiv grobova?
- Kojim slikama grobova otkriva vjekovnu borbu hrvatskoga naroda kao i to kako su nastajale grobne humke kao svjetionici slobode?
- Pronađi najuspješnije metafore! Obrazloži posljedični stih.
- Sigurno si zapazio/la da je pjesma napisana slobodnim stihom. Što misliš zašto?
- Kakav dojam ostavlja upotreba različitih vrsta lirica (trostih, dvoctih, jednostih)?
- Utječe li kompozicijska struktura na iskazivanje osnovne misli u pjesmi? Obrazloži svoj odgovor!

Podsjetimo se: **METAFORA** je skraćena usporedna, slika u prenesenom značenju razvijena na osnovi sličnosti. To je najčešća stilna figura. **GRAFIČKI OBLIK PJESME**, tj. raspored kilica, stihova, utječe na njezinu osnovnu misao, iskazuje različitost osjećanja i njihovu jačinu.

Spomenik hrvatskim braniteljima u Jajcu

[17]

Jezik i pismo

Kerberske čitanke tretiraju jezik kao organ narodnog bića, kao kulturnu vrijednost od izuzetne važnosti za nacionalni identitet kojem se dijete privodi. Zato je potrebno da taj jezik prije svega služi identifikaciji govornika i zato će se naglašavati normirane dijalekatske posebnosti i pravopisna rješenja po principu isključivosti. Bošnjačke čitanke poklanjaju posebnu pažnju turcizmima, biraće tekstove bogate arhaičnim izrazima, insistiraće na čuvanju glasa h. Jezik će najčešće zvati bosanskim. ("Za Bašeskiju kažu da je pisao na turskom, a mislio na bosanskom jeziku. Isticao je da je bosanski ljepši od arapskog, turskog ili perzijskog jezika.") Hrvatske će jezik zvati hrvatskim, isključiće savsim ćirilicu, rijetke ekavske tekstove će kroatizirati, na turcizme i srbizme reagovaće kao na strana tijela. Istovremeno, kajkavsku ekavštinu neće kroatizirati. Srpske će naglašavati značaj Vukove reforme i prednosti ćirilice nad latinicom. Jezik je u njima srpski. Svi će poučavati da je vlastiti jezik lijep i da je bogatstvo koje treba njegovati i čuvati. U većini slučajeva tekstove tuđih pisaca davaće drugim pismom. (U srpskim čitankama hrvatskih

Nada Iveljić

Vile Tavankinje ometaju pljačku

Počelo je teško vremensko razdoblje koje će potrajati duže nego što su vile mislile i daleko duže nego što su mislili prognani ljudi. Imajući na umu riječi vile Muđre, u dogovoru s ostalim stanovnicima šume – sada je sva priroda surađivala protiv zla – vile Tavankinje nastojale su spriječiti pljačku, što im je tek djelomično uspjelo. Najviše im je bilo žao umjetnika iz baroknoga dvorca, vrijednih slika, starijskih satova, vaza i namještaja. Sve su to blago već u prvom naletu odnijeli otmicači koji mu i ne znaju pravi cijenu: budžasto će ga prodati nekome tko je čuo za barok i ovaj predivni dvorac.

Nevenko Mazić, ilustracija priče

ŠKOLSKA KNJIGA • V. Oručić Fejzić

i bošnjačkih autora latinicom, u bošnjačkim srpskih ćirilicom.)

Istorija

Književnost ima tu sposobnost da sugestivno prikaže događaje u fiktivnoj i fikcionalnoj prošlosti, one koji se nikada nisu dogodili, ili barem nisu na prikazani način. Čitalac iz tačke gledišta pripovjedača ili lika svjedoči tim *događajima*, emotivno angažovan, zaboravljajući vremenom da se to čemu je *svjedočio* nije dogodilo, da je učestvovao u fikciji a ne u istoriji. Nacionalizam koristi književnost kao zamjenu za istoriju, jer je književnost kao umjetnost slobodna od odgovornosti od koje istorija kao nauka nije; da objektivno povezuje i tumači sve raspoložive činjenice i ne tvrdi ono što nije u stanju dokazati. U tako ispričanoj *istoriji* svaka nacija je ili pobjednica u pravednom odbrambenom ratu ili žrtva izdaje i agresije. Bošnjački nacionalizam koristi književnost u kreiranju slike o dinastiji Kotromanića; *Kameni spavač* Maka Dizdara nauči uprkos proizvodi *dobrog Bošnjanina* u mitu o moralno superiornim bogumilima kao žrtvama progona s istoka i sa zapada; ide-

alizuje se begovska prošlost (pa će *Ibrahimbegov ćo-šak* kotirati bolje nego *Mujagino junaštvo*). U hrvatskim čitankama veličaju se uskoci, gusari, odmetnici protiv Turaka, *kraljevi* iz doba srednjovjekovne samostalnosti. Srpska *istorija* predstavljena u čitankama slavi prvi srpski ustanak, hajdukovanje, pobjede u prvom svjetskom ratu i zlatni vijek Nemanjića. Istovremeno prikazuje srpski narod kao žrtvu turske surovosti, austrijske politike, njemačkog terora u Drugom svjetskom ratu.

Neprijatelji

U vezi sa proizvodnjom ove *herojsko-patničke* prošlosti stoji interes nacionalizma da se opiše/opāše neprijateljima.

U srpskom školskom književnom kanonu to su *Turci*, *Švabe*, katolici, poturice, ustaše, Albanci, u hrvatskim četnici, Mađari, Habsburgovci, Mleci, Turci, Srbi (žandari) u bošnjačkim Austrija. Bošnjačke čitanke daju prednost baladama i sevdalinkama ispred *muških*, junačkih, pjesama. Budući da je interes bošnjačkog nacionalizma tzv. zajedništvo u jedinstvenoj Bosni i Hercegovini, on književnost ne koristi kao sredstvo satanizacije druga dva *konstitutivna naroda*. Hrvatski nacionalizam, naprotiv, to čini na primjerima iz *domovinskog* rata, uvodeći u čitanke tekstove vezane za Vukovar i Dubrovnik.

Teritorija

Patriotizam kao najveća vrijednost koju škola afirmiše, a đaci je trebaju prigrliti, projektuje se prije svega na teritoriju. Slave se ljepote zavičaja i prirodne ljepote *domovine*, ali tako da se dovode u vezu sa drugim atributima nacije (stećci, manastiri, dijalekti...)

Za Bošnjake je domovina Bosna. Rijetko i Hercegovina, jer imaginarna domovina treba biti iznad administrativne; u skraćenom nazivu je sadržana bliskost. Bošnjačka Bosna je dobroćudna, miroljubiva, gostoprmljiva, naivna; i istovremeno zbog svega toga izložena nasilju. Za Srbe je domovina tamo gdje je srpska duša (Šantić), ili srpski grob, ili srpske kosti (Jakšić). Domovina je osim u sadašnjim granicama i na tlu koje je slobodno ili odbranjeno (Republika Srpska, Crna Gora), ili koje je izgubljeno za političkim stolom (dijelovi Hrvatske, Dubrovnik). Hrvatske čitanke vide domovinu kao zemlju Hrvata, raskošne ljepote čija je kruna Dubrovnik, često idealizovana očima emigranata ko-

ji sanjaju povratak. Hercegovina se prepoznaje kao zemlja otaca i djedova, krševita i surova, ali sunčana i slobodna. Ni srpski ni hrvatski nacionalizam ne vidi državu Bosnu i Hercegovinu kao domovinu.

Simboli

Nacija se okuplja oko zastave, grba i himne. Ali književnost može simbolima učiniti književne likove, motive, pa čak i pisce. U srpskom simboličkom arsenalu to su pjesnici (Đura Jakšić, Dučić), pjesme (*Plava grobnica*, *Simonida*), likovi (seljaka u opancima, pod šajkačom). Simboličku vrijednost imaju poprišta bitaka, grobovi, životinje (vuk, soko, at) i gusle. Bošnjačke čitanke stavljaju u prvi plan stećke, prije svega motiv čovjeka s podignutom desnom rukom. Ćilim, česma, most su također česti motivi. U hrvatskim čitankama veliku simboličku vrijednost imaju šahovnica, trobojka, križ, ribari, težaci, majke, vinova loza, kruh i vino. Na ilustracijama su česti glagoljica i morski motivi. Srpske i hrvatske čitanke za primjer teksta nacionalne himne uzimaju himnu Srbije, odnosno Hrvatske.

Vjera i tradicija

Religioznost ispoljena kao učešće u ritualima jedne od tri konfesije – katoličke, islamske i pravoslavne, ključni je razlikovni element u reprezentaciji svakog od tri nacionalizma u Bosni i Hercegovine. Pobožnost je poželjna vrijednost i škola ima zadaću da je afirmiše.

U srpskim čitankama gaji se kult svetosavlja, česte su ilustracije s motivima manastira, fresaka ili ikona. Učenicima se sugerije da su vjera i nacija nerazdvojivi i da je promjena vjere moralno neprihvatljiva (*Pilipenda*). U hrvatskim čitankama biblijski tekstovi i tekstovi s religioznim motivima ne tumače se kritički i imaju funkciju agitovanja za pobožnost. Česte su ilustracije s motivima križa, gospe, bogomolja. Bošnjačke čitanke češće će posegnuti za tekstovim pisaca iz zemalja islamskog kruga. (Taha, Pamuk)

Sva tri nacionalizma nastoje izostaviti tekstove koji propituju religioznost ili koji pozivaju učenike da o tome kritički promišljaju. Ako poneki promakne toj strogoj pažnji, pobožnost se ne dovodi u pitanje ili se smisao teksta tumači u njenu korist. (*1001 noć*, *Veče na školju*).

ТРАГАЈЕ ЗА СМЈЕЦИЈОМ

Ko je bila Katarina Kosača? Šta znaš o njoj iz povijesti? Koje je to vrijeme u historiji Bosne u kojemu ona živi? Šta znaš o tom historijskom vremenu? A šta ovdje doznajemo o Katarini Kosači? Hajdemo postupno!

Drama *Katarina Kosača* je drama u jednom djelu i dvadeset dvije slike. Ovdje donosimo ulomak iz desete slike. Šta u njemu saznajemo? Šta se to u njemu događa? Koliko se likova pojavljuje? Koji su? Šta je koji od njih? Nabroji! Šta koji od njih radi? Reci svojim riječima kako ih doživljavaš po onome što govore? Kako ih je pisac u dijalogu, razgovoru okarakterizirao, oslikao?

Ko dominira ovom slikom? Šta on to čini? Šta govori? Zašto? Koja to opasnost prijeti Bosni? Kako kralj misli prevladati tu opasnost? U koga se on uzda? Koliko su mu važni saveznici? Koji su to njegovi potencijalni (mogući) saveznici?

134

Razgovor o djelu

MJESTO LJUBAVI, MJESTO SMRTI

Zlatko Tomićić

Ovdje je umro moj did, na svojoj rijeci, svom kamenu. Daj, Bože, da i moj otac svojim mrtvim tijelom sastavi ovu zemlju; da nigdje ne padne gđe mu nije dato.

Ljubim to mjesto čiste ljubavi, mjesto spikljave smrti, kao što se ljube krv i zlato. Ovdje su svi moji stajali u snu i u gladi, u zvjetu kruha i vina. Daj, Bože, da ova zemlja ostane uvijek samo moja i mog sina.

UČENIČKI PRAĆENJE

- Zašto je pjesnik mjesto smrti proglasio mjestom ljubavi? Šta je to povezuje čud svojim životom i svojom smrću?
- Zbog čega je pjesnik smislio želju da i njegov otac umre? U koje pakovanje na izabno mjestu? Kako je to dublja veza između ljudi i zemlje, tj. njihove zemlje, o kojoj govori ova pjesma?
- Kojom pjesničkom slikom i riječima pjesnik izraze svoj odnos (osjećaj) prema prirodi i zemlji? Na kojoj usporednoj gradbi to slika?
- Kako osjetiti pjesnikovu stružu pjesme? Što je njome iskazano: nj namu dubrok zvezikajni osjećaj ili bi? Šta možda ljubav osjećaj?
- Na koji se kraj podsjeća pjesma? Zaključiti to iz njenim konvencijama govora i bilješke u pjesniku.

TEKSTOVNE VEŠTAČKE PITANJE

- U koju bi vrstu lirskih pjesama ti osobno uvrstio ovu pjesmu:
 - a) u intimno pjesama,
 - b) u socijalne pjesme, ili
 - c) u rodoljubne pjesme?

Dosta prostora u čitankama dobiće tekstovi u kojima se opisuje život na selu, prije svih forme usmene književnosti u kojima se opisuju običaji i afirmiše tradicija. Srpska čitanka naglašavaće porodične vrijednosti, seljaštvo, zemljoradnju. (Zato će npr. Glišićeva *Prova brazda* dobiti prvenstvo pred *Glavom šećera*). Hrvatska čitanka isticaće ljepotu kršćanskih blagdana (Božić, Uskrs) i birati tekstove s tim motivima. Bošnjacka će favorizovati sevdalinku kao pjesmu muslimanskog gradskog stanovništva. Svi će jezik predstavljati kao važan aspekt kulturnog naslijeđa.

Rod, patrijarhat

U vezi s rodnim pitanjima, sva tri nacionalizma ne koriste čitanke za pokretanje rasprave o seksualnosti; ne biraju se tekstovi koji uvode erotiku kao temu. Patrijarhat je naciji (zasnovanoj na hijerarhiji otac porodice – vođa naroda – bog) prihvatljiva društvena struktura i u čitankama se ne problematizuje. Idealizuje se romantična heteroseksualna ljubav, žena je prije svega majka (ako nije ratni plijen, kao u epskoj pjesmi *Budalina Tale*). Rijetki

su tekstovi u kojima su junakinje djevojčice i u kojima se govori o svijetu iz njihove perspektive i iz njihovog iskustva. U srpskim čitankama ne poštuje se rodna korektnost u obraćanju đacima.

3.

Sva tri nacionalizma služe se u čitankama istim postupcima indoktrinacije.

a. Pažnja učenika često se skreće sa bitnog na nebitno, sa sadržaja na formu, sa *etike* na *estetiku*, sa ideje djela i vrijednosti koja se zastupa na književne postupke, sa socijalnog na nacionalno ili se univerzalne vrijednosti zanemaruju za račun partikularnih.

b. U obradi tekstova izriču se nejasni stavovi, ne razjašnjava se metod, činjenice povezuju proizvoljno, logika se ne primjenjuje, završava se u nedorečenosti. Stav zamjenjuje aluzija. Potiču se osjećanja umjesto da se angažuje razum. Nacionalizam pribavlja saglasnost o vrijednostima a bez propitivanja, argumentacije, kritike.

c. Zaključuje se na malom i pogodnom uzorku, i iz tog uzorka se proizvoljno uopštava. Namjerno se ne sagledava cjelina, ne ispituju se svi mogući

aspekti, ne angažuje se kritička svijest. Ističu se vlastite vrijednosti. Objektivna i stručna analiza posuđuje svoj legitimitet zaključcima koji su izvedeni na selektivnom uzorku.

d. Činjenice se prikazuju ili tumače pogrešno i laž se proizvodi u istinu. Tlapnja postaje opipljiva. Subjektivnost se prerađuje u objektivnost!! Predmet je ono čega nema, ali što se stvorilo i što se treba održati. Književnost se konstituše kao alternativna (etnička) istorija. Retorika zamjenjuje logiku; korisne su fraze i dvosmislenosti. Umjesto termina koriste se metafore. (Ovaj postupak je instrument ideologije infiltrirane u nauku. *Teorija* koja ne objašnjava pojave nego ih imenuje, terminološki uređuje umjesto da ih razumije, primjer je mistifikacije.)

e. Jednim tekstom se priziva drugi. Tekst u čitanci se ne interpretira, nego se u vezi s njim pokreće rasprava o temama koje su za ideologiju važnije od tema koje nudi tekst. Asocijacije razaraju usredsređenost na predmet. Postupak je koristan kada ponuđeni tekst ne pruža dovoljno prostora/mogućnosti ideologiji da afirmiše svoje vrijednosti. Nastava književnosti je u ovom smislu blagorodna, jer raznovrsnost tema multiplicira mogućnosti da se asocijacijama pažnja preusmjeri na istoriju, kulturu, politiku, tradiciju, religiju...

f. Namjerno pogrešno ili nepotpuno tumačenje, s ciljem da se u tuđi smisao ubaci (usadi, umetne, podmetne) vlastiti, da se tuđe vrijednosti zamijene svojim. Postupak je koristan kada su vrijednosti u tekstu takve da podrivaju autoritet ideologije. Tumačenja će previđati satiru, mane će pretvarati u vrline (i obratno), iz korpusa književnih djela biraće se oni tekstovi ili odlomci koji će na određenu temu gledati iz perspektive bliske ideologiji.

g. Izbjegavanje rasprave, namjerno previđanje drugog i drugačijeg. Ignorišu se rodne studije, drugi i drugost... Umjesto rasprave o drugom ili polemike s drugim pojačava se intonacija, egzaltacija se pretpostavlja argumentaciji. Ne podstiče se kritičko mišljenje. Ohrabruje se povjerenje u stereotipe. Ignorancija se prepoznaje u izostavljanju interpretacije, ali i u tumačenjima koja odbijaju uvesti *opoziciju* u raspravu; u vezi s religioznim tekstovima u pravilu se ne daju naučna saznanja o istorijatu zapisa, učenici se ne upozoravaju na intertekstualnost i ne preispituje se *svetost* tih tekstova.

4.

U sadržaju čitanki moguće je prepoznati ključne tačke političkih programa svakog od tri bosansko-hercegovačka *konstitutivna* nacionalizma. Srpski i hrvatski ne vide Bosnu i Hercegovinu kao pravni okvir za ostvarenje svojih ciljeva. Oba se oslanjaju na veze s *maticama* i koriste njihove raspoložive resurse. Ne pokazuju interes da u obrazovnom sistemu jačaju svijest đaka o *pripadnosti državi Bosni i Hercegovini* (što je jedan od ciljeva obrazovanja naveden u Okvirnom zakonu, jednako ideološki usiljen), nego prednost daju *razvijanju svijesti o vlastitom kulturnom identitetu, jeziku i tradiciji*. Bošnjački nacionalizam strateški je u podređenom položaju; ne samo zato što je u ratu pretrpio najveću štetu i što nema logističku podršku kakvu imaju druga dva nego je s *razvijanjem vlastitog kulturnog identeta* počeo s velikim zakašnjenjem i taj proces još nije završio. Budući da sebe ne vidi izvan granica države Bosne i Hercegovine, on veliku energiju ulaže u kompromise s partnerima koji nisu spremni na ustupke. Njegovi nastavni planovi i programi i njegove čitanke daju dvije trećine prostora *nebošnjačkim* piscima i tekstovima, ali iza te aritmetičke korektnosti stoji isto shvatanje obrazovanja kao državnog ideološkog aparata. Bošnjačke čitanke u poređenju sa srpskim i hrvatskim su nedorečene, konfuzne, *šizofrene* u nastojanju da istovremeno budu i *bosankohercegovačke* i *bošnjačke*. Kao instrument bošnjačkog *nacionalizma u izgradnji* nastava književnosti osuđena je na privremena i površna rješenja, bez solidne infrastrukture i bez jasnih (makar i diskriminatorских) standarda. Improvizacije kojima je posvećeno prvo poglavlje ove knjige ilustracija su takvog stanja.

5.

Da se književnost u obrazovanom sistemu koristi kao sredstvo indoktrinacije nije ni teško ni jednostavno dokazati. Lako je jer je nacionalizam na svojoj zaposjednutoj teritoriji bahat i neosjetljiv za interese i prava drugih, pa nema potrebe za mimikrijom, a komplikovano jer je odgovornost anonimno-kolektivna i prikrivena u podrazumijevanju da alternative nema. U tom prećutnom konsenzusu da je zadatak književnosti uzgoj patriotizma ne očekuju se pitanja o šteti koju trpe objektivnost, logika, istina, pravičnost, uopšte univerzalne ljudske vrijednosti. A kad se i ako se ona ipak uobličie, kome ih postaviti? Nastavniku, ili struci koja potpisuje udžbenik

Pozorište/teatar

Pozorište ili kazalište je prostor namijenjen za izvođenje **drame, opere, baleta**. Prostor na kome se izvodi predstava zove se **pozornica, scena**, ili **bina**. Ostali pozorišni prostori su: **gledalište sa parterom, galerijom, ložama i balkonima**.

Pozornicu čine i glumci koji se kreću i drugi predmeti neophodni za predstavu. **Kulise** predstavljaju jednu od dekoracija smještenih na stranama pozornice. U pozorišnoj predstavi najbitniji su tri elementa: **glumci** ili drugi **sudionici scenskog djela** koje se izvodi na **pozornici** (opera, balet...), **prostor** i **publika**.

Važnu ulogu u svakoj pozorišnoj (kazališnoj) predstavi ima **scenografija** koja podrazumijeva pripremanje pozornice za predstavu. O scenografiji brine pozorišni slikar, **scenograf/scenografkinja**.

Pozornica (bina/scena)

(autori, urednici, recenzenti, prosvjetno-pedagoški zavodi), ili autoritetima koji stoje iza nastavnih planova i programa (najčešće s Univerziteta)? I kako – otvorenim pismom, ili kroz parlamentarnu proceduru, ili telefonom direktno u program?

Čitanke, sa sadržajem koji ispunjava želje i zahtjeve ideologije, nude neka imena i otvaraju prostor za raspravu o kvalitetu, ciljevima i odgovornosti. Prigovor da je njihova važnost precijenjena jer nastavnici ionako ne rade po čitankama i ne slijede ponuđena interpretacijska rješenja, ne umanjuje značaj te rasprave jer mi uistinu ne znamo po čemu nastavnici rade i šta u svom radu slijede. Ono što vidimo kao rezultat tog tajanstvenog posla opisano je na početku ovog uvoda: njihovi đaci, nakon što napuste učionice, uz rijetke izuzetke, ne čitaju književna djela, ili čitaju pretežno trivijalno i komercijalno štivo, ne posjećuju književne večeri i tribine, ne produžavaju članstva u bibliotekama, ne prate (pa je zato na tržištu sve manje ima) književnu periodiku. Istovremeno, većina ih nije razvila jezičku kreativnost i nema razvijenu sposobnost pažljivog i aktivnog čitanja/slušanja i razumijevanja tuđih iskaza.

RAZGOVOR O DJELU

▶ Koji osjećaji ubudućinu pjesnika? Koje mu se slike javljaju? Čime su potaknuti pjesnikovi osjećaji i slike koje mu se privlače? Kako se zove takva vrsta lirskih pjesama?

▶ Koje zračenje (pravno ili preneseno) otkrivaju u stihovima:

• prve strofe:

Kruc nož bez svanuća plivo: naše lade,

...

Kruc nikje rješene – (...)

• treće i četvrte strofe:

Nad njom sa tr otuge

Što se neslućuje vrli srušena mrušta,

Svirale čuje uletu, simbol malog puška,

Da naivne korac: odložit' fugu:

voć se naglo: znač lomešava liket

Učjasni!

▶ Otkud vrstu stihova u pjesmi. Imanju je.

Vojko Klobučar, ilustracija

UPOZNAJ AUTORA

VINKO NIKOLIĆ (Šibenik, 1912. – 1997.) najmoćniji je predstavnik hrvatske književnosti u emigraciji. Poput brojnih hrvatskih rođoljuba i on je u selanju 1945. napustio je domovinu te je živio i djelovao u inozemstvu, pretežno u Argentini i u Španjolskoj. U inozemstvu je uređivao poznati književni časopis „Hrvatska ravlica“. Godine 1990. vratio se u domovinu i živio u Zagrebu. Pisao je pjesme na književnom jeziku i na rodnoj čakavštini, a u njima je govorio o ljepotama zavičaja i domovine, ali i o nostalgijski za njima. Autor je više zbirki pjesama, među kojima su *Švicarski putovi*, *Izgubljena domovina*, *Oskurno proljeće*, *Molitva za majku Hrvatsku*, *Gorak je zemlje krup*. Nikolić je pisao i esaje, uređivao antologije, a posebno su zanimljivi njegova autobiografske knjige (*Prvih vratima domovine* i dr.).

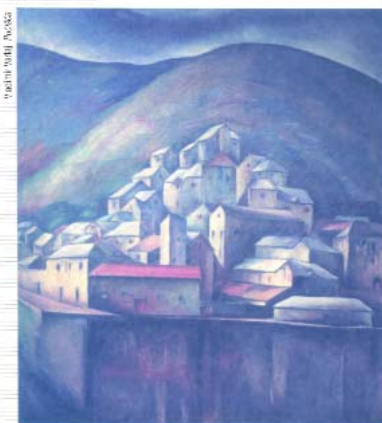
Otkud tako kržljiv plod na tako brižno (i tajno!) njegovanom stablu? Šta su i kako su mjerljivi rezultati rada nastavnika i nastavnica književnosti? Prema ostvarenju kojih ciljeva oni određuju svoj uspjeh ili neuspjeh, u tom djelovanju izvan okvira postavljenih nastavnim planom i programom, transparentnog jedino u čitankama? Drugo, u kakvom je odnosu taj tajanstveni posao koji oni rade iza zatvorenih vrata svojih učionica sa ideološkim ciljevima nastave književnosti koji su ovdje pobrojani i prepoznati u odobrenim i javno dostupnim udžbenicima? Za koje se vrijednosti zalažu, ako ne za vrijednosti nacionalizma? Zašto to čine tajno, i tajno od koga; od države, od kolega, od roditelja, od đaka, od struke? Šta je u toj tajnosti dobro i kako ona doprinosi ostvarenju njihovih tajanstvenih ciljeva? Zašto misle da lične resurse i potencijale trebaju trošiti na prikriivanje i kamufliranje umjesto na javno djelovanje u polju obrazovanja s ciljem da se državnoj ideologiji ospori i oduzme pravo na indoktrinaciju? Dok taj odgovor ne bude glasnjiji od mrmljanja, ili dok ne bude vidljiv u doprinosu koji književnost može dati zastupanju opštih humanističkih vrije-

TUESDAY, 17.

FRIDAY, 20.

VEČE NA ŠKOLJU

Aleksa Šantić

Pučina plava
Spava.
Prohladni pada mirak;
Vrh hriđi crne
Irne
Zadiji rumeni zrak.
I jeca zvono,
Bono,
Po kršu dršće zvuk.
S uzdahom tuge
Duge
U bogi moli puk.
Kleče kosturi
suri
Pred likom boga svog –
Istu... No tamo
Samo
Čuti raspeti bog...
I san sve bliže
Suje.
Prohladni pada mirak;
Vrh hriđi crne
Irne
Zadiji rumeni zrak.

PITANJA I ODGOVORI

- Koji osjećaj izražava ova pjesma? U koji tonalno motiv?
- U koji je prostor pjesma situirana?
- Kojim pjesničkim sredstvima pjesnik dočarava ugoda?
- Učiti elemente ritma i ritma. Kako se običaju ime oslon, vokala i konsonanta, akcentuacija i kušine vrh hriđi, crne irne, plava spava, žiće staze, vrh hriđi crne, irne.
- Kojim slikama i kojim metaforama pjesnik dočarava ugoda? Kako razumljivo slikar, jeca zvono, uršće zvuk ili kleče kosturi, čuti raspeti bog?

PITANJA I ODGOVORI

- Neki pjesnik izložio je različite uređujućim ritam, odnos akcenta, dužina i stanke koje su, uz brzinu ekspanzivnosti vokala i konsonanta, temeljne vrijednosti pjesme.

— Uzročica "da proširi" u odgovoru "zapitanog" jača je, naglašena, iz nje se osjeti ponos i lat bosanskoj čovjeka.

• Završnim stihovima, odgovorom "zapitanog", dobili smo jaku poentu / ideju pjesme: Bosna je prikosna i ponosna zemlja. Bosni je, kaže pjesnik u komentaru ove pjesme "bilo suđeno da sanja o pravdi, da radi za pravdu i da na nju čeka, ali da je ne dočeka".

NOVI KNJIŽEVNI POJMOVI

Lirska pjesma kraće je književno djelo napisano najčešće u stihu. Iskoriste različita osjećanja i misli. U nekim su pjesmama jače iskazano osjećanja, a u nekim misli. Najčešća je pojava da su i osjećanja i misli međusobno čvrsto isprepleteni.

Lirska pjesma koja je prožeta osjećanjima ljubavi prema zavičaju, domovini, njezinim ljepotama, ljudima itd zove se **rodoljubiva, domoljubna** ili **patriotska** (lat *patria* domovina) pjesma.

58

dnosti proklamovanih za ciljeve obrazovanja, čitanke ostaju najjasniji čvrst i opipljiv trag šunjanja ideologije oko učionice.

Osamnaest čitanke iz kojih su primjeri predstavljani u ovoj knjizi višestruko je manji od broja udžbenika jezika i književnosti pročitanih i obrađenih istom pažnjom i metodom. Nisu svi prepoznati primjeri indoktrinacije iz jedne čitanke ni uvršteni u ovaj izbor. To praktično znači da bi njihov ukupan broj, u svim udžbenicima maternjeg jezika i književnosti, od prvog osnovne do četvrtog razreda srednje škole, u sva tri obrazovna sektora u Bosni i Hercegovini, premašio par hiljada. Zašto su izdvojeni ovi a ne neki drugi uglavnom je stvar slučaja, osim kada se ciljano tražio određeni postupak indoktrinacije ili primjer iz određenog sektora. Koliko ih ukupno tačno ima zavisi od toga šta se broji, odnosno šta građa tačno obuhvata; samo čitanke za osnovnu školu, i/ili čitanke za gimnazije, ili i za stručne srednje škole, da li samo one koje su aktuelne, ili sve koje su bile odobrene u nekom vremenskom periodu, samo unutar jedne nacije, ili sve tri. Ali to nije pitanje na

koje se ovdje odgovara, nego: zašto bismo bili zadovoljni obrazovanjem u kojem postoji makar i jedan ovakav primjer korištenja književnosti u svrhu indoktrinacije?

6.

Važan dio ove knjige jesu kopije stranica čitanke slučajnim odabirom uvrštenih u korpus građe za istraživanje. One se ovdje prilažu ne samo kao *dokazni materijal* i potvrda da su primjeri korektno navedeni nego i kao prilika da čitalac stekne uvid u način na koji su oni grafički predstavljani. To se čini uprkos izričitoj zabrani koju većina udžbenika naglašava na *impresumskoj* stranici (npr: *nijedan dio ove knjige ne smije se množavati, niti na bilo koji način reproducirati bez nakladnikovog pismenog odobrenja.*) jer se ovaj zahtjev razumije samo kao upozorenje protiv namjere da se izdavaču nanese materijalna šteta. Međutim, udžbenik nije bilo koja knjiga nego knjiga koja formira vrednosno prosuđivanje i razvija kritičko mišljenje i stoga profit izdavača ne može biti važniji od štete koju eventualno njegov proizvod može načiniti. Drugim riječima, polje obrazovanja možda više nego i jedno

O POZORIŠNIM IZRAŽAJNIM SREDSTVIMA...

- Elementi bez kojih ne može postojati pozorišna predstava su: **glumci, scenska radnja i publika.**
- **Glumci i glumice** umjetnici su koji se iskazuju kroz scensku radnju i umjetničko predstavljaju lika. Oni svoj umjetnički talenat, znanje i vještine koriste u pozorišnim predstavama kako bi što vjerodostojnije dočarali neki lik.
- **Gluma** je oblik umjetničkog scenskog izražavanja. Pomoću glume glumci izražajnim sredstvima (govor, pokret, mimika...) тумачe različite likove, **najčešće iz dramske književnosti.**
- **Govor** je jedno od osnovnih izražajnih sredstava scenskih izvođača (glumica i glumaca). Kada se glumci / glumice scenski izražavaju putem govora, oni svoju pažnju posebno usredotočuju na govor likova.

→ **Kostimografija** je umjetnička disciplina koja se bavi scenskim kostimom za potrebe filma, pozorišne predstave i ostalih scenskih umjetnosti. Kostimografijom se bave **kostimografi / kostimografkinje**. Oni istražuju osnovne podatke o zemlji, ljudima, stilu odijevanja i općenito načinu života u vremenu kojim se bave pojedina scenska djela, i na osnovu tih saznanja pokušavaju dočarati sadržaje djela.

Scene iz opere *Kavalarijada*

→ **Scenografija** je likovno osmišljavanje prostora pojedinih činova (u pozorištu), ili kadrova (na filmu). Scenografi / scenografkinje nose brinu da taj prostor bude u skladu sa zahtjevima djela koje treba prenijeti na scenu. Danas se pojam scenografije proširio na svako osmišljavanje prostora namijenjenoj nekoj javnoj izvedbi (izložbe, priredbe i druga kulturna događanja).

drugo treba biti slobodno za argumentovanu javnu raspravu i svaki dio svakog udžbenika u tom smislu *smije se i mora umnožavati*.

Najzad, zašto bi izdavačke kuće imale monopol? Zašto roditelji moraju plaćati indoktrinaciju djece? Zašto se pisani sadržaji obrazovanja ni bi tretirali kao javno dobro i bili dostupni besplatno? Naravno, kao javno dobro svih građana, a ne većine, ili, u konačnom, elite koja tu većinu zastupa.

7.

Na još jedno pitanje potrebno je ovdje odgovoriti: zašto je analiza sadržaja bošnjačkih, srpskih i hrvatskih čitanke *dramatizovana* u formi đačkog dnevnika?

Razloga je nekoliko.

Prvo, dramatizacija razbija monotoniju koja bi nužno bila rezultat ponavljanja jednog te istog zaključka: da je književnost sredstvo indoktrinacije. Istovremeno, dijalog ne umanjuje argumente rasprave koja se pokreće o istraženoj i predloženoj građi.

Drugo, dramatizacija uvodi u raspravu o indoktrinaciji literaturom u školskoj praksi perspektivu

Crvenkapica

Pajo Kanižaj

Kad je Crvenkapica došla ista uvijek ista šuma i uvijek isti vuk, izašla je iz svoje priče i prošetala maksimirskom šumom.

I sve je bilo dobro dok nije, privučena galamom, došla na stadion. Poslije je bilo još bolje.

Zaljubila se u jednog momka u plavoj majici, koji se borio kao vuk. Sad Crvenkapica nosi plavu kapu i besplatno ulazi na sjever, a poslije utakmice njezine su i ostale strane svijeta.

Mačak sa kazališnu predstavu *Crvenkapica*

RAZGOVOR O DJELU

- ▶ Koja li je od navedenih kratkih priča (bajke) najzanimljivija, a koja najmanje? Što je tim pričama zajedničko u njihovom književnom obliku? Na čemu se temelji humor u Paljetkovoj bajci o šapov?
- ▶ Kojim se vrstom (književnim izvorom) poslužio pripovjedač i kako ga je upotrijebio? (Šteti se imenim priča sa stičnim pretvorbama ljudi u životinje i obrnuto.)
- ▶ Oram najtvorn radnjom i postupcima likova, kojim se izrazom posebice pojačava humorističnost priče na njezinu svrhu?
- ▶ Što je duhovito i maštovito u Paljetkovoj priči o maloj sobi?

- ▶ Na kakav način i duhoviti način pripovjedač riješava odnose velikog svijeta i malog prostora?
- ▶ U čemu se očituje pripovjedačeva duhovita igra riječima? Zakuži li iz upotrebe pojma atomizma.
- ▶ Kako je u Kanižajevoj *Crvenkapici* osuštetenjena poznata priča? Kakvoj je preobrazbu doživjela? I koje je vrijedno i prostor smještena?
- ▶ Što u priči označuje riječ (pojmi) sjever? Na čemu se oslanja?
- ▶ Koji je preneseni smisao rečenice da su Crvenkapici poslije utakmice njezine i ostale strane svijeta?

(UPOZNAJ AUTORA na stranici 120.)

djeteta i roditelja (ili staratelja). Zato su neki likovi na momente starmali, jer izgovaraju rečenice koje nisu realno i uvjerljivo njihove, nego onih koji imaju obavezu da štite njihova prava i interese, a koji se ne moraju nužno priklanjati nametnutim nacionalističkim vrijednostima.

Treće, dramatizacijom analize sadržaja čitanke uključuje se u raspravu odgovornost nastavnika. Oni su ovdje predstavljeni kao karikatura odanosti i lojalnosti državnom ideološkom obrazovnom aparatu, jer se ne vidi jasno kada i kako oni to nisu, ali je svaka sličnost s konkretnim pojedincima slučajna.

Dalje, dramatizacija otvara mogućnost da bi se za ovako predstavljenu temu mogli zainteresovati i sami đaci i možda studenti književnosti i budućih nastavnika. Oni će znati da ovako zaoštreni i polarizovani stavovi ne odražavaju njihovu realnost, ali će možda shvatiti da nju ne odražavaju ni njihove čitanke. I možda će posumnjati u *istine* koje im se isporučuju metodama laži, obmane, prisile, prikrivanja i ignorisanja. Tom nadom nadahnuta je ova knjiga. ●

Prvi put sa sinom među školskim klupama

NEMA UČENJA BEZ MUČENJA

Zoran Čatić

Treći sam razred.
Treći smo razred.
Ustvari, treći je razred.
Komplikovano je objasniti, ali sve tri formulacije su tačne. Prva je jednina. Druga se odnosi na nas kao roditelje, dakle množina. A treća se odnosi na njegovo veličanstvo.
Za razliku od njega, nama ide mnogo teže.

Masa i druge priče

Treći razred, drugi put

Masa, ličnost, životne zajednice i druge priče

Treći sam razred.

Treći smo razred.

Ustvari, treći je razred.

Komplikovano je objasniti, ali sve tri formulacije su tačne. Prva je jednina. Druga se odnosi na nas kao roditelje, dakle množina. A treća se odnosi na njegovo veličanstvo.

Za razliku od njega, nama ide mnogo teže.

Šta ste danas radili u školi?

Ništa.

Kako misliš ništa, sjedili i buljili u prazno?

Jo, tata, jesi dosadan s tim fazonima.

Pa nauči se da odgovaraš na postavljena pitanja.

Šta je bio prvi čas?

Matematika.

Foto: Enes Kurtović

I šta ste radili?

Masu.

Šta masu?

Otkud ja znam.

Pa šta si slušao, zašto nisi pitao ako ti nije jasno?

Hajde pročitaj mi lekciju.

Joooj, jesi pegla.

Daću ja tebi peglu, čitaj šta piše...

Mjerenjem mase upoređuje se masa koja se mjeri sa onom masom koja se mjeri.

Sad već postaješ bezobrazan, molim te pročitaj to kako treba.

Mjerenjem mase upoređuje se masa koja se mjeri sa onom masom koja se mjeri.

Ozbiljan sam, pročitaj to kako je napisano!!!

MJERENJEM MASE UPOREĐUJE SE MASA KOJA SE MJERI SA ONOM MASOM KOJA SE MJERI!

Daj mi tu knjigu ovamo da vidim!!!

(DRAMATURŠKA PAUZA)

Šta je sad, tata?

Ništa.

Kako misliš ništa, zašto sjediš i buljiš u prazno.

To je stara priča. Iz drugog razreda.

Sretnog perioda za koji sam mislio da je samo vrijeme u kojem se prilagođavam ponovnom povratku u školske klupe, ovoga puta u svojstvu oca.

Razmišljao sam da su zato i uveli devetogodišnje obrazovanje, kako bi roditelji imali vremena da se pripreme, prije no što počnu ozbiljno da uče...

Šta znači ličnost?

Kako to misliš?

Pa fino, u čitanci piše, moja tetka je ličnost.

Vidi sine, ne možeš stvari, kako to odrasli kažu, vaditi iz konteksta. Hoću reći, ne smiješ čitati niti govoriti samo dijelove rečenice, jer onda one nemaju smisao ili imaju potpuno pogrešan. Na taj način se u svijetu odraslih radi mnogo stvari koje nisu dobre, već ljudima čine loše. Zato pametne čike i tete koji pišu udžbenike, vode računa da svi tekstovi i rečenice budu razumljivi i jasni. Da li ti je to jasno?

Da tata.

Odlično, hajde sad pročitaj cijelu rečenicu.

Moja tetka je ličnost.

Većina kreatora i autora udžbenika osnovnog obrazovanja su u suprotnosti sa Frojdomovom teorijom koja kaže da razvoj ličnosti uglavnom završava do 5 godine.

Pritom ne mislim ništa loše, da ne bude zabune.

Samo sam sve uvjereniji, kako škola odmiče, (a gradivo se gomila) da se njihove ličnosti još uvijek i paralelno razvijaju sa procesom ponovnog uspostavljanja društveno-političkog sistema u BiH. Svako ima pravo na izbor i slobodni odabir načina života unutar životne zajednice.

Šta ima u školi?

Ništa.

Ni đaka, ni učiteljice, ni table...

Fakat si dosadan...

Dobro, hajmo redom. Prvi čas...

Moja okolina, učili novu lekciju.

O čemu?

Vinograd.

Super. Sjećaš se ljetos kada smo išli na more, pa kad smo prolazili pored Mostara pokazivali smo ti velike vinograde kraj puta...

Ne.

Šta ne?

Ne sjećam se.

Kako se...ma nema veze, znaš šta je vinograd?

Znam. Životna zajednica vinove loze i životinja.

Vidi dušo. Kad nešto ne znaš, bolje je reći da ne znaš nego da lupáš gluposti. Nije sramota ne znati, sramota je ne htjeti...

Tata! Vinograd je životna zajednica vinove loze i životinja.

Ti baš uporan u lupetanju, donesi mi knjigu.

"Vinograd je životna zajednica vinove loze i životinja."

RODITELJSKA PAŽNJA !!!

RAZMISLI I ODGOVORI

Uporedi mjerenje mase sa količinom gluposti. Kakav je omjer?

Da li se ti smatraš ličnošću? Kakvom?

Kakva je razlika između vinograda, livade, šume, njive i vrta?

Šta im je zajedničko?

DA LI STE ZNALI?

Okvirni Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH

Svrha obrazovanja Član 2.

Svrha obrazovanja je da, kroz optimalni intelektualni, fizički, moralni i društveni razvoj pojedinca, u skladu s njegovim mogućnostima i sposobnostima, doprinese stvaranju društva zasnovanog na vladavini zakona i poštivanju ljudskih prava, te doprinese njegovom ekonomskom razvoju koji će osigurati najbolji životni standard za sve građane.

"Livada i šuma su životne zajednice raznih biljaka, životinja i insekata."

"Šuma je velika životna zajednica biljaka i životinja."

"Njiva je životna zajednica u kojoj zajedno žive biljke i životinje."

"Vrt (bašča) je životna zajednica u kojoj zajedno žive biljke i životinje."

Asocijativno komutativna deskripcija(1)

Ne pravim se pametan, nije mi namjera – ni mogućnost.

Ovo ja googlam da mogu sinu dati tačan i precizan odgovor šta je deskripcija književnog teksta. Neću da ispadnem glup. Ne želim "pasti" u očima djeteta. Uzalud. Jer već sljedećim pitanjem koje će uslijediti, nepovratno...

(1) Deskripcija (lat. descriptio) opisivanje, prikazivanje, ocrtaivanje; opis

RODITELJSKA PAŽNJA !!!

RAZMISLI I ODGOVORI

Ivu Andrića znate?

- preko Kusturice
- preko Milice
- preko Drine

DA LI STE ZNALI?

Množenje matrica ima sljedeća svojstva:

$(AB)C = A(BC)$ za sve k -sa- m matrice A , m -sa- n matrice B i n -sa- p matrice C (asocijativnost).

$(A + B)C = AC + BC$ za sve m -sa- n matrice A i B i n -sa- k matrice C (desna distributivnost).

$C(A + B) = CA + CB$ za sve m -sa- n matrice A i B i k -sa- m matrice C (lijeva distributivnost).

Valja znati da komutativnost ne vrijedi u općem slučaju; ako su dane matrice A i B , čak i ako su oba umnoška definirana, u općem slučaju je $AB \neq BA$.

Posebno, skup $M(n, R)$ svih kvadratnih matrica reda n je realna asocijativna algebra sa jedinicom, koja je nekomutativna za $n \geq 2$.

A zašto onda ne kažu jednostavno opisivanje književnog teksta?

Zato što se u školu ide da bi se naučile stvari koje se ne znaju.

Pa čemu onda služi google?

Sine dragi, nije internet uvijek postojao, pa da se moglo tako lako saznati sve što ti treba. Ivo Andrić, jedan sjajan pisac kojeg ćeš čitati u šk... (zasajtajem na trenutak, nisam siguran da li je on u "našem" planu i programu uopšte uvršten u lektiru)... kad malo porasteš je, kažu, po pet dana tražio odgovarajuću riječ pišući priče...

I nije imao internet?

Ne, u to doba internet nije postojao.

Pa gdje je onda tražio?

U knjigama. Mnogo je čitao i proučavao, trudeći se da...

Dobro, skont'o sam šta hoćeš da kažeš.

Bravo, zlato tatino pametno i šta je zaključak?

Zavisi...

Šta zavisi? Od čega?

Pa od toga hoće li internet postojati u budućnosti. Ne kontam a nemam pojma koga da pitam, čemu značaj stranih riječi i izraza u obrazovanju ovog uzrasta. Na googleu nema ništa o tome, a ne znam gdje da tražim...

Pa u knjigama ko onaj tvoj Jovo.

Ivo Andrić... ma šta ti zaviruješ meni preko rame-na!

Vidim googla se a meni držiš predavanje, baš si komutakivan.

Šta sam?

Ma učili smo to danas iz matematike, kad ovi neki brojevi zamijene mjesta pa se ništa novo ne desi. Ne razumijem???

Ni ja, niti znam to izgovoriti niti se šta desi na kraju.

Pa zar ne učite tablicu množenja iz matematike?

Učimo, ali ta komunikativnost i asoksacija imaju neke veze.

Super, hajmo sad prat' zube i u krpe. Prva si smjena sutra.

Priznajem, javno. Nikada nisam bio dobar s matematikom. Dvočas srijedom, prečesto se "sudario" sa Željnim utakmicama, a opet profesorici sam na neki čudan način bio simpatičan pa sam se provlačio. Do četvrtog razreda kada sam završio na popravnom avgustovskom ispitu, zbog kojeg sam propustio Crveni Karanfil (manifestacija iz "onog" doba u kojem su maturanti proslavljali svršetak školovanja) ali sam se u suludom zapletu te priče napio sa profesorom Davidovičem, pa smo zalutavši negdje na Sedreniku... Momenat, ali to je bila srednja škola, ovdje pričamo o osnovnoj!!!

Listam udžbenik. Strana 93. Naslov: "Osobine Proizvoda". Tabela u kojoj dva broja mijenjaju mjesta množeći se. To je ono o čemu je pričao. Kontam. Šta kaže definicija:

"Proizvod se ne mijenja ako faktorima zamijenimo mjesta pa ih pomnožimo. Ovo svojstvo nazivamo komutativnost množenja."

Ne kontam???

Zašto? Zbog koga? Za čije babe zdravlje? Kome? Čemu? – Genitiv.

Nova tabela:

$a * b$

$(a * b) * c$

$b * c$

$a * (b * c)$

“Proizvod se ne mijenja ako faktore združimo na različite načine pa ih pomnožimo. Ovo svojstvo nazivamo asocijativnost množenja.”

Tata...

Ti još uvijek ne spavaš?

Ma, zaboravio sam ti reći... znaš šta smo danas radili na tjelesnom?

Znam!

???

Zgrčku sa zanoženjem po dužini na preskoku !!!

Plamena i saobraćajnice PTT saobraćaja

Šta to radiš, sine?

Plaćem, Tajó.

Zašto plaćeš, sine?

Plaćem, Tajó, jer sam zadaću imao, a nisam je završio i zato plaćem, Tajó.

Ama mali da ti mene malo ne zajebavaš? Da vidim šta to radiš?

Plamenu.

Pa jel' dosta više zezancije, hajmo se malo uozbiljit.

Pa ozbiljan sam, Tajó. Priča se zove Plamena i ništa je ne kontam i zato plaćem, Tajó.

Avdo bolan, dosta te je. Daj da vidim... Fakat Plamena???

Pa kažem ti ja a ti mi ne vjeruješ.

Dobro o čemu se radi u ovoj priči?

Ima jedna ptica koja ima plamena krila i nema zavičaja, ni roditelja a zato što je drugačija niko neće da se druži s njom...

Ne kontam, zašto niko neće da se druži s njom?

Pa zato što je drugačija.

Glupost. Dobro, šta se onda desi?

Pa bude neka prirodna pojava koju opet ne razumijem, nešto s oblacima zbog čega ptice počnu da umiru i onda ona skonta da im pomogne. Krene s tim svojim krilima da razbija oblake i ostale ptice krenu za njom. U tome letu umiru ptice a i Plamena je na izmaku snaga...

Ti mene fakat... daj mi vamo tu čitanku i uzmi... uzmi Moju okolinu ponovi, dok ja pročitam tu naučno-fantastičnu priču.

“Zvali su je Plamena. I dobro ime su joj dali, jer kad je i noću letjela niko ne bi ni pomislio da to le-

RODITELJSKA PAŽNJA !!!

RAZMISLI I ODGOVORI

Čime se Plamena izdvajala od ostalih ptica?

Kako se ta osobina odrazila na njen život i sreću?

Šta se na kraju dogodilo?

Zašto joj je humka svijetlila?

DA LI STE ZNALI?

U katoličkim crkvama oltar je najčešće sa zapadne strane, dok je kod pravoslavnih obrnuto.

Također minaret džamija je najčešće na jugu.

Lekcija ORIJENTACIJA U PROSTORU

Glavne i sporedne strane svijeta

Udžbenik Moja Okolina za treći razred osnovne škole

ti ptica već kakva mala zvijezda... Zbog toga nije imala društva, nije imala prijatelja, a kad se to zna, lako je zaključiti da nije bila srećna... žudjela je za svojim zavičajem i tražila ga lutajući od planine do planine... zapala je u veliku šumu iznad koje su se neočekivano nagomilali tako gusti i tako crni oblaci da se dan malo razlikovao od noći... osvijetljavajući im put, probiću se kroz oblak... tako je započeo smrtonosni let velikog ptičijeg jata kroz guste oblake... Plamena ih je izvela u širok, svijetao prostor, bez snijega... Sunce – uskliknula je – Spas... Pala je na zemlju i nije se više podigla... To je bio veliki, neobičan i tužan pogreb. Plamena je konačno stekla prijatelje. Ali nije ih vidjela kako plaču, nije ih čula šta govore...”

Gutam suze. Gušim jecaje.

Prokleta sudbino. Ima li imalo sreće u ovoj napaćenoj zemlji u kojoj ni ljudi ni ptice nisu sretni. Momenat.

Jesi li normalan?

S kim pričaš? Sam sa sobom? Prestani da se oduzimaš i saberi se. Dijete te gleda.

Ok. Da čujem posljednju lekciju iz Moje Okoline.

Vrste saobraćaja su vazdušni, cestovni, željeznički, vodeni i PTT saobraćaj...

Ja ne mogu da vjerujem kakve ti gluposti valjaš. Kakav PTT saobraćaj.

Pa ono, pošta, pisma, paketi...

Kakve to veze ima sa vrstama saobraćaja.

Otkud ja znam, tako piše u udžbeniku.

Nije važno šta sve piše u udžbeniku, pitanje je da li ti razumiješ o čemu se radi u lekciji.

Razumijem samo ne umijem da odgovorim na pitanja ispod lekcije.

Zato što ne učiš s razumijevanjem nego si kampa-njac, koje pitanje?

Ovo, nabroji prevozna sredstva i saobraćajnice svih vrsta saobraćaja.

Šta tu nije jasno? Da si naučio lekciju znao bi...

Eto reci mi ti šta je saobraćajnica u PTT saobraćaju kad si tako pametan?

“PTT saobraćajem prenose se pisma, paketi, telegrami, informacije, novac...”

Jesi li pročitao Plamenu? Jesil’ ti šta skonto?

Jesam, naravno da jesam, ali nije poenta da ja skontam nego ti.

Ja isto jesam.

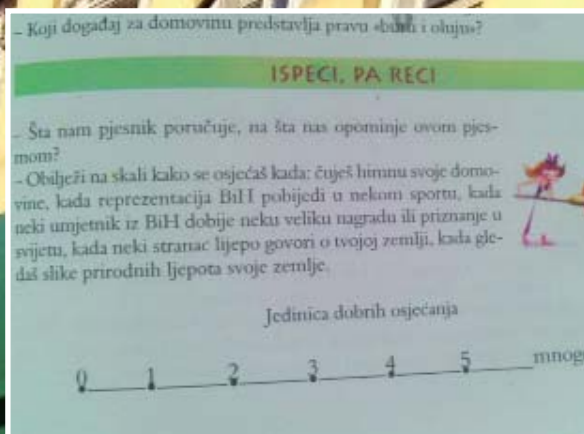
Reci, šta si naučio iz priče.

Naučio sam da nije dobro biti različit jer onda nemaš ni zavičaj, ni roditelje ni prijatelje. Svi te izbjegavaju i bježe od tebe. Takođe nije dobro ni biti plemenit i pokušati pomoći drugima u nevolji jer umreš na kraju... Šta to radiš, Tajo?

Plaćem, sine. ●

Domovinu, volimo te najviše

ISPECI PA RECI

Himna je "osjećajna" od loših uvjeta u školama, pobjeda bh. reprezentacije u nekom sportu "hranjivija" je od niske plaće roditelja, ljubav prema domovini važnija od historijskih činjenica.(1)

U interpretaciji pjesme Ismeta Bekrića "Domovina nije riječ iz spomenara" učenike se navodi da nužno moraju voljeti svoju domovinu, traži se njihovo izjašnjavanje u "Jedinici dobrih osjećaja" da BiH vole mnogo više od 5. Zagovaranje patri-

(1) Iz Čitanke za IV razred osnovne škole u izdanju Bosanske riječi iz Tuzle (autori: Zejćir Hasić, Jagoda Ilić, Šimo Ešić).

otizma zasniva se na slušanju himne, sportu, prirodnim ljepotama, nagrađenim bh. umjetnicima, oduševljenju stranca Bosnom i Hercegovinom. Mjeri li Jedinica dobrih osjećaja i poštivanje propisa, poštivanja dječijih prava, parkiranje na ne-mjestu, nebrigu za lijepa prirodna bogatstva, neplaćanje poreza, ljubav prema nezaposlenim roditeljima, dosadne škole?

Patriotizam u Čitanci je sredstvo za zamagljivanje stvarnosti, isticanje onoga što je nebitno i nekorisno za učenike: nagrade i medalje bez počuvavanja kako da učenici misle svojom glavom. Zagovaranje potiskuje raspravu, navijanje ušutkuje činjenice. Armija patriota raste u školama; vole svoju domovinu iako ona ne voli njih. ●

Top-lista

HITOWI IZ UDŽBENIKA

Školegijum predstavlja svoju top-listu pjesama iz udžbenika muzičkog vaspitanja

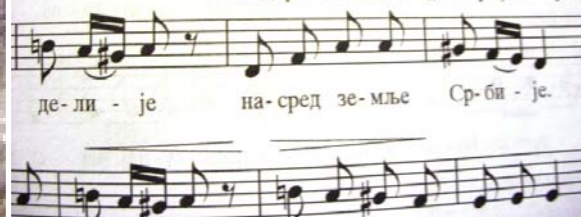
No 5

Na petom mjestu top-liste nalazi se tradicionalna meksikanska pjesma "La kukarača", zbog zabavnog teksta u kojem se spominje biljka lakog halucinogenog dejstva u vrtićima poznatija kao "gandža". Neki autori udžbenika ne daju prijevod teksta, a neki ne navode riječi, objašnjavajući djeci da je pjesma napisana "na nama nepoznatom jeziku".

всм. Пјевај уз помоћ наставника **No 4**

Играле се делије

Бождар Јоксимовић - „понарођена“ pjesma

No 4

Na četvrtom mjestu top-liste hitova nalazi se najvažnija himna FK Crvena zvezda "Igrale se delije", koju djeca veselo pjevaju uz pomoć nastavnika (valjda vatrenog "zvezdaša"). To je i najbolji način da djeca steknu neophodno znanje o poželjnom ponašanju za vrijeme boravka na fudbalskim stadionima.

ward - im - fet - tah, bay - nij -

*Prijevod: Ah, ti Zan iz Abedina,
ti si, ti si moj prijatelj,
moj najbolji prijatelj.*

No 3

No 3

Uobičajeno je da nakon iznenadne smrti neke zvijezde poraste interes slušatelja za njegov/njen repertoar. Možda je to razlog što je na trećem mjestu libijska tradicionalna pjesma "Zane nil Abedeen". Nostalgija za Gadafijem sigurno će zadržati ovu pjesmu još neko vrijeme na ovoj top-listi.

su va - zne. Solo/hor Ja bih da se čo-ko-la-de
H E A H

o-de o-či dje-čje bo-san-ske. Ja bih da se dje-ca smi-ju
E H⁷ E Fir

No 2

da a - ko smi - ju Bos-nu dir - nu duš - ma - ni.

No 2

Na drugom mjestu je super šlager, pjesma "Ja bih" čiji tekst zaslužuje pažnju dostojnu posebnog eseja, a glasi: "Nisam za to da se sele iz svog gnijezda ptice b'jele/ Nisam za to da se čuje da se djeca iz sna bude/ Ja bih da se klinci maze/ i travnjaci da se gaze/ i jezici da se plaze/ i čitave da su vazne./ ja bih da se čokolade pakuju u dječje džepove/ da se sjaje od slobode oči dječje bosanske/ Ja bih da se djeca smiju/ porastu srca ko hljebovi/ Pa nek onda ako smiju Bosnu dirnu dušmani."

Blagodarna Srbijo, puna si ljubavi
prema svome pastiru svetitelju Savi.
Da živimo svi u slozi,
Sveći Savo, Ti pomози.
Pojte mu, Srbe, pjesmu i utroje!

No 1

Zapjevajmo svi zajedno srpsku himnu:
Bože pravde

21

No 1

I na prvom mjestu slušamo "Bože, pravde", himnu koju ćemo naći u gotovo svim udžbenicima muzičkog vaspitanja, štampani u Istočnom Sarajevu. Radi se o pjesmi koja je uzdigla predmet muzičko vaspitanje na ravan nacionalne grupe predmeta, a priču o konstitutivnosti naroda svela na običan trač zlih estradnih jezika. Vaše glasove i prijedloge za pjesme koje biste željeli imati u udžbenicima muzičkog vaspitanja, a samim tim i na ovoj listi, možete slati na adrese nadležnih ministarstava obrazovanja sa naznakom "Ko pjeva, ne misli".

I zato, pjevajmo do zore! ●

Dobijeno u prevodu

ŠTA SE NUJTNU SPUŠTILO NA GLAVU

1. Ko nam daje vodu?
2. Za šta je sve ljudima potrebna voda?
3. Može li se živjeti bez vode?
4. Šta se desi u prirodi kada Allah, dž. š., spušta kišu?
5. Kako se Allah, dž. š., brine za svakoga?

Allah je Stvoritelj nebesa i Zemlje. On spušta s neba kišu i čini da pomoću nje radaju plodovi kojima se hranite. (Kur'an)

Razgovaraj sa svojim vjeroučiteljem kako to da kiša ne pada, nego je spušta Allah, dž. š.

RAZMISLI I DOPUNI

a Allah, dž. š., s neba _____ kišu.

Allah, dž. š., nam šalje _____.

Allah, dž. š., se brine za _____.

Iz udžbenika nevjeronauke

Kakva je razlika između padobrana i spuštobrana?

Da li studenti na ispitu padaju ili se spuštaju?

Može li se za padavicu reći spuštavica?

Kako je ispravno pisati iPad ili iSpušt?

Dopuni stih narodne pjesme: snijeg _____ na behar na voće...

Da li bombe padaju ili se spuštaju?

Znaš li nekoga ko je spušten za otadžbinu?

Nacrtaj zvijezdu spuštalicu! ●

Test

PROVJERITE KOLIKO STE PATRIOTA

Šta povezuje ove dvije slike?

- a) glupost
- b) patriotizam
- c) nepismenost
- d) ćirilica
- e) retardiranost
- f) bahatost
- g) šum na mozgu
- h) miopija

Zaokruži netačan odgovor. ●

Intervju sa Chuckom Norrisom, budućim ministrom obrazovanja u Vijeću ministara BiH

DUM-DUM SPIRO SPERO

Enes Kurtović

Nakon otkrića da će Chuck Norris biti imenovan za prvog ministra obrazovanja Bosne i Hercegovine novinar Školegijuma razgovarao je s njim u njegovoj vili na Bukvery Valley Hillu.

Školegijum: G. Norris, kako ste reagovali na ponudu aktuelnih vlasti BiH da postanete ministar obrazovanja Bosne i Hercegovine? Je li vas to iznenadilo?

Chuck Norris: Ne, to je bilo planirano još prije 20 godina, ali ja tada nisam bio slobodan, pa su u Dejtonu to ministarstvo ukinuli.

Školegijum: S obzirom na nacionalni ključ unutar Vijeća ministara, koji od konstitutivnih naroda vi predstavljate?

Chuck Norris: U mojoj pristupnoj besjedi na gori izložicu ideju da je noga najbolji ključ za zatvorena vrata. Ako noga nije drvena i ako vrata nisu gvozdena. U tom slučaju pomaže lijepa riječ. Ali nadam se da ona neće biti potrebna, i da će sva zaključana vrata biti otvorena, jer mi nemamo više vremena za nadmudrivanje pred zatvorenim vratima. Građani Bosne i Hercegovine imaju samo dva puta: ili u Evropu ili u Ameriku.

Školegijum: Preformulisaću pitanje. Hoćete li vi u Vijeću ministara po nacionalnosti biti Bošnjak, Srbin ili Hrvat?

Chuck Norris: Chuck Norris biće po nacionalnosti ministar. To znači da se neću razlikovati od ostalih nacionalista u Vijeću.

Školegijum: Recite nam nešto o vašem dosadašnjem iskustvu na području obrazovanja?

Chuck Norris: Radio sam na reformama obrazovanja u Sovjetskom Savezu, na Kubi, u Venezueli, Hondurasu, Nikaragvi i u još nekim zemljama sličnim Bosni i Hercegovini kojima su tri stvari bile zajedničke, a to su ove dvije: korupcija. Imam počasni doktorat iz primijenjenog prava, magistrirao sam pregovaračku kiropraktiku i ponosni sam vlasnik vozačke dozvole za tenkove i borna kola. U tom smislu smatram se obučnijim za ministarsku fotelju od većine sadašnjih ministara u Vijeću ministara.

Školegijum: Koje iskustvo iz vašeg dosadašnjeg rada očekujete da će biti presudno za vaš predstojeći angažman i za budućnost obrazovanja u BiH?

Chuck Norris: Smatram da su moja buduća iskustva presudnija i učiniću sve da me ona kao čovjeka i ministra obogate. Kinezi imaju jednu latinsku poslovicu koja glasi *Dum dum spiro spero*, što u prevodu znači ne može se ući u istu rijeku dva puta.

Školegijum: Recite nam nešto o svojim školskim danima, kakav ste đak bili?

Chuck Norris: (lagani smiješak i zamišljeni pogled) Ah, to su bili dani... Recimo, imao sam iz engleskog jezika crni pojas, obožavao sam da pišem ćirilicu latiničnim slovima... Moja ljubav prema knjizi potiče još od prvog razreda, kada sam po-

magao bibliotekarki da opraš i knjige udarajući njima po zidu. Sjećam se da sam bio očajan kad su me maknuli odatle, jer sam srušio zid između biblioteke i svlačionice za djevojčice.

Školegijum: Rijetki preživjeli prijatelji iz vaših školskih dana rekli su nam da ste u školi imali običaj da šamarate čitanke.

Chuck Norris: Sad ja treba da kažem: učio sam pjesmice pameti? Znam taj vic, to je izmislio onaj mali Meksikanac koji je išao sa mnom u razred, ne sjećam se je li se zvao Markes ili Engels.

Školegijum: Šta ste čitali kao učenik, koje ste knjige podizali u školskoj biblioteci?

Chuck Norris: Jednom sam ih podigao sve odjednom, zajedno s policama. Zašto?

Školegijum: Pa zato što je za ministra važno da je obrazovan i načitan.

Chuck Norris: Ja mislim da je to nedovoljno ako je slab i smotan. Znae kako se kaže u diplomatiji: čvrsta ruka, duga ljubav.

Školegijum: Kako ste se pripremili za vaš rad u BiH? Kako poznajete prošlost ove zemlje?

Chuck Norris: Upoznat sam vrlo dobro. Išao sam na sva tri kursa historije, istorije, i povijesti i mogu vam reći da sam iznenađen koliko je ona apsolutno fantastična. Zemlja koja ima takvu prošlost ne treba da brine za svoju budućnost, to će biti slogan mog ministarstva.

Školegijum: Svaka čast! Pretpostavljate li koji će biti prvi problem sa kojim ćete ući ukoštac?

Chuck Norris: Chuck Norris ne ulazi ukoštac s problemima. Problemi ulaze ukoštac sa Chuckom Norrisom.

Školegijum: Odlično. Otkrijte našim čitaocima, kako namjeravate riješiti problem dvije škole pod jednim krovom?

Chuck Norris: Jednostavno, napravio bih jednu školu s dva krova, od kojih bi jedan bio lijevi a drugi desni, ali tako da oba mogu biti i parni i neparni, zavisno od datuma. Normalno, tražio bih da se ispoštuje štenderska procedura, jer krov bez štendera je kao govno na kiši.

Školegijum: Reforma nastavnih planova i programa?

Chuck Norris: Svakako. Kung-fu će biti obavezni predmet u osnovnom i srednjem obrazovanju. Dvoumim se oko imena. Kungfunauka ili Kungfuetika. Mislim da se težište treba prebaciti za inkluzije na kontuziju. Najmanje dva univerziteta otvoriće kung-fu akademije nastavnog usmjerenja, kako bismo obezbijedili dobar nastavni kadar. Dok prva generacija ne diplomira, nastava će biti teorijska.

Školegijum: A seksualno obrazovanje, ili zdravstveni odgoj?

Chuck Norris: Nije potrebno. Mislim da je vjeronauka dovoljna. Kinezi imaju staru biblijsku izreku *bonus penis paks in domus*, što u prevodu znači u zdravom tijelu zdrav duh. Predložiću da ta izreka bude moto Vijeća ministara ako me izaberu za predsjedavajućeg. ●

JESTE LI ZA REFORMU OBRAZOVANJA

- I da imam gračke za igru i nekoga da mi priča.

uzmimo obećanje:

Obećavam da ću se prema svim životinjama ponašati humano.

NAPRAVITE HRANILICU ZA PTICE

1. Šta nam treba?
2. Kakvu korist imamo od kurbana?

ŠTA TREBA ZNATI

Jedna od najvećih radosti za muslimana je da zakolje kurban a to je u mogućnosti, tim činom će postići višestruku korist.

1. Ispunit će svoju dužnost.
2. Pomoći će siromašne.
3. Posjetit će rodbinu dijeleći im kurban.
4. Zbližit će se s komšijama.
5. Obradovat će i svoju porodicu, posebno djecu koja radosno po mažu dijele kurbansko meso.

Pogledajte pažljivo primjer iz udžbenika a zatim pročitate trojednu pjesmicu.

U školi je lako
Teške stvari znat
Naprimjeru kako
i voljet i klat.

U školi je lako
Teške stvari znat
Naprimjeru kako
Trebamozak prat.

U školi je lako
Teške stvari znat
Naprimjeru kako
nemati a dat.

Napišite i pošaljite Školegijumu koja vas je pjesmica najviše

- a) iznervirala
- b) nasmijala
- c) nasekirala

Nakon toga odgovorite na pitanja i saznajte
JESTE LI ZA REFORMU OBRAZOVANJA

Šta biste na ovoj stranice prvo prekrížili:

- a) primjer iz udžbenika
- b) pjesmice
- c) stranicu

Šta biste izbacili iz škole u kojoj se radi po ovakvim udžbenicima:

- a) udžbenike
- b) Školegijum
- c) vjeronauku

Šta biste nakon ovog testa prvo izbacili iz glave:

- a) primjer iz udžbenika
- b) pjesmice
- c) mozak

Ako ste zaokružili najmanje jedan odgovor pod a) Vi ste osoba koja smatra da obrazovanje u BiH treba reformisati ali nemate jasnu ideju kako. Čim nije gore vama je već bolje.

Ako niste zaokružili niti jedan odgovor pod a) Vi ste osoba kojoj je najbolje i kad je najgore i ne trebaju vam reforme.

Ako ste zaokružili više odgovora pod a) Vi ste svjesni trenutka:

Ili će građani reformisati obrazovanje ili će obrazovanje deformisati građane. ●

Skoro polovica učenika pala na polugodištu

OBRAZOVANJE Poražavajući podaci o predmetnom znanju učenika

Trećina srednjoškolaraca u RS pala na polugodištu

Svaki deseti učenik imao tri ili više negativnih ocjena

ANTON KASIPOVIĆ, MINISTAR PROSVJETE
ZAUSTAVIO BOJKOT NASTAVE U SREB

Bošnjački učitelji bojkotiraju nastavu u klubovima

Ostala pitanja iz

Srednjoškolarci Srpske bezbjedni

→ U pogledu tehnologije napredujemo, ali koliko nam treba

Nezdrav život djece

Istraživanje
povećalo

Vjeronauk kulturan

Roditelji bojcima u Srpskoj za ujinu dnevno daju od 0,5 do dvije marke

Џепарац троше на брзу храну и сокове

Насио Бокар

Državna agencija za istraživanje

Djeci na vrebaju

Dječakovo SIPA je su djeci predstavili ka...
nešto i radi djecom preko interneta s pos...

Traže punu normu za časove fizičkog

Vršnjačko nasilje među učenicima i odn...

MEĐUSOBNE TUŽNOSTI NASTAVNICE I RODITELJA

AGENCIJA - Osim u...

u Srpskoj...
za ujinu dnevno daju od 0,5 do dvije marke

Maleni dečaci vole
piti gaziranu hranu

...za ujinu dnevno daju od 0,5 do dvije marke

...za ujinu dnevno daju od 0,5 do dvije marke

...za ujinu dnevno daju od 0,5 do dvije marke

...za ujinu dnevno daju od 0,5 do dvije marke

I KULTURE RS,
EBRENICI

enici pama

CI IZ EDNI

štete nanosi?

ljece

nauka ili a religija

ge i zaštitu (SIPA) održala edukativno druženje s djecom

ajveće opasnosti u s Interneta

mpanju "Jači, bolji, brži" koja govori o
tebnim osvrtom na dječju pomoćniču

ovih godina
vratu obdaru
e - poka zija
je koje rade u
vratu je Džep
nik zahtjeva
nalog uzda
jedno sa-av-
torikom Fran-
ko izdaje za-
drage SIPA-e
net kroz raspr-
govu priklju-
ka je izlaza

raslima ZBE ELJA

lju
dženja SIPA-e
kautu obratit
de koje se sada
vratu predava
i dječji odnosa
nje izvanjske
niti prepoznati
njega koje imaju
edan od vrlo-od-
sta dječji kida i
sa razgovor
i se izvodi pri-
nju da su posli-
je njega ova pred-
nje dječji odnosa
niti prepoznati
i razgovor. koje
niti je izlaza
vratu SIPA-e
nje izlaza

SIROKI BRJEG Na pomolu sukob Vlade ZHŽ-a i školskih sindikata

Sindikata traži pomoć u borbi za opstanak devetogodišnjeg obrazovanja u ZH županiji

Održana javna rasprava o okvirnom nastavnom planu i programu za devetogodišnje obrazovanje u FBiH

Devetogodišnje obrazovanje puno nelogičnosti i absurda Djeca od septembra neće na nastavu

Direktorka krivično goni članove Upravnog odbora!

KOTOR VAROŠ - Samela Mi-
čić, vešilac dužnosti direktor-
ka odjeljenja "Larisa Su-
pić" u Kotlor Varoši, podnela
je hapšnjačkom Okružnom
tužilaštvu krivične prijave
protiv članova Upravnog od-
bora

rednici OO
vratu OO
vratu OO
vratu OO
vratu OO
vratu OO
vratu OO
vratu OO
vratu OO
vratu OO

Osnovne škole u RS muku muče sa nastavnicima matematike

amela Mi-
čić, Ova op-
tina radni-
da je uzor-
kacija je pe-

meto bila vaspitačica.
jedan od njih, Srdan Kozle-
vić kaže da je Samelina jedina
krivica to što je bežela da nau-
stavi javnišnik i zaveđe teš u
vratu, dok Orenko Pacarević

RS, policija je uistinu
terka debeta za bje skostavlj-
nje je optužena mladićima
obračala na nekoliko adresa i
optuživala rukovodstvo vrti-
rs, kao i nadležne optužke

Protesti učenika Prve osnovne škole zbog pogibije Hamze Marevca

Osigurajte nam sretno djetinjstvo!

Pozivamo nadležne da zaustave haos u
obrotaču. Djeca su u opasnosti zbog
uzurpiranih trotoara i moraju naći način da se
ovo jednom zaustavi, kazao je profesor Čolović

BIBLIOTEKA

114 VRLI NOVI BIBLIOTEKARI + 116 FILMOVI ZA LEKTIRU

Сусрети библиотекара слависта

ВРЛИ НОВИ БИБЛИОТЕКАРИ

Бојана Васић

Библиотекарство би требало да буде критичко, прогресивно, радикално, друштвено и одговорно.

БиХ још није у потпуности изашла из своје постратне фазе рекао је библиотекар Кемал Лојо у свом излагању на Међународном сусрету библиотекара слависта те нагласио да у БиХ постоји етничко библиотекарство у постконфликтном друштву. Ратне последице нису видљиве само у тренутном политичком животу БиХ већ и у библиотекама и оно што забрињава јесте мирење са таквом ситуацијом. Немогуће је у држави у којој постоји феномен 'двје школе под истим кровом' очекивати да се једнака подјела не примјењује и на библиотечки фонд. Кемал Лојо је само један од учесника 8. ICSSL – Међународног сусрета библиотекара слависта, који је одржан у Сарајеву од 15. до 18. априла у Медицентру. Тема овогодишњег сусрета: "Библиотекарство. Људска права. Активизам". Токм сусрета, учесници из различитих земаља су се бавили темама као што су дигитални активизам, друштвена одговорност библиотека и библиотекара, дигитална демократија, библиотекарство и људска права... Између осталог се на конференцији говорило и о библиотекарству у Босни и Херцеговини. Књиге треба схватати као национално наслијеђе, а библиотекари као чувари тог наслијеђа имају одговорност и према

прошлости, садашњости и будућности. Међутим, код нас се инсистира на три различита језика и три различита културна наслијеђа. У тој подјели су изостављене све националне мањине. Слободно се запитајте колико пута сте видјели припадника ромске националности у библиотеци и да ли наше библиотеке уопће посједују литературу намијењену овој или било којој другој мањинској групи. Селма Зулић, студентка Европског регионалног мастер програма "Људска права и демократија у Југоисточној Европи", указала је на шокантан податак да се тренутни Закон о библиотекарској дјелатности БиХ скоро подудара са законом из 1986., када је БиХ била у саставу СФРЈ. Поред неодговарајуће законске регулације, библиотекарство у БиХ се сусреће и са сљедећим проблемима: недовољан буџет, лоша техничка опремљеност, мањак простора за читаонице и непостојање простора за групно учење. Библиотечки фонд је погодан за различите врсте дискриминације и за ширење политичке моћи јер је набавна политика нетранспарентна. Потребне корисника немају никакву стварну улогу у набавци литературе. Да ли вам се икада догодило да вас у библиотеци питају које, којих тренутно нема, су вам књиге потребне или бисте их вољели читати?

Амар Нумановић, студент Одсјека за компаративну књижевност и библиотекарство Филозофског факултета у Сарајеву, у својој презентацији

Фото: Ослобођење

тацији је као могућа рјешења навео јачање библиотечког активизма, рearанжирање односа произвођача и корисника, те формирање open source библиотеке, која би направила подлогу за демократски развој.

Ове године уводно предавање и радионицу о библиотечком активизму одржала је Тони Самек, професорица информацијских наука са универзитета у Алберти (Канада). Она објашњава библиотекарима како да својим радом и услугама допринесе информацијској правди тј. да кроз своју професију подржавају основна начела демократије: једнакост, праведност и слободу. Професорица је као проблеме истакла: неписменост, рат и сиромаштво те нагласила да библиотекарство увијек мора бити сензибилно на потребе околине у којој дјелује.

Циљ ове конференције је покушати креирати боље увјете за библиотечки активизам. Много људи заправо имау предрасуде према самој професији библиотекара и не виде њену важност у очувању темеља демократије и људских права. Библиотекар се поима као особа, најчешће жена, која стоји иза пулта и даје вам књиге на посудбу, наравно ако их библиотека посједује и

слаже враћене књиге на полице. Ако тако поставимо ствари, ако посматрамо библиотекарство као неутралну и објективну струку, веза између библиотекарства, људских права и активизма није уопће уочљива. Зато посматрајући библиотекарство у оквиру информационог друштва тј. друштва у којем живимо, немогуће је да не посматрамо и преиспитујемо улогу библиотекара и библиотека у борби против цензуре, социјалног искључивања, продубљивања дигиталног јаза и борби за права корисника библиотека.

Библиотекара више не можемо описати само као особу која воли књиге и људе. Примарна задаћа библиотекара, наглашено је на конференцији, јесте осигурање слободног приступа информацијама. Међутим да би се то постигло, прво морају постојати опремљене библиотеке, које су отворене за кориштење свим људима. Друго, потребно је да библиотекари обављају свој посао професионално и без предрасуда, да поштује право које сваки човјек стиче рођењем а то је право на приступ информацијама, регулисано Чланом 19. Опће декларације о људским правима. ●

Satira

FILMOVI ZA LEKTIRU

Enes Kurtović

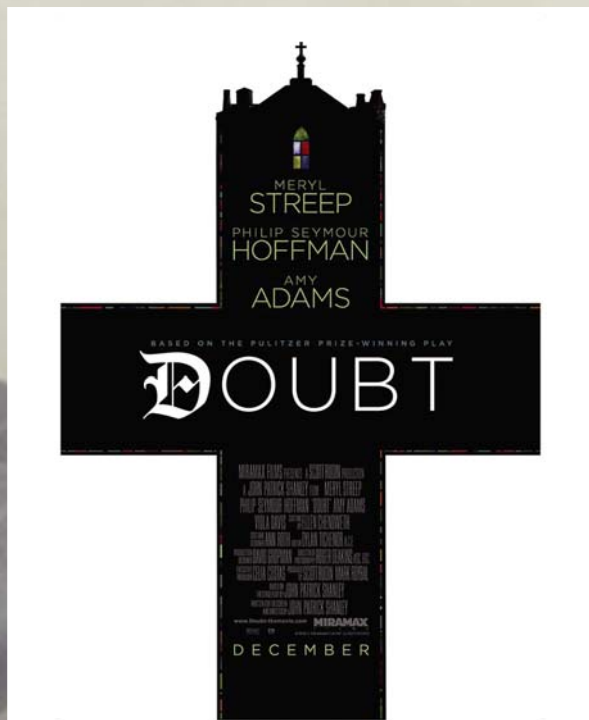
Foto: Enes Kurtović

"NA PUTU" – domaća drama, iskrena i dirljiva priča o reformi obrazovanja u BiH, u kojoj mladi par istražuje različite modele obrazovanja preispitujući vječitu dilemu da li je obrazovanje potrebno društvu ili pojedincu. Nejasan završetak filma samo je produkcijski trik u pripremi nastavaka "Na putu 2", "Na putu 5C", "Na pravom putu" itd.

"DIKTATOR" – komedija o radu jednog kantonalnog ministarstva obrazovanja. Apsurdni zaplet započinje u voćnjaku čiji vlasnik ne želi imati zajedno jabuke i kruške. Kasnije se ispostavi da voćnjak i nije vlasništvo ministarstva, a potpunu kulminaciju film doživi kad u voćnjaku izrastu dva stabla šljive i jedan grm ribizle. Totalno ludilo.

"SUMNJA" – drama o položaju vjeronauke u nastavnom planu i programu. Fabula filma razvučena, psihološki profili glavnih likova predvidljivi, uz očekivani nedostatak katarzičnog preokreta. Film je do daljnjeg zabranjen za prikazivanje u sistemu "više škola pod jednim krovom" zbog statike objekata.

"THE OTHERS" – mračni horor o položaju Ostalih u bh. obrazovanju. Film obiluje scenama torture, kasapljenja i mnogim drugim inovativnim oblicima zastrašivanja. Glavna junakinja svoju različitost krije u dubokom mraku i izolaciji, bez nade da će jednog dana i ona ugledati svjetlost dana u ovako koncipiranom sistemu obrazovanja.

"PIRATI" – film za odrasle o udžbeničkoj politici, u kojem autori zadovoljavaju pohotna ministarstva i izdavače, a recenzenti sado-mazo-igricama podgrijavaju atmosferu do usijanja. Prosvjetni radnici daju i primaju, zavisno od ugla gledanja. U finišu filma roditelji oralno zadovoljavaju cijeli sistem kupujući udžbenike. ●

GAUDE AMUS ID'U TUR

**120 ŽMIRO LJUBIVA KOEGZISTENCIJA + 122 MOBIL-
NOST NA ČEKANJU + 125 BAŠTA ŠAPTOM PADE + 126
PRETRAŽIVANJE PO TEMI: OBRAZOVANJE**

Komentar

ŽMIROLJUBIVA KOEgzISTENCIJA

Nenad Veličković

Bitnu razliku između publiciste i doktora nauka čini samo to da ovaj drugi s doktorskom diplomom može kao recenzent udžbenika kreirati, uređivati i određivati vrijednosti u obrazovnom i kulturnom prostoru.

Na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta u Sarajevu jedna od tačaka dnevnog reda (3.3.2.) odnosila se na "Usvajanje izvještaja Komisije o ocjeni uslova kandidata i podobnosti teme doktorske disertacije mr. Fatmira Alispahića: Recepcija Bosne u bošnjačkoj egzilantskoj književnosti".

Nakon što je predsjednik Komisije, prema ustaljenoj proceduri, pročitao referat i predložio da se usvoji, što se čini glasanjem svih prisutnih, jedan od članova Vijeća najavio je da će glasati protiv jer smatra da kandidat u svom javnom djelovanju koristi govor mržnje i zastupa šovinističke ideje, što je u suprotnosti s ulogom koju Filozofski fakultet i humanističke znanosti imaju u društvu.

/Primjer: "Srbi plivaju u krvi. Od rođenja. Ljubičaste žile koje vire iz prerezanog krmečeg vrata za njih su likovna estetika. Kao za nas behar. Njima je normalno da se krv gleda, u krvi uživa, da se krv jede, kao u onim nekakvim krvavicama što su suhomesnati proizvod. Mali Srbin iz Beča neće osjetiti nikakvu nelagodu dok bezveze kolje zeca. Čak štaviše, mali će Srbin poletiti od ushićenja, kao što

Foto: Omnibus

se moje dijete ushiti kad čuje cvrkut ptica. Teško je reći da je taj mali Srbin otporniji na krv od mene. On uopće nije otporan. On je u krvi prirodan. Stavljati pojam otpornosti na krv u srpski kontekst, isto je kao stavljati insana u kontekst otpornosti na zrak. Ne može se biti ili ne biti otporan na zrak. Tako u Srba, na žalost, nema otpornosti ili neotpornosti na krv, klanje, hropce, suze, prljavštinu... To je izvorna priroda u polovici svoje protuprirodnosti."(1)/

Na glasanju koje je potom uslijedilo referat komisije i njen prijedlog nije usvojen, jer ga nije podržao dovoljan broj članova vijeća (50, od potrebnih 54).

Šta su argumenti Filozofskog fakulteta kojima će kandidatu i javnosti obrazložiti svoju odluku? Da nije dobio dovoljan broj glasova? Zašto ih nije dobio? Zato jer je koristio govor mržnje i zastupao šovinističke ideje, koje su u suprotnosti s humanističkim vrijednostima? Da li je to radio u svojim naučnim radovima?

Komisija u izvještaju ne kaže ništa o tome. Ona u izvještaju pominje publicistički angažman kandidata ali žmiri pred knjigom u kojoj su sakupljeni tekstovi na osnovu kojih je šovinizam i govor mržnje doveden u vezu s kandidatom.

Ima li prijavljena tema doktorata veze s publicističkim tekstovima?

(1) F. Alispahić, Marketing tragedije, 110.

"SRBI
PLIVAJU U KRVI. OD ROĐENJA.
LJUBIČASTE ŽILE KOJE VIRE IZ PREREZANOG
KRMČEĆEG VRATA ZA NJIH SU LIKOVNA
ESTETIKA. KAO ZA NAS BEHAR."

Foto: Namir Ibrahimović

Ima. "Iseljeničko iskustvo u novijoj bošnjačkoj književnosti" (kako je u međuvremenu naslov disertacije na prijedlog komisije promijenjen) podrazumijeva kontekst o kom je kandidat pisao jezikom mržnje i zastupajući šoviniističke i nacionalističke stavove.

Zašto svejedno kandidat nije dobio dovoljnu podršku da svoje šoviniističke stavove odbrani kao naučne? To je pitanje koje se Filozofskom fakultetu i članovima njegovog Nastavno-naučnog vijeća ne postavlja u tom obliku. Jer se podrazumijeva da je publicistika jedno a nauka drugo i da nauka i šovinizam u istoj glavi mogu mirno koegzistirati. U praksi nije tako.

Jedan drugi publicista prije nego je doktorirao pisao je:

"Prošli sistem mješance je tetošio, ukazivao im šansu za probitak eo ipso, samim faktom da su čeljad iz mješovitog braka. Jer, zaboga, njihovi roditelji nikako ne mogu biti sumnjivi, oni bratstvo-jedinstvo, tu 'zjenicu oka' komunističke diktature učvršćuju u svojoj postelji. (...) Status predestiniranih favorita jamčen im u bivšem režimu 'od Triglava do Đevđelije' učinio je i to da su mješanci u intelektualnom pogledu bivali poglavito tipični mediokriteti. Zašto? Pa ranom spoznajom da im bez plaho zahmeta u životu ide uglavnom ko po loju, mješanci se obrazovno, intelektualno, počesto i moralno zapuštaju i ostaju duduci i tokmaci cijelog života." (2)

A onda je s titulom dr. sci. zloupotrijebio službenu dužnost i kao recenzent diskvalifikovao udžbenik čiji su ciljevi bili suprotni njegovim publicističkim, na šta nije reagovalo ni nadležno ministarstvo, a još uvijek ni sud, kome je uredna prijava podnesena blagovremeno. (3)

Doktorska titula, u akademskoj zajednici koja ideologiju i nauku formalno razdvaja a praktično objedinjuje, nije ništa drugo do legitimacija najviše vrste za stavove koji se istovremeno mogu izgovarati jednako i u kafani i u publicistici. Bitnu razliku između publiciste i doktora nauka čini samo to da ovaj drugi s doktorskom diplomom može kao recenzent udžbenika, ili kao autor nastavnih planova i programa, ili kao kreator diskriminirajuće prakse "dvije škole pod jednim krovom" i sa svojim šoviniističkim stavovima (koji se nauke ne tiču?) kreirati, uređivati i određivati vrijednosti u obrazovnom i kulturnom prostoru.

Pravo je te iste akademske zajednice, odnosno svakog njenog člana, da tu legitimaciju uskrati stavovima koji su protivni njenim načelima i univerzalnim humanističkim vrijednostima. Ili da žmiri, ako joj/mu je tako lakše ili korisnije. ●

(2) V. Spahić, Nejma više nina nana, objavljeno u Zmaj od Bosne, 4. 2. 1993. g.

(3) Vidi: Svezame, zatvori se, u N. Veličković, Dijagnoza: patriotizam. Fabrika knjiga 2010.

Nostrifikacija diplome

MOBILNOST NA ČEKANJU

Emina Žuna

Nakon povratka sa postdiplomskih studija u inostranstvu neminovno je suočavanje sa potrebom priznavanja diploma.

Znala sam i prije za neophodnost nostrifikovanja diploma neovisno da li su stečene na University of Cambridge, Université Paris-Sorbonne ili na University of Khartoum, ali nisam razmišljala o razlozima istog dok to nije postalo i moj problem. Otkako jest, odlučila sam da se detaljnije pozabavim spomenutim i postavim pitanje: zbog čega je to potrebno i o čemu se tačno radi?

Na putu do odgovora

U želji da saznam odgovor, obratila sam se institucijama nadležnim za ovo pitanje: Rektoratu UNSA, Dekanatu Filozofskog fakulteta u Sarajevu na kojem sam prije studirala, Svjetskom univerzitet-skom servisu i Centru za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja. Neki od njih su mi detaljno odgovorili na pitanja, a neki su me ignorisali i na osnovu dobijenih odgovora i informacija do kojih sam sama došla, odlučila sam da postavim pitanje u naslovu koje ću obrazložiti u tekstu.

Prvo što sam saznala bilo je da po novom Pravilniku o priznavanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija koji je stupio na snagu 22. 09. 2010. god. u upotrebi više nije termin 'nostrifikacija', nego 'pri-

Foto: Enes Kurtović

znavanje' i da je proces znatno olakšan u odnosu na prethodne godine. Međutim, kako sam mogla uvidjeti, razlika je prvenstveno formalne, tj. jezičke prirode i da bi pristupili procesu priznavanja od vas se zahtijeva da pribavite iste dokumente kao što je to i prije bio slučaj, te da platite manje-više iste iznose. Dakle, od vas se zahtijeva da podnesete original diplome, spisak položenih ispita sa ocjenama, studijski plan i program, završni rad i biografiju i sve to u tri primjerka, prevedeno i ovjereno od strane sudskog tumača. Zavisno od toga da li ste zainteresovani za stručno priznavanje (u svrhu zapošljavanja) koje provodi Komisija koju imenuje rektor Univerziteta ili "akademsko priznavanje" (s ciljem nastavka studija) koje provodi Komisija koju imenuje fakultet ili akademija na kojoj želite nastaviti studij, utvrđeni su različiti cjenovnici. Stručno priznavanje košta 200 KM (što je više od cjenovnika u drugim zemljama, ali je razumna cifra), a akademskom cijena varira i svaki fakultet, u skladu sa zakonom, može odrediti iznos. Budući da je visoko obrazovanje u Federaciji uređeno na kantonalnom nivou, prema članu 41. Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo, visokoškolska ustanova ima obavezu da: "vrši nostrifikaciju i ekvivalenciju, odnosno priznavanje stranih visokoškolskih kvalifikacija posredstvom organizacionih jedinica, odnosno putem imenovanja posebne komisije, a u skladu sa ovim Zakonom;" Drugim riječima, svakoj visoko-

Foto: Enes Kurtović

školskoj ustanovi je ostavljena sloboda da formira jedinicu i utvrđuje cjenovnik i u skladu s time u većini njih se obavlja isti proces nostrifikacije kao što je i prije bio slučaj i za njega naplaćuju cijene od 1000 ili 1500 KM, zavisno od toga zahtijevate li priznavanje magistarske ili doktorske titule.

Validnost diploma

Kada sam u decembru 2008. aplicirala na dvogodišnji master program u kojem je učestvovalo nekoliko europskih univerziteta, trebala sam samo priložiti diplomu i spisak položenih ispita sa ocjenama stečenim u BiH, prevedene od strane sudskog tumača i ovjerene zvaničnom apostilom. Dakle, pored prijevoda, od mene se nije zahtijevalo ništa slično domaćem procesu priznavanja i nostrifikacije. Ista situacija je bila i sa studentima koji su dolazili iz zemalja kao što su Kina, Sjedinjene Države ili Brazil, a ne samo studentima iz Evrope i zemalja koje su potpisnice Lisabonske konvencije. Lisabonska konvencija je, da utvrdimo, Konvencija o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija na području Evrope, donesena u Lisabonu, 1997.

god. kojom se proces priznavanja diploma između evropskih država stavio pod zajedničke okvire i iz koje također proizlazi da bi troškovi priznavanja trebali da budu što niži i da pokrivaju samo troškove procesa priznavanja.

Svakoj zemlji je ostavljena sloboda da zakonski utvrdi proceduru po kojoj obavlja priznavanje diploma stečenih u nekoj drugoj zemlji, pri čemu u procesu priznavanja bitnu ulogu imaju centri za informisanje (ENIC/NARIC). U našoj zemlji tu ulogu ima "Centar za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja", CIP. Uloga CIP-a je da pruži informacije visokoškolskim ustanovama u BiH o inostranim univerzitetima i njihovim nastavnim programima gorespomenutim komisijama. Kada sam komunicirala sa nadležnim u CIP-u rekli su mi da oni bivaju kontaktirani od strane Univerziteta u Sarajevu samo u iznimnim slučajevima, tj. samo ako se radi o instituciji koju univerzitetska komisija ne može akademski 'mapirati', čime je, dakle, kod nas, njegovala uloga sasvim sekundarna.

Dvostruko priznavanje

A sam proces priznavanja, kako sam shvatila, kad se prilože svi navedeni dokumenti i plate navedeni iznosi bi bio sljedeći: CIP bi ispitao validnost diploma i značaj i status institucija u kojim su stečene preko ENIC/NARIC mreža, ukoliko bi uopće bio kontaktiran. Onda bi te 'informacije' predao komisiji u vidu mišljenja, a ne završnog suda, iako bi u načelu ovaj centar trebao da daje završni sud u vezi priznavanja, jer mu to i jeste smisao osnivanja i namjene. Komisija koju je utvrdio rektorat ili dekanat bi onda na osnovu informacija dobijenih od CIP-a, ili tih do kojih je sama došla, uporedila stečene kredite ili ECTS poene i izračunala koliko ih ima i kojem obrazovnom stepenu odgovaraju (iako postoji jedinstven okvir za broj poena koji se moraju imati za svaki studijski ciklus). Nakon tog zahtjevnog procesa, članovi komisije bi zaključili da posjedujete titulu koja je već navedena na diplomu i sve bi to trajalo minimalno 30 dana.

Dakle, u poređenju sa zemljama EU, na čije sam fakultete upisana bez ikakve potrebe za sličnim priznavanjem diploma stečenih u BiH, obrnuti proces je znatno komplikovaniji, duži i skuplji.

Zbog svega navedenog, postavljaju se sljedeća logička pitanja:

1) Zbog čega je potrebno obaviti dvostruko priznavanje, jedno u svrhe zapošljavanja, a drugo u svrhe nastavka studija (koje se posebno naplaćuje) i zašto se jedna 'nostrifikacija' ne može odnositi na obje svrhe kao što je slučaj sa diplomama stečenim u BiH? Da li se to obavlja samo zarad dvostruke tarife? Spomenuto jeste predviđeno Lisabonskom konvencijom, kojom se pored općih uslova, svakoj zemlji omogućava samostalnost u kreiranju procesa priznavanja, ali to nikako ne objašnjava ničim opravdanu visinu iznosa kojom akademske institucije u BiH naplaćuju proces nostrifikacije.

2) Ako se proces priznavanja obavlja po jedinstvenom okviru ECTS poena i ako je BiH potpisnica Bolonjske deklaracije i u njoj je aktuelna Bolonjska reforma obrazovanja kakvog smisla ima obavljati stari proces nostrifikacije i na taj način dopustiti pijačarsku zloupotrebu akademskih titula stečenih u inostranstvu?

U poređenju sa zemljama u regionu, BiH je također u nezavidnom položaju, jer ne posjeduje jedinstven sistem priznavanja koji važi za cijelu zemlju, kao npr. Hrvatska. U Hrvatskoj stručno pri-

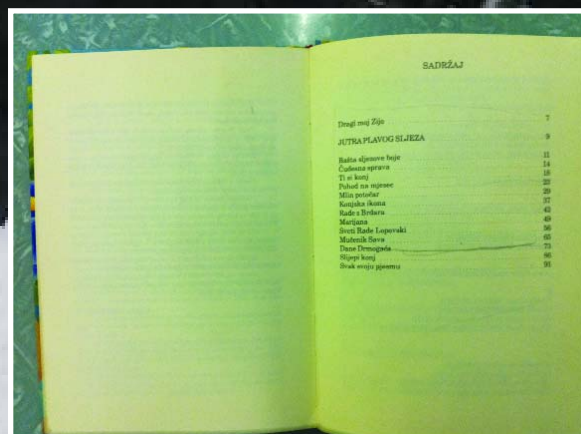
znavanje obavlja nacionalni ENIC/NARIC ured, s jedinstvenom cijenom od 400 KN, a na nivou Sveučilišta se "akademsko priznavanje" obavlja za 200 KN, što je dakle za 50% jeftinije nego u BiH. U Srbiji bi se situacija mogla opisati kao 'in between' naše i hrvatske, jer kod njih akademska institucija također uspostavlja cijenu za nostrifikaciju, s tim što je akademsko priznavanje mag. diplome na, npr., Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, jeftinije za 50% nego što je to slučaj sa njegovom sarajevskom inačicom. Procedura koja se provodi u Republici Srpskoj, jedinstvena za nivo entiteta, je dobro riješena i mnogo više u skladu sa Lisabonskom konvencijom. No, kako su me obavijestili u CIP-u, zbog velikog broja zahtjeva za priznavanje koje su zapimali iz Federacije, morali su ograničiti pravo priznavanja samo na osobe koje imaju prijavu boravka u tom entitetu.

Ovlasti rektora

Zbog svega rečenog, više je nego logično da bi proces nostrificiranja diploma koji se provodi u Federaciji i Kantonu Sarajevo trebao da bude predmet kritike, a koliko mi je poznato, niko se nije kritički pozabavio ovim pitanjem, iako je sve više studenata i studentica koji se suočavaju i suočavat će se sa ovim problemom. I meni se samo informisanje o spomenutom i pisanje ovog teksta činilo kao gubljenje vremena i ne smatram da će njegovo pisanje ikako doprinijeti izmjeni spomenute procedure koja ima 'zakonsko uporište' i koja ubire značajan prihod sa svakim novim slučajem. Naročito mi je apsurdno bilo kada mi je sugerisano da ga osmislim kao "Otvoreno pismo rektoru Univerziteta", jer su me u rektoratu informisali da rektor ne može utjecati na politiku zasebnih akademskih institucija i na kantonalne zakone o obrazovanju. Oni koji bi 'možda' mogli utjecati su nadležni u Ministarstvu civilnih poslova, a izvorište problema, kako rekoše, vodi do Ustava i Dejtona. Da ne govorim kako na smisao priznavanja, bilo stručnog, bilo akademskog, u državi kakva je BiH, njenom tržištu rada i kvaliteti univerziteta na kojim bi se eventualno nastavilo studiranje, ne treba trošiti riječi. ●

Lektira

BAŠTA ŠAPATOM PADE

Baštu sljezove boje Branko Ćopić sastavio je iz dva dijela (osim pisma Ziji): *Jutra plavog sljeza* i *Dani crvenog sljeza*. Zamislio ih je u kontrastu, i samo u tom kontrastu jasno je zašto bašta ne može biti ni plava ni crvena. To bi urednici (i sami književnici) Šimo Ešić i Vanja Rorić morali znati. Pa ipak su iz svog lektirskog izdanja Ćopićeve knjige izostavili cijelu jednu polovinu, ne obrazlažući nigdje taj svoj izbor, i čak nigdje ga ne spominjući.

Zaista, kakve veze Ćopić ima s Jugoslavijom i s komunizmom?

Nikakve, jer da ima, onda ga ne bismo mogli uvrstiti u naše školske programe, koji od svega toga peru ruke.

Najnoviji hitovi Bosanske r!!!

Crveno i cr

Čarobni br

Travnička hr

U traganju za izgubljenim vr

Sveti gr

Život je negdje dr

Goli i mr

Dnevnik Ane Fr

Kraljević i pr

Život i običaju naroda sr

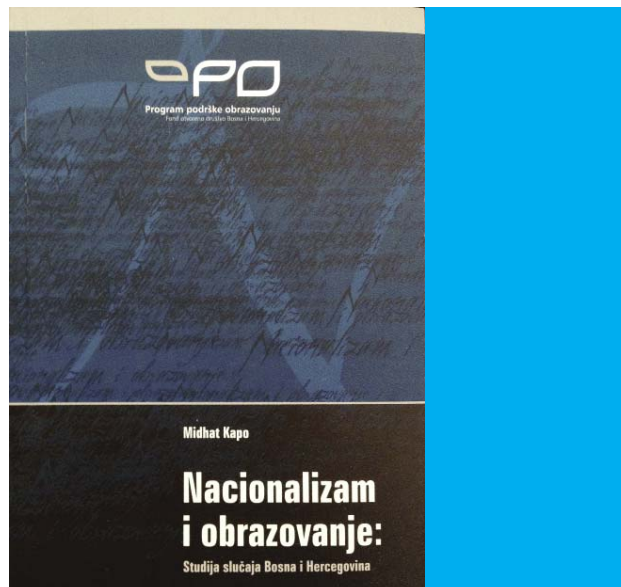
Mletački tr

Kavkaski krug kr

Derviš i smr ●

Prikazi

PRETRAŽIVANJE PO TEMI: OBRAZOVANJE

Obrazovanje za mir

Midhat Kapo, Nacionalizam i obrazovanje: studija slučaja Bosna i Hercegovina, Fond otvoreno društvo BiH, Sarajevo, 2012.

Piše: Osman Zukić

Nacionalizam i obrazovanje: studija slučaja Bosna i Hercegovina jedan je od rijetkih istraživačkih radova koji daje pregled obrazovanja i školstva u Bosni i Hercegovini od doba osmanske okupacije do danas. Akcenat u radu stavljen je na period novije historije, odnosno na recentne politike unutar obrazovnog sistema, kao i na period koji im je prethodio. Istraživanje obuhvata odnose između obrazovanja za sve i aktuelnih političkih interesa, te nudi modele kojima se taj odnos može prevazići.

Knjiga je nastala na temelju višegodišnjeg istraživanja rađenog za potrebe magistarskog rada *Etnonacionalizam i obrazovanje u Bosni i Hercegovini* (1996.-2007.) na postdiplomskom studiju sociologije na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Istraživanje je sažeto u pet velikih cjelina, od uvođa (Obrazovanje između potreba društva i politike) do zaključnih razmatranja (Obrazovanje kao instrument pacifikacije etnopolisa). Između navedena dva, autor se posvetio temama unutar poglavlja *Obrazovanje unutar sociološke misli: Od ideološkog aparata do instrumenta razvoja, Uloga obrazovanja u konstrukciji novih političkih identiteta na ju-*

žnoslavenskom prostoru do 1918., Studija slučaja: Obrazovanje u Bosni i Hercegovini pod teretom etnonacionalizama (1996.-2007.)

U samoj studiji naglašeno je da je fokus istraživanja na odnosu etnonacionalizma i obrazovanja u Bosni i Hercegovini, kao i u historijskom kontekstu obrazovnih ideologija na širem južnoslovenskom kulturnom prostoru jer zbog kulturne i političke uvezanosti u prošlosti i sadašnjosti, te međusobnih utjecaja koji proizilaze iz ovih veza, na prostoru današnjih politički konstruiranih jezičkih standarda nije moguće izolirati samo jedno, državnim granicama omeđeno društvo i proučavati ga u jednoj vrsti vakuuma. Pogotovu to nije moguće činiti sa bosanskohercegovačkim, dok metodološki oslonac za istraživanje leži u teorijskim okvirima strukturalno-funkcionalnog sociološkog pristupa i teorijskog postmodernog skepticizma naspram ideološki konstruiranih 'istina' bošnjačke/hrvatske/srpske 'znanosti', uz korištenje metoda posmatranja, analize sadržaja, historijske metode, studije slučaja i komparativne metode.

Autor je u uvodu objasnio specifičnosti obrazovnog procesa u Bosni i Hercegovini, koja ni danas nema jedinstveni sistem poput ostalih država u regionu. Naglasio je da jedan od bosanskohercegovačkih entiteta, Republika Srpska (RS) ima svoj integralan obrazovni sistem, dok je u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH), pored entitetskog Ministarstva obrazovanja i nauke, suštinska nadležnost u oblasti obrazovanja prenesena na deset kantona koji čine Federaciju. Kasnije je obrazložio

modele po kojima se organizira nastava, od nastavnih planova i programa do udžbenika i prakse. Nakon uvodnih razmatranja, veća pažnja je posvećena obrazovanju unutar sociološke misli od obrazovne perspektive moderne, preko obrazovne perspektive *druge moderne* ili postmoderne, do nacionalizma i obrazovanja u sociološkoj misli. Ovim dijelom je postavljen teorijski temelj za buduće teze unutar tema: *Južnoslavenski kulturni prostor: Obrazovanje u eri pojave nacionalizma; Bosna i Hercegovina: Obrazovanje unutar Osmanskih mileta i Austro-Ugarske 'kulturne misije'*.

Historijski uvid u proces obrazovanja kako u Bosni i Hercegovini tako i u širem južnoslavenskom kontekstu omogućio je autoru da izvede pretpostavke, zaključke i teze o recentnim obrazovnim politikama. *Deytonska konstrukcija kao paradigma etničke dekonstrukcije bosanskohercegovačkog društva; Obrazovni sistem/i u Bosni i Hercegovini: BiH država bez suvereniteta u oblasti obrazovanja; Federalni sistem etničke segregacije; Integralni obrazovni sistem Srpske; Bosna i Hercegovina i Sjeverna Irska* – sve su ovo teme koje problematizira autor, nudi rješenja i postavlja teze za neka nova istraživanja.

Proučavajući sve važeće i aktuelne obrazovne modele, autor uočava da je jedini izlaz moguće pronaći u koncepciji *obrazovanja za mir* – takvog modela koji bi integrisao sve grupe, brišući dominantne razlike i uspostavljene nacionalno profilirane granice. Naglasak je na obrazovanju koje bi se u jednakoj mjeri posvetilo svim različitostima, istovremeno ih povezivajući zajedničkim težnjama i ciljevima. Na taj način bi se, kako autor kaže, napokon moglo uspostaviti društvo čije se jedinke međusobno poštuju i mirno koegzistiraju, uz puno uvažavanje i prihvatanje vlastitih razlika. Ukoliko se ovo pitanje ne riješi ili se ne izmijene dominantne perspektive, društvu prijete potpuno raslojavanje i daljnje dubinske podjele.

Obrazovni sistem bi trebao uključiti, također, sve slojeve upravljanja i administracije, bez mogućnosti samovoljnog donošenja odluka; obrazovni sistem ne zatvara u krug učenika i škole, već ga širi na roditelje, administraciju i širu lokalnu zajednicu. Takav model obrazovanja već je donekle razrađen u Distriktu Brčko, a u studiji se navode njegove dobre tačke i prednosti u odnosu na segregirane kantonalne obrazovne jedinice u ostatku države. Statistički podaci ukazuju da je ovakav model, iako tek u povojima, već rezultirao smanjenjem otpora prema integrisanom obrazo-

vanju, kao i smanjenju diskriminacije kako među učenicima, tako i među ostalim akterima obrazovnog procesa.

Autor ukazuje na cilj koji mora biti fokus u sljedećim inicijativama rješavanja zamršenog problema obrazovnog sistema: prekid sa duboko ukorijenjenom tradicijom nacionalnih podjela i korištenja obrazovanja u političke svrhe. Konačnim raskidom sa ovom besplodnom tradicijom, moglo bi doći do finalnog preporoda društva čije je obrazovanje jedno od najjačih oružja za promjenu.

Polemika o obrazovanju

Kako mijenjati obrazovni sistem

Piše: Namir Ibrahimović

“Ivančić misli da priču možemo da promenimo samo ako srušimo postojeće ustanove. Ja se sa njim u toj tački razilazim. Kao i Pejović, ja verujem u mogućnost promene korak po korak. Kao i Dinić ja verujem da su škole deo, kako on kaže, institucionalne “sigurnosne mreže” koja ne samo što pruža podršku za “praktikovanje autonomije” nego nam još, zbog puke činjenice da se opravdano shvata kao javni interes, pa se onda i finansira javnim sredstvima, daje i za pravo da o njenim svrhama javno raspravljamo i tako oblikujemo i škole i društvo u kome živimo. Ali, za razliku od Pejovića, nisam sklon da ljudima koji su u ovom trenutku u poziciji da svojim odlukama menjaju bilo šta u Ivančićevoj ili mojoj državi poklonim trunku poverenja. Takođe, za razliku od Pejovića i Dinića, ne verujem u izolovane pokušaje merljivih promena usmerenih na izolovane segmente, makar oni bili bitni kao što je bitno zdravlje. Treba menjati okvirnu priču, korak po korak, i putem škola”, kaže Dejan Ilić koji je ovako najbolje rezimirao julsku polemiku o obrazovanju na web stranici Peščanika. Viktor Ivančić i Dejan Ilić su zapo-

čeli polemiku, a kasnije su se uključili i Vojislav Pejović te Rastislav Dinić.

Školovanje ludom radovanje

Šta je škola, čemu služi obrazovanje, u kojoj mjeri država upravlja obrazovnim sistemom, je li bolje izbjeći školu ili se truditi da se ona mijenja, je li moguće napraviti javne državne škole u kojima će biti odgajani pojedinci s razvijenim kritičkim mišljenjem ili nužno školovanje vodi ka odgoju podanika u kapitalizmu, samo su neka otvorena pitanja nakon julske polemike na siteu Peščanika. Ova serija tekstova o obrazovanju i primjenama obrazovnih politika u školskim sistemima trebala bi potaknuti nastavnike, roditelje i đake da sami pokušaju definirati svoj stav o obrazovnom sistemu. Prije svega trebalo bi objasniti činjenicu koju Ivančić navodi u tekstu *Protiv nametnutih škola*: "Skoro svaka 5-godišnja građanka više od svega želi krenuti u školu; skoro svaka 15-godišnja građanka više od svega želi da uslijed kataklizme ili Božje providnosti škola bude sravnjena sa zemljom." Kako izgraditi školu koja će biti mjesto usvajanja i dijeljenja znanja, iskustava, priča?

Polemiku je pokrenuo Ivančićev tekst "Mrtvi i hranjeni" u kojem on kritikuje ideju ministra obrazovanja u Vladi Hrvatske Željka Jovanovića o uvođenju dva nova predmeta u obrazovni sistem: Građanski odgoj i Seksualni odgoj. Pažljivo analizirajući ministrove izjave i prateći medijske napise o sadržaju novih predmeta, Ivančić upozorava: "Stoga, djeco, pozor: nametanje obaveznog "odgoja" – kakav god on bio – samo je prvi čin u projektu oduzimanja osobne autonomije, kakvom ćete vjerojatno biti izloženi do kraja života." Dejan Ilić kritikuje Ivančićev stav da škola nužno ideologizira đake i smatra da država, ipak, treba "imati prste" u obrazovanju, ali na način da osigura da škole odgajaju pojedince koji će moći, ako žele, propitivati sistem. I zaključuje da je paradoksalno to što liberalni stav Ivančićev zapravo jeste borba za javne i besplatne škole, a Jovanovićev zahtjev samo prikrivena želja za privatnim i plaćenim školama za bogate i poslušne.

Priča o obrazovanju

Nakon uključivanja Vojislava Pejovića u polemiku, koji zamjera Ivančiću što ne navodi statističke podatke i naučno utvrđene činjenice na osnovu kojih zasniva svoje tekstove – ne vidi ništa loše u uvođenju novih predmeta u hrvatske škole i da samo vrijeme koje slijedi može reći je li ideja bila dobra ili

ne, Ilić i Ivančić su zauzeli jednu stranu, naglašavajući kako postoji brojna naučna literatura koja se bavila obrazovanjem kao segmentom državnog ideološkog aparata i da se ne zasniva sve na statistikama i anketama. Ilić u tekstu *Zašto su važne priče* piše: "Ivančićeva priča o ministru prosvete lako bi se mogla prometnuti u jednu banalnu priču strave i užasa: ako hrvatsku vladu (svuda gde piše "hrvatska vlada" čitalac neće pogrešiti ako to pročita kao "srpska vlada", jer priče su manje-više iste) vidimo kao promotera autoritarnog populizma, koji sjedinjuje etiku slobodnog tržišta sa populističkom politikom, onda je jasno da je ministrova priča o gojaznosti u funkciji potonjeg. Strava i užas u toj priči izvire iz toga što se tu država shvata kao preduzeće čije je škola kadrovsko odeljenje zaduženo za priliv ljudskog kapitala koji je potreban da preduzeće nastavi da funkcioniše."

Ova polemika, konačno, otvara pitanje obrazovnih sistema i politika na prostorima bivše SFRJ – šta želimo od đaka, u kom pravcu ih obrazovati, kako škole učiniti neovisnim od uticaja različitih interesnih grupa, koja znanja trebaju đaci usvojiti, kako odgajati pojedince koji neće slijepo slijediti, nego imati vlastite stavove... Odgovor nećemo dobiti brzo, možda se nikada nećemo usaglasiti, ali će razmjena stavova o obrazovanju iznjedruti bolje škole i bolje školske prakse.

Svi tekstovi na linku:

<http://pescanik.net/2011/10/razgovor-o-obrazovanju/>

Reč o obrazovanju

Obrazovanje za građane, a ne za potrošače

Piše: Osman Zukić

Časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja *Reč*, u izdavaštvu Fabrike knjiga, u Srbiji izlazi od 1999. godine i uvijek nudi zanimljive i kvalitetne izbore tekstova, prikaze, prevode, kao i eseje i kritičke osvrtne. Nakon perioda usredsređenosti na pitanja tranzicione pravde, urednik Dejan Ilić odlučio se da veću pažnju posveti obrazovanju. (Koji on vidi kao ključno u raspravama o vrijednosti i transformaciji društva. Rezultat ovakvog opredjeljenja je novi broj *Reči*, u kome redakcija čitaocima nudi tekstove koji propituju povezanost demokratije, slobodnog mišljenja i današnjih univerzalnih modela obrazovanja.)

Svi segmenti više nego obimne građe o obrazovanju su upravo to – segmenti koji teže sklapanju ne-

što obuhvatnije slike o tome, o jednom sistemu koji je jednako primjenljiv na Srbiju danas, kao i na bilo koju zemlju *regiona*, računajući, nažalost, na činjenicu da je podijeljenost prisutna kako između

djece u školama tako i između ljudi koji preuzimaju odgovornost za edukaciju te djece u institucijama moći. Sva prikazana građa je, također, jedan veliki iskorak ka omogućenju širenja informacija – bez obzira da li su one teorijskog, kritičkog ili historijskog karaktera – javnosti, jer je obrazovanje danas postalo perjanica senzacionalizma, i tretira se vrlo često kao pogodno mjesto za raspirivanje nacionalizma, daljnjih podjela, stopiranja svake pozitivne promjene ili čak iniciranja bilo kakve promjene. Ovaj broj *Reči*, na taj način, daje svoj doprinos dostupnosti informacije, oduzimajući isključivo pravo, kako Ilić kaže, *stručnjacima*, koji o svim problemima razgovaraju između sebe i rješavaju ih između sebe, ponašajući se kao da nije riječ o pitanjima od velike važnosti za javnost.

Kako objašnjavaju u uvodnim bilješkama, članovi redakcije se nisu vodili mišlju o reprezentativnom izboru građe, znajući da takvo što nije moguće, s obzirom na široku *ponudu* i obim ponuđenih tekstova. Njihova je pažnja ponajviše usmjerena ka određenoj heterogenosti koja se tiče nekoliko ključnih tematskih odrednica ili vodilja. Jedna od vodilja je već spomenuti nedostatak tekstova o obrazovanju u Srbiji, vjerovatno uzrokovan i stalnim tranzicionim promjenama kroz koje ova država, ali i druge okolne, prolaze dosta bolno. Još jedna bitna stavka je svakako i povezanost obrazovanja i tržišta. Diktati tržišne mašinerije usko su skopčani sa svim sferama ljudskog djelovanja, što je već opšte poznata činjenica. Međutim, tržište manipulira obrazovanjem vrlo dosljedno, zavaravajući običnog građanina da odluku koja je istovremeno i privatna i javna – kakvo će obrazovanje odabrati za sebe i da li će uopšte posegnuti za njim – ima u svojim rukama. U tom su smislu svi autori tekstova u ovom broju dosljedni: obrazovanje mora raskrstiti sa tržišnim igrama, mora izaći iz domena uprave moćnijeg i jačeg, iz systemske stege koja individuu posmatra kao konzumenta, a ne kao građana, te tako kreira i kurikulum. *Obrazovanje za po-*

trošače, a ne za građane, doktrina je koju se napokon mora spriječiti, piše urednica Ana Kolarić.

Ako se problemi u obrazovanju shvate kao duboko univerzalni, bez isključivog ograđivanja u vlastite potrebe i težnje, sa željom za *širim vidikom*, već kreće osipanje jednog velikog sistema koji upravlja, različitim instrumentarijem, u sferama edukacije. Ovako se može iščitati i protumačiti stav redakcije, koja ovim izborom tekstova donosi svakako najrecentnije i najaktuelnije teorijske misli iz sfere obrazovanja, koje se jednako tiču kako individue tako i čitave zajednice.

Tekstovi u ovom broju nastajali su u širokom vremenskom rasponu, od šezdesetih godina dvadesetog vijeka pa sve do danas, a djelo su nekih od najvažnijih teoretičara obrazovanja prošlog i ovog vijeka. Tako se čitalac može upoznati sa mišljenjima Basila Bernsteina, Ejmi Gatman, R. S. Pitersa, Michaela W. Applea i drugih. U kontekstu povezanosti tržišta i obrazovanja, čitaocu bi mogao biti zanimljiv Appleov tekst *Šta postmodernisti zaboravljaju: Kulturni kapital i oficijelno znanje*, koji slikovito opisuje kako se škole u SAD-u sve više iskorištavaju kao mala tržišta, navodeći primjer Kanala Jedan, koji je emitiran u hiljadama američkih škola, a bogato opremljen različitim reklamama. Marta Nusbaum na sličan način govori o rastućem interesu za tehnička i naučna dostignuća, te obrazovna polja direktno povezana s njima, koja se vrlo često učenicima nude kao jedina vrijedna buduća zanimanja – naravno, gledano iz perspektive ekonomske krize, isplativosti i neisplativosti pojedinih sfera obrazovanja. Tako se u tekstu *Ne za profit: Zašto je demokratiji potrebna humanistika?* jasno navode argumenti za zadržavanje humanistike na univerzitetima i potrebe za jačanjem interesa budućih studenata za ovaj edukacijski segment. Ejmi Gatman govori o demokratskom obrazovanju, o odnosima između obaveznog obrazovanja i političkih struktura koje oblikuju takvo obrazovanje. Ona vrlo uvjerljivo upućuje na činjenicu da su demokratska društva zapravo vaspitači, a samim time i vladari, djece, te da ih uče kako da vladaju. Zbog gorenavedenog i zbog onoga o čemu govore, tekstovu iz ovog broja *Reči* jesu i trebaju biti bitni za sve učesnike obrazovnog procesa, tako i za one u Bosni i Hercegovini, jer je i ovdašnje obrazovanje zapravo proces koji se odvija s jednom idejom – od djeteta oblikovati proizvod koji će se prilagođavati i snalaziti unutar tržišnih, političkih, religijskih i drugih sistema. ●

ŠKOLEGIJUM 4

Poštovani čitaoci (nastavnici, roditelji, članovi uprave, prosvjetni savjetnici, inspektori, ministri... uključujući i upravu Osnovne škole "Desanka Maksimović" u Prijedoru, koja je pismenim putem tražila od redakcije Školegijuma, da ovaj časopis ne šalje na njihovu adresu), pred vama je četvrto, štampano magazinsko izdanje onlista za školsku praksu www.skolegijum.ba.

Ovaj broj sačinjen je od tekstova (dorađenih, proširenih, ispravljenih, skraćenih...) objavljenih na internetu od marta do avgusta 2012. godine i od priloga koji se prvi put pojavljuju u javnosti.

U prvom broju objavljen je program redakcije:

"Školegijum, pokrenut je s namjerom da se obrati s tako neočekivanog mjesta u namjeri da otvori prostor za dijalog o boljem školstvu. Postojeće je loše, korumpirano i pretvoreno u zloćudno sredstvo nacionalističke indoktrinacije. To ne vidi samo onaj ko to ne želi vidjeti.

S iskustvom nastavnika, roditelja, đaka, novinara, naučnika i građanina Bosne i Hercegovine namjeravamo pisati o temama vezanim za obrazovanje: o zakonima, diskriminaciji, neprohodnosti, o pozitivnim primjerima, o dobroj i lošoj praksi, o kolegama za uzor, ali i onima za sramotu, o stručnim ispitima, o udžbenicima i biznisu, o djeci taocima. Nećemo voditi računa o nacionalnoj korektnosti, ma šta to bilo. Napadaćemo pojave, ne ljude, tražiti odgovornost a ne senzaciju, pisati kratko, s jasnim pitanjem na početku i s jasnim odgovorom ili stavom na kraju, kritikovati ne zbog zabave nego zbog promjene. Potrebno je više svjesnih šta je u školstvu loše, zašto je loše i koliko je loše, šta može bolje, kako može bolje i zašto treba bolje. Pisaćemo poštujući jezik a ne norme. Okupljajući tekstove u korice ovog magazina želimo omogućiti svim sadašnjim i budućim sagovornicima da nadoknade propušteno, i da se pozvani iznesenim činjenicama i stavovima uključe u uvijek korisnu i dobrodošlu raspravu o školstvu i obrazovanju." ●

Redakcija: **Namir Ibrahimović**, profesor književnosti, nastavnik u OŠ "Safvet-beg Bašagić". **Enes Kurtović**, diplomirani inženjer agronomije, radi u udruženju TERRA SANA u Sanskom Mostu, autor tri zbirke poezije, bloger (sektorg.blogspot.ba). **Jasmina Bajramović**, studentica master studija na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. **Osman Zukić**, student master studija na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. **Asim Đelilović**, docent na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, grafički urednik. **Srđan Arkoš**, profesor književnosti u penziji, lektor. **Boriša Gavrilović**, inženjer mašinstva, tehnički urednik. **Nenad Veličković**, književnik, docent na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, autor projekta i odgovorni urednik.

Saradnici: **Almir Kolar Kijevski**, student Odsjeka za filozofiju u Sarajevu. Pjesnik. Autor zbirke poezije *Requiem za Kijevskog*. **Mervan Mirašćija**, koordinator Pravnog programa Fonda otvoreno društvo BiH. **Amer Tikveša**, profesor b/h/s jezika i književnosti. **Adna Uzunović**, studentica Filozofskog fakulteta u Sarajevu. **Jasmina Ahmetagić**, vanredna profesorica, viša naučna saradnica, trenutno zaposlena u Institutu za srpsku kulturu Priština (Leposavić). **Marko Ban**, redakcijski pseudonim. **Zoran Čatić**, urednik eFM radija. **Bojana Vasić**, studentica žurnalistike u Sarajevu. **Saša Madacki**, direktor Centra za ljudska prava UNSA. Bibliotekar.

Fotografija na naslovnoj i zadnjoj strani Omnibus; Fotografije na stranama 4-9, 71, 86, 100-105, 108-109, 125 Omnibus; Fotografije i ilustracije na stranama 10-13 Enes Kurtović; Montaža na stranama 14, 106-107

Omnibus; Ilustracije na stranama 16-17, 32-33, 69-70, 84-85, 112-113, 118-119, 131 Asim Đelilović, Stress-clipping na stranama 30-31, 64-65, 110-111 Osman Zukić, Nenad Veličković; Slik&Slika na stranama 35, 37, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59 Nenad Veličković; Satira na stranama 71, 102-103 Enes Kurtović; Satira na strani 101 Namir Ibrahimović; Satira na stranama 104-105, 108-109, 125 Marko Ban; Ilustracije na stranama 79, 81, 83 Gustavo Dore (Nailing Christ to the Cross; David and Goliath, Jacob Wrestling With the Angel); Fotodokumentacija primjera iz Čitanki na stranama 87, 89, 91, 93-95 Nenad Veličković; Fotografija na strani 126 naslovna strana knjige "Nacionalizam i obrazovanje: Studija slučaja Bosna i Hercegovina", autor Midhat Kapo; Fotografija na strani 127 screenshot www.pescanik.net; Fotografija na strani 129 naslovna strana časopisa Reč (br. 82.28); Tekst na stranama 4-11 Nenad Veličković.

Zahvaljujemo se MediaPlanu na urednom i redovnom praćenju onoga što mediji pišu o obrazovanju.

Svi do sada objavljeni brojevi dostupni su na internetu, na adresi: www.skolegijum.ba/pdf
Slobodno kopiranje i printanje.

E-mail redakcije:

skolegijum@gmail.com

skolegijum@skolegijum.ba

Čitajte nas na: www.skolegijum.ba

Izdavač: Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine

Tiraž: 5.000 primjeraka.

Štamparija: Unioninvestplastika dd Sarajevo

Sarajevo, 2012. ●

Dvolist za pravednije obrazovanje

